అధ్యాయం 10 - ఆధునిక కవిత్వ ఉద్యమాలు – నేపథ్యం

(Adhunika kavitva udyamAlu-nEpathyaM)

విషయ క్రమం

ఉద్దేశం
10.0 ప్రవేశిక
10.1 కాల్పనికోద్యమ సాహిత్యం లేదా భావకవిత్వోద్యమం- నేపథ్యం
10.2 అభ్యుదయ సాహిత్యోద్యమం- నేపథ్యం
10.3 దిగంబర కవిత్వోద్యమం- నేపథ్యం
10.4 విప్లవ సాహిత్యోద్యమం- నేపథ్యం
10.5 దళిత సాహిత్యోద్యమం - నేపథ్యం
10.6 స్త్రీవాద సాహిత్యోద్యమం - నేపథ్యం
10.7 ముఖ్యవిషయాలను గుర్తుంచుకుందాం
10.8 అభ్యాసాలకు మాదిరి జవాబులు
అభ్యాసం చేయండి-1
అభ్యాసం చేయండి-2
అభ్యాసం చేయండి-3
అభ్యాసం చేయండి-4
అభ్యాసం చేయండి-5
అభ్యాసం చేయండి-6

ఉద్దేశం

ఆధునిక కాలంలో తెలుగులో పలు సాహిత్య ఉద్యమాలు వెలువడ్డాయి. ఉద్యమాల కారణంగా సాహిత్య వ్యాప్తికి ఎక్కువగా జరిగింది. ఈ విభాగంలో ఆధునిక తెలుగు సాహిత్యంలో వెలువడిన ముఖ్యమైన ఉద్యమాల నేపథ్యాన్ని గురించి తెలుసుకుంటారు. ఇందులో కాల్పనికోద్యమ సాహిత్యం లేదా భావకవిత్వోద్యమం, అభ్యుదయ సాహిత్యోద్యమం, దిగంబర కవిత్వం, విప్లవ సాహిత్యోద్యమం, దళిత సాహిత్య ఉద్యమం, స్త్రీవాద సాహిత్య ఉద్యమంలు వెలువడడానికి గల చారిత్రక నేపథ్యాన్ని అవగాహన చేసుకుంటారు.

10.0 ప్రవేశిక

ఉద్యమం అనే పదాన్ని ప్రయత్నం అనే సామాన్య అర్థంలో ఉపయోగిస్తున్నారు. పత్రికాభాషా నిఘంటువులో 'లక్ష్యసాధన కోసం సామూహికంగా చేసే ప్రయత్నం' అని ఉద్యమానికి అర్థం పేర్కొన్నారు. ఆంగ్లంలో మూమెంట్ అనే పదానికి సమాన అర్థంగా తెలుగులో ఉద్యమం అనే పదం నేడు వాడుకలో ఉంది. ఒకానొక లక్ష్యం కోసం సంఘటితంగా చేసే ప్రయత్నాన్ని ఉద్యమం అని నిర్వచించారు. ప్రాచీన కాలం నుంచి నేటి వరకు సామాజిక, రాజకీయ, సాహిత్య ఉద్యమాలు ఎన్నో తెలుగు నేలపై

కనిపిస్తున్నాయి. ఉద్యమాలు ఏర్పడటానికి పలు కారణాలు కనిపిస్తున్నాయి. మహా పురుషులు లేదా ప్రతిభావంతులైన కొంతమంది ప్రభావం, రాజకీయ పరిస్థితులు, సాంఘిక పరిస్థితులు, మత పరిస్థితులు, అనుకరణ, నూతనత్వం పై కోరిక, వైయక్తిక సంఘటనలు మొదలైన అంశాలు ఉద్యమాలు ఏర్పడడానికి హేతువుగా ఉన్నాయి.

ఆధునికత అనే అంశంపై తెలుగులో చాలా చర్చ జరిగింది. సాహిత్యంలో ఆధునికతను సాహితీ విమర్శకులు రెండు విధాలుగా నిర్వచించారు. మొదటి అంశం సమకాలీనతను ఆధునికత నిర్వచించడం. అనగా సమకాలీనంలో వచ్చిన సాహిత్యం అంతా కూడా ఆధునిక సాహిత్యంగా పరిగణించడం. రెండవది మారుతున్న ఆర్థిక, సామాజిక, రాజకీయ పరిస్థితుల పునాదిగా ఏర్పడిన కొత్త దృక్పథాల స్వరూపాన్ని సంపాదించుకోవడమే ఆధునికత అని పేర్కొన్నారు. భారతదేశంలో ఆధునికత అనేటువంటిది 19, 20 శతాబ్ద కాలంలో ప్రారంభమైనట్లు చరిత్ర ద్వారా తెలుస్తుంది. ఆంగ్ల విద్యా వ్యాప్తి వల్ల భారతదేశంలో అనేక సంఘ సంస్కరణలు చోటుచేసుకున్నాయి. తెలుగు ప్రాంతంలో కందుకూరి వీరేశలింగం పంతులు, గురజాడ అప్పారావు మొదలైనవారు మూఢ విశ్వాసాలను తిరస్కరించి, వైజ్ఞానిక వ్యాప్తికి కృషి చేసి నిరక్షరాస్యత నిర్మూలనకు ఎంతో కృషి చేశారు.

10.1 కాల్పనికోద్యమ సాహిత్యం లేదా భావకవిత్వోద్యమం- నేపథ్యం

పాశ్చాత్య సాహిత్య ప్రభావంతో తెలుగులో వెలువడిన మొట్టమొదటి సాహిత్యోద్యమంగా పేర్కొనదగింది కాల్పనికోద్యమ సాహిత్యం లేదా భావకవిత్వోద్యమం. అయితే తెలుగులో కాల్పనిక సాహిత్యారంభం పాశ్చాత్య సాహిత్య ప్రభావం వల్లనే ప్రారంభమయినప్పటికీ, పాశ్చాత్య సమాజంలో వచ్చిన సాహిత్యాల ధ్యేయం, ప్రయోజనంకానీ, పాశ్యాత్య దేశాల్లో ఉన్న సామాజిక అస్థిత్వం కానీ తెలుగు కాల్పనిక సాహిత్యానికి లేదు.

పాశ్చాత్య దేశాల్లో రొమాంటిసిజం అనే పేరుతో వ్యవహరిస్తున్న సాహిత్యాన్ని తెలుగు కాల్పనికోద్యమం అనే పేరుతో వ్యవహరిస్తున్నారు. పాశ్చాత్య దేశాల్లో కాల్పనిక సాహిత్యం వెలువడటాని కి వివిధ కారణాలున్నాయి. పాశ్చాత్య దేశాలలో వెలువడిన కాల్పనికవాద సాహిత్యం పారిశ్రామిక విప్లవం పట్ల లిబరల్ మేధావుల ప్రతి క్రియగా వచ్చిన సాహిత్యంగా కనిపిస్తుంది. ముఖ్యంగా వ్యక్తి స్వేచ్ఛ ప్రధానంగా ఏర్పడినటువంటి సాహిత్యోద్యమం కాల్పనికవాదం. పురుషులు ఈ సాహిత్యాన్ని కొనసాగించారు. ఫ్రెంచ్ విప్లవం తరువాత శ్రమజీవులు కాని సంపన్నులంతా స్వేచ్ఛా సమానత్వాలను ఊహాలోకాల్లో సృష్టించుకొని ఆనందించడం మొదలు పెట్టారు. దాన్నే రొమాంటిసిజమ్ అంటారు. కవులయిన వారు ఎక్కువగా ఈ కాల్పనిక సాహిత్య ప్రభావానికి లోనయ్యారు.

ఈ కాల్పనికోద్యమ సాహిత్యం భారతీయ భాషల్లో వెలువడటానికి ప్రధానమైన కారణం ఆంగ్ల విద్యావిధానం. ఆనాడు దేశంలో అమలు జరిపిన పాశ్చాత్య విద్య అనేక మంది విద్యావంతులను తయారు చేసింది. విద్యావంతులైన వారిలో అధిక సంఖ్యాకులు పాశ్చాత్యా నాగరికతా ప్రభావానికి లోనయ్యారు. ఆంగ్ల భాషా ప్రభావితులైన యువకులు పాశ్చాత్య రీతులను అధ్యయనం చేయడం అనేది ఒక ప్రాథమిక అంశంగా మారింది. ఆంగ్ల సాహిత్యంలో పంతొమ్మిదవ శతాబ్ద ప్రారంభంలో విజృంభించిన కాల్పనికోద్యమ సాహిత్యాన్ని యిరవయ్యో శతాబ్దపు తొలి భాగంలో భారతీయ సాహిత్యవేత్తలు అనుకరించారు. ఈ కాల్పనిక సాహిత్యాన్ని మొదట బెంగాల్ కవులు ఎక్కువగా తమ బెంగాలీ సాహిత్యంలో రచించారు. తరువాత ఈ కాల్పనికోద్యమం ఇతర భారతీయ భాషల్లోకి ప్రవేశించింది. తెలుగులో కూడా వివిధ శాఖల పేరుతో కాల్పనిక సాహిత్యం వెలువడింది. తెలుగులో వెలువడిన కాల్పనిక సాహిత్యంపై బెంగాలీ కవుల ప్రభావం ఉన్నట్లు సాహిత్య రచనల ద్వారా వ్యక్తమవుతున్నది. ముఖ్యంగా రవీంద్రనాథ్ ఠాగూర్ తెలుగు కవులను ఎక్కువగా ప్రభావితం చేసినట్లు పలు రచనల ద్వారా తెలుస్తుంది.. ప్రకృతి, ప్రణయ, దేశభక్తి మొదలగు పేర్లతో శాఖలుగా విభజించారు.

ఇక భావకవిత్వంలో సామాజిక నేపథ్యమున్న శాఖ దేశభక్తి కవిత్వం. దేశభక్తి కవిత్వం రావడానికి ప్రధాన కారణం నాడు దేశంలో జరుగుతున్న జాతీయోద్యమం. భావకవిత్వం భారతదేశంలోకి ప్రవేశించక పూర్వమే భారత దేశంలో స్వాతంత్రోద్యమ భావన అనేది ప్రారంభమయినట్లు భావించవచ్చు. ఈ ఉద్యమాన్ని భారతదేశంలోని వివిధ ప్రాంతాల్లో వ్యాపింపచేయడానికి పలుమరు భారతీయ మేధావులు, వివిధ భారతీయ నాయకులు వివిధ ప్రాంతాల్లో పర్యటనలు ప్రారంభించారు. అలా పర్యటించడంలో భాగంగా జరిగిందే బిపిన్ చంద్రపాల్ ఆంధ్ర దేశ పర్యటన. బిపిన్ చంద్రపాల్ కలకత్తా నుండి బయలుదేరి ఆంధ్రలోని వివిధ ప్రాంతాల్లో ప్రసంగించారు. ఈ ఉపన్యాసాలు ఆంధ్ర ప్రజల్లో ఇంతకు ముందే బీజ రూపంలో ఉన్న జాతీయోద్యమ భావనను మరింత రెచ్చగొట్టాయి. ప్రజలు మరింత ఉత్సాహంతో ఉద్యమంలో పాల్గొనడానికి అవకాశాన్ని కల్పించాయి.

1907 ఏప్రియల్ లో బిపిన్ చంద్రపాల్ గారి ఆంధ్ర పర్యటన ప్రారంభమైంది. ఏప్రియల్ 19 నుండి 24 వరకు రాజమండ్రిలో ఉపన్యసించారు. వారి ఉపన్యాసాలను తెలుగులోకి అనువదించిన చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహం పంతులుగారని, ఉపన్యాసాల చివరి రోజు చిలకమర్తివారు ఆశువుగా

'భరతఖండంబు చక్కని పాడియావు
హిందువులు లేగదూడలై యేడ్చుచుండ
తెల్లవారను గడుసరి గొల్లవాడు
పితుకుచున్నారు మూతులు బిగియబట్టి' అనే పద్యం చెప్పారు.

తరువాత పలుమరు రచయితలు కవులు రచనలు చేశారు. రామదాసు పుండరీకాక్షుడు గారి 'శ్రీగాంధీనామం మరువం మరువం, బసవరాజు అప్పారావుగారి, కొల్లాయిగట్టితేనేమి ... మొదలైనవి కేవల ప్రచారగేయాలు – ఆ రోజుల్లో ఇవి గ్రాంఫోన్ రికార్డులుగా కూడా వచ్చాయి. ఆంధ్రావళి (రాయప్రోలు

సుబ్బారావు), ఆంధ్రప్రశస్తి (విశ్వనాథ సత్యనారాయణ), రాష్ట్రగానము (తుమ్మల సీతారామమూర్తిచౌదరి) హంపీక్షేత్రం (కొడాలి సుబ్బారావు) మొదలైన దేశభక్తి కావ్యాలలో ఆనాటి సామాజిక స్థితిని, ప్రాచీనాంధ్ర వైభవాన్ని గానం చేసుకొని అదే దేశభక్తి అన్నారు. ఇక చారిత్రక కావ్యాలు కూడా వచ్చాయి. చారిత్రక నేపథ్యంలో జాతిని ప్రబోధించటం ఈ కావ్యాల ధ్యేయం కావచ్చు. అమరసింహచరిత్ర (రాజశేఖర శతావధాని); అరుణసింహ చరిత్ర (శ్రీధర తిరుపతిశాస్త్రి) షాజి (పుట్టపర్తి నారాయణాచార్యులు), శివభారతం గడియారం వేంకట శేషశాస్త్రి మొదలైనవి ఆకోవలోకి వస్తాయి.

అభ్యాసం చేయండి 1

భావకవిత్వం తెలుగులో వెలువడటానికి గల కారణాలను 100 పదాలలో వివరించండి.

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

10. 2 అభ్యుదయ సాహిత్యోద్యమం- నేపథ్యం

పాశ్చాత్య ప్రభావంతో తెలుగులోకి ప్రవేశించిన సాహిత్యోద్యమాల్లో అభ్యుదయ సాహిత్యోద్యమం ఒకటి. ప్రపంచ సాహిత్యంలో వస్తున్న పరిణామాలకు అనుగుణంగా వచ్చిన ప్రతిస్పందనల్లో భాగంగా వచ్చిన సాహిత్యం అభ్యుదయ సాహిత్యోద్యమం. 20వ శతాబ్దంలో ప్రపంచంలోని అనేక దేశాలను ఆకర్షించిన ఉద్యమం1917లో వచ్చిన రష్యా విప్లవం. రష్యాలో వచ్చిన ఈ సోషలిస్టు విప్లవ ప్రభావం భారతదేశంపైన ప్రత్యక్షంగా కనిపిస్తుంది. ఆనాడు భారతదేశ స్వాతంత్ర్యోద్యమంలో పాల్గొన్నవారిపైన ఏదో ఒక రూపంలో రష్యన్ విప్లవ ప్రభావం కనిపిస్తుంది. అక్కడ జరుగుతున్న పరిణామాలను నాయకులు ఎంతో ఆసక్తితో పరిశీలించారు. దీనితోపాటు 1913-1918 మధ్య యుద్ధకాలంలో ప్రజల జీవితాలలో అనేక రకాలైన మార్పులు సంభవించాయి. సామాన్య ప్రజలు యుద్ధ సమయంలో కరువులు, వ్యాధుల బారినపడ్డారు. ఈ సమస్యల ఫలితంగా రేగిన అసంతృప్తిని కవులు/రచయితలు ఎవరూ చిత్రించలేదు.

అనంతరకాలంలో ప్రపంచంలోని అనేక దేశాలు ఆర్థిక మాంద్య ప్రభావానికి లోనయ్యాయి. ఈ ఆర్థిక మాంద్యం కాలంలో పెట్టుబడి దేశాలు తీవ్ర ఇబ్బందులకు గురయ్యాయి. కానీ ఈ ఆర్థిక మాంద్య ప్రభావం మాత్రం రష్యాను తాకలేదు. దానికి గల కారణం ఆనాడు రష్యా అనుసరించిన సామ్యవాద

భావాలే. దానికి గల కారణం ప్రణాళికా బద్ధమైన సోషలిస్టు ఆర్థిక విధానం. ఈ సోషలిస్టు ఆర్థిక విధానం వల్ల ఆదేశంలోని ప్రజలందరి జీవన ప్రమాణం నానాటికి అభివృద్ధి చెందింది.

రష్యా పరిస్థితి ఇలా ఉంటే భారతదేశ పరిస్థితి ఇందుకు భిన్నంగా ఉండింది. పెట్టుబడిదారీ ప్రపంచాన్ని మొత్తంగా ఇబ్బందులకు గురిచేసిన ప్రపంచ ఆర్థిక మాంద్యం 1930 తర్వాత ఒక దశాబ్ద కాలం పైగా భారతదేశాన్ని ప్రభావితం చేసింది. ఆర్థిక మాంద్యంలో సంభవించే పరిణామాలన్నీ భారతదేశంలో సంభవించాయి. నిరుద్యోగం పెరిగింది. చిన్న చిన్న ఆస్తులు కరిగిపోయాయి. రుణభారం పెరిగింది. రైతాంగం తీవ్ర నష్టాలపాలయ్యారు.

దీనికితోడు ఆనాడు రెండు రకాల ధోరణులు ప్రపంచంలో బయలుదేరాయి. ఒకటి హిట్లరు నాయకత్వాన ప్రారంభమైన ఫాసిస్టు సిద్ధాంతం. ఇది ప్రపంచానికి ప్రమాదంగా మారిన సమయం. రెండవ వైపున సోవియట్ రష్యాలో సోషలిస్టు ప్రభుత్వం. ఈ ప్రభుత్వం సాధిస్తున్న విజయాలు ప్రపంచ ప్రజల దృష్టిని ఆకర్షించాయి. అదేశంలో ఫ్యూడల్ పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థలను రద్దుచేసి సర్వహక్కులు ప్రజలకు ధారాదత్తం చేసి ఆదర్శ సామ్యవాద సమాజాన్ని నిర్మిస్తూ దినదినాభివృద్ధి పొందుతుంది. అదే సమయంలో ఆ దేశంలో జార్ చక్రవర్తి కాలంలో వలస దేశాలుగా ఉన్న వాటిని స్వాతంత్ర దేశాలుగా ప్రకటించారు. ప్రపంచంలో సామ్రాజ్యవాదానికి వ్యతిరేకంగా పోరాడుతూ, తమ దేశ స్వాతంత్ర్యం కోసం పోరాతున్న జాతీయోద్యమకారులకు తోడ్పడుతూవుంది. ఫలితంగా అనేక దేశాలలోని జాతీయోద్యమ నాయకులు, ప్రజలు, మేధావులు, సోషలిస్టు దేశం వైపుకు ఆకర్షించబడ్డారు. చివరకు మనదేశంలో నెహ్రూ వంటి జాతీయ నాయకులూ రష్యా వైపు ఆకర్షితులయ్యారు. రవీంద్రనాథ్ ఠాగూరు లాంటివారు ఎంతో ఉత్తేజాన్ని పొందారు. ఆ సమయంలోనే జరిగిన 1930, 1932 సంవత్సరాల నాటి సత్యాగ్రహోద్యమాలు విఫలమైనట్లు భావించిన కొందరు కాంగ్రెస్ పార్టీని విడిచి మరొక మార్గాన్వేషణలో కాంగ్రెస్ సోషలిస్ట్ పార్టీని నిర్మించారు. ఫలితంగా భారతదేశంలో కూడా సామ్యవాద భావాలు వ్యాపించాయి. మొదట అవి బెంగాల్ లో ప్రారంభమయ్యాయి. బ్రిటిషు పాలనా విధానం, వలసతత్వమే జాతి బానిసత్వానికి మూలకారణమని బెంగాలీలు నమ్మారు. వారు మితవాద అతివాద పక్ష రాజకీయాలతో కూడిన కాంగ్రెస్ వలన లాభం లేదని నిశ్చయించారు. గోఖలే, తిలక్, గాంధీజీ వంటి వారి నాయకత్వం చేత విసుగు చెందారు. యువజాతీయవాదులు సోషలిస్ట్ ఆకర్షణకు లోనయ్యారు.

భారతదేశంలో జరుగుతున్న ఈ పరిణామాలన్నీ ఆంధ్రదేశంపై ప్రభావాన్ని చూపాయి. ఆంధ్రదేశంలో సామ్యవాద భావాలకు ఆకర్షితులయ్యారు. దీనితో పలువురు ఉద్యమంలోకి ప్రవేశించారు. ఈ ఉద్యమానికి కొందరు నాయకులు కూడా తయారయ్యారు.

జరుగుతున్న ఈ అంశాల ద్వారా పలువురు కవులు/రచయితలు ప్రభావితులయ్యారు. సాహిత్యంలో కూడా ఈ అంశాలు ప్రతిఫలించాయి. 1930 దశకంలో ప్రపంచ వ్యాప్తంగా సంభవించిన ఆర్థిక, సాంస్కృతిక కల్లోల పరిస్థితుల నుంచి సంస్కృతిని, మానవతనూ రక్షించాలనే ఆకాంక్ష వివిధ దేశాల

ignou THE PEOPLE'S UNIVERSITY

రచయితలలో ఉద్భవించింది. ఈ పరిస్థితులన్ని చర్చించడానికి 1935 ప్రథమార్థంలో పారిస్ లో ప్రపంచ రచయితల సదస్సు జరిగింది. అప్పుడు లండన్ లో విద్యాభ్యాసం చేస్తున్న భారత విద్యార్థుల ప్రతినిధిగా సజ్జాద్ జహీర్ ఈ సదస్సుకు హాజరయ్యారు. ఈ సదస్సు అనంతరం లండన్ లోని భారత విద్యార్థులు భారత అభ్యుదయ రచయితల సంఘాన్ని ఏర్పరచి ప్రణాళిక రూపొందించారు. ఆ ప్రభావం తరువాత భారత దేశంలోని అభ్యుదయ రచయితల సంఘాన్ని స్థాపించాలని నిర్ణయించుకొన్నారు. ఇక్కడ సాహిత్యం సామ్యవాదోద్యమానికి సాధనం కావలన్న తలంపు ఏర్పడింది. దీనితో 1936 ఏప్రాల్ 10 లక్నోలో అఖిల భారత అభ్యుదయ రచయితల మొదటి సమావేశం జరిగింది. దీనికి అధ్యక్షుడు ప్రేమ్ చంద్. అనంతరం భారత అభ్యుదయ రచయిల సంఘం ఆంధ్రదేశంలోని కవుల/రచయితలను కూడా ప్రభావితులను చేశాయి. దీని వలన కొందరు అప్పడప్పుడే వ్యాప్తిలోకి వస్తున్న భారత అభ్యుదయ రచయితలను గమనించారు. కొందరు తెలుగు కవులు/రచయితలూ భారత అభ్యుదయ రచయితల సంఘం స్థాపించిన సమయంలో, ఆ సంఘ సమావేశాలకు వెళ్ళారు. అలా అక్కడికి వెళ్ళి ఉన్నవారిలో అబ్బూరి రామకృష్ణారావు పేర్కొనదగిన వాడు.
అక్కడ భారత అభ్యుదయ రచయితలతో మాట్లాడి ఆంధ్ర ప్రాంతానికి తిరిగి వచ్చాక ఇక్కడి రచయితలను కలిసి అభ్యుదయ రచయితల విషయాన్ని చెప్పాడు. ముఖ్యంగా విశాఖపట్నంలో శ్రీశ్రీ వంటి యువ రచయితలను కూడాగట్టాడు. మొదట ఆంధ్ర వర్ధమాన లేఖక సంఘం పేరుమీద ఒక ప్రణాళికను తయారుచేయించాడు. ఈ ప్రణాళిక శ్రీశ్రీని బాగా ఆకర్షించాయి. అబ్బూరి, శ్రీశ్రీ మొదలగు వారు తరువాత పలుమరు ప్రముఖ రచయితలను/కవులను కలిసి ఈ సమాచారాన్ని విస్తరించారు. దీనితో ఆంధ్రదేశంలో అభ్యుదయ రచయితల సమావేశం ఏర్పడటానికి అవసరమైన పరిస్థితులు నెలకొన్నాయి. కానీ అవి కార్యరూపం దాల్చడానికి చాలా కాలం పట్టింది. దాదాపు భారత అభ్యుదయ రచయితల సంఘం ఏర్పడిన ఏడు సంవత్సరాల తరువాత తాపీ ధర్మారావు అధ్యక్షతన 1943 ఫిబ్రవరి 13, 14 తేదీల్లో అభ్యుదయ రచయితల సంఘం మొదటి మహాసభ తెనాలిలో జరిగింది. ఇందులో యుద్ధవ్యతరేకత, భావ స్వాతంత్ర్యం, వాక్ స్వాతంత్ర్యం, విద్యార్థుల విజ్ఞానాభివృద్ధి, వయోజనాభివృద్ధి వీటికి సంబంధించిన తీర్మాణాలు చేశారు.

అనంతరం ఆంధ్ర అభ్యుదయ రచయితల సంఘ సమావేశాలు జరిగాయి. ఈ సంఘంలో అభ్యుదయ భావాలుగల రచయితలతో పాటు, సాంప్రదాయ భావాలుగల వారు కూడా సభ్యులుగా చేరారు. ఈ సమావేశాలు అనేక విమర్శలకు దారి తీశాయి. అభ్యుదయ రచయితల సంఘం నాలుగో మహాసభలు జరిగేనాటికి (1947) తెలంగాణా సాయుధ పోరాటం మొదలైంది. ఈ సమయంలో దాశరథి, కాళోజి, అనిశెట్టి, సోమసుందర్, గంగినేని వంటివారు రచనలు చేశారు. వీరు అభ్యుదయ రచయితల సంఘంలో ఉంటూనే తెలంగాణ పోరాటానికి మద్దతుగా నిలిచారు. తెలంగాణా పోరాటం కమ్యూనిస్ట్ ల ఆద్వార్యంలో జరగడంతో అభ్యుదయ సాహిత్యం తెలంగాణా పోరాట సాహిత్యంలో భాగంగా కొనసాగిందని చెబుతారు.

అభ్యాసం చేయండి 2

తెలుగులో అభ్యుదయ సాహిత్యం ప్రారంభం కావడానికి గల నేపథ్యాన్ని 100 పదాలలో వివరించండి.

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

10.3 దిగంబర కవిత్వోద్యమం- నేపథ్యం

తాత్కాలిక ఆవేశంతో ఒక చిన్నపాటి ధోరణిగా కొనసాగి సాహిత్య చరిత్రలో ప్రత్యేక స్థానం ఏర్పరుచుకున్నటువంటి ధోరణి దిగంబర కవిత్వం. ఇది కొనసాగింది అతి తక్కువ కాలమైనా ఎక్కువ చర్చకు అవకాశమిచ్చింది. 1943లో ఆంధ్రదేశంలో స్థాపించబడిన అభ్యుదయ రచయితల సంఘం 1955 నాటికి పట్టు సడలిపోయింది. సంస్థ పూర్తిగా అంతరించిపోలేదు. కాని అందులో చీలికలు ఏర్పడ్డాయి. క్రమంగా అభ్యుదయ రచయితల సంఘంలో సభ్యులుగా ఉన్న అనేక మంది అభ్యుదయ కవులు దాని నుండి విడిపోవడం జరిగింది. 20 శతాబ్దం అనేక సంఘటనలకు చారిత్రక సాక్ష్యం అయింది. సంచలనాలకు కేంద్రబిందువయింది. అప్పటికే అభివృద్ధి చెందిన దేశాల్లోని పారిశ్రామిక విప్లవం వంటి ఫలితాలు 20 శతాబ్దంలో పేద దేశాలపై ప్రభావాన్ని చూపాయి. కొన్ని పేద దేశాలు వలస పాలనలో ఉంటే, మరికొన్ని దేశాలు వలస పాలన నుంచి విముక్తి పొందాయి. ధనిక దేశాలల్లో కూడా సామాన్య ప్రజలలో తీవ్ర అసంతృప్తి, నిరాశ నెలకొన్నాయి. దానికి గల కారణం ఆర్థికంగా, రాజకీయంగా, సామాజికంగా ఆయా దేశాలల్లో పలు మార్పులు సంభవించాయి. సాంప్రదాయ భావాలకు, ఆధునిక భావాలకు మధ్య అంతరం, సంఘర్షణ ఏర్పడింది. వీటికి వ్యతిరేకంగా వివిధ దేశాల్లో పలు ఉద్యమాలు వెలిశాయి. 1. బీట్ జనరేషన్ 2. గ్రే జెనరేషన్ 3. ఎంగ్రీ యాంగ్ మెన్ 4. హంగరీలో గాయపడిన యువకులు 5. రష్యాలోని - యువకులు 6. హాలెండ్ లోని 'ప్రోవో' ఉద్యమం. 7. ఆకలితరం 8. హిందీలో నయీ కవిత- నయీ కహానీ 9. దిగంబర కవులు 10. అనామా కవిత్వోద్యం

స్వాతంత్ర్యం రావటంతో దేశం సుభిక్షమవుతుందని భావించినవారికి నిరాశే ఎదురయ్యింది. భారతదేశంలో భారతీయ ప్రజా ప్రతినిధులు ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చేసినప్పటికీ ప్రజలు అనుకొన్నంత మేలు జరగలేదు. ప్రజలకు ముఖ్యమైన తిండి, బట్ట, ఇల్లు అనే సమస్యలు అలాగే మిగిలిపోయాయి. దేశంలోని సంపద అంతా కూడా కొందరికి మాత్రమే పరిమితమయ్యే స్థితి ఏర్పడింది. పాలకులు ప్రజల అజ్ఞానాన్ని, అశక్తతను ఆసరాగా చేసుకొని దేశాన్ని దోచుకు తినడం ప్రారంభించారు . అప్పటికే ప్రజలు సినిమాయలో

పడిపోయారు. సినిమా ప్రజలను ప్రభావితం చేసే స్థితికి చేరుకొంది. ప్రజలు సినిమా నటులను కీర్తించడం, ఆరాధించడం ప్రారంభించారు. సినిమా నటులు ప్రజల బలహీనతను ఆసరాగా చేసుకొని అవాస్తవిక కథనాలతో ప్రజలను మభ్యపెట్టే సినిమాలు తీయడం జరుగుతూ ఉంది. పత్రికలు కూడా సినిమావాళ్లను, రాజకీయనాయకులను ముఖ్యంగా చేసుకొని వార్తలు రాయడం చేస్తూన్నారు. ఈ పరిస్థితి దేశమంతా వ్యాపించి ఉంది. ఈ పరిస్థితినుంచి ప్రజలను మార్చడానికి ఒక కొత్తతరహా విధానాన్ని ఎన్నుకొన్న వాళ్ళు దిగంబరకవులు.

1965 ఏప్రాల్ నెలలో సమాజం, సాహిత్యం గురించి ఆలోచించే ఆరుగురు యువకులు (కేశవరావు, యాదవరెడ్డి, రాఘవాచారి, భాస్కరరెడ్డి, మన్ మోహన్ సహాయ్, కమ్మిశెట్టి వెంకటేశ్వరరావు) ఒకచోట కూర్చొని వారి ఆశయాలను ఆశలను కలబోసుకొన్నారు. కేశవరావు ఇచ్చిన ఉద్యమ స్వరూపం అంగీకరించారు. ఈ ఆరుగురు అంతకు పూర్వం ఉన్న"ఫ్రీవర్స్ ఫ్రంట్' నుండి విడిపోయి 'దిగంబర కవులు'గా అవతరించారు. ఇలా ఫ్రీవర్స్ ఫ్రంట్ నుండి విడిపోవడం వాళ్ళకి షాక్. తక్కినవారు వీరితో కలుద్దామనుకున్నా వీరు పిలవలేదు. ముందు పేర్కొన్నట్లు వీరిపై ప్రపంచ సాహిత్యోద్యమాల ప్రభావాన్ని కూడా పరిచయాత్మకంగా తెలుసుకోవడం అవసరం. ఇక స్వాతంత్ర్యానంతరం దేశ అభివృద్ధి గురించి ఎన్నో కలల కన్నవారికి తీవ్ర నిరాశ ఎదురైంది. ఆ నిరాశ, నిస్పృహల నుంచి పుట్టినటువంటిది దిగంబర కవిత.

అభ్యాసం చేయండి 3

స్వాతంత్రం తరువాత భారత దేశంలో ఏర్పడిన పరిస్థితుల గురించి 50 పదాలలో తెలియజేయండి.

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

10.4 విప్లవ సాహిత్యోద్యమం-నేపథ్యం

విప్లవ సాహిత్యపు భావజాలం మార్క్సిజం. మార్క్సిజం పాశ్చాత్య భావజాల సిద్ధాంతం. 1967 భారత కమ్యూనిస్ట్ ఉద్యమ చరిత్రలో కొన్ని రకాలైన విభేదాలు కనిపిస్తాయి. మార్క్సిస్టు పార్టీలో విప్లవ అనుకూల, ప్రతికూల వర్గాలు ఏర్పడ్డాయి. విభేదాలు పొడచూపాయి. విప్లవానికి అనుకూలమైనవారు ఉద్యమ బాట పట్టారు. బెంగాల్ లో ఈ విభజన స్పష్టంగా కనిపిస్తుంది. బెంగాల్ లో రైతుల పరిస్థితి దయనీయ స్థితికి చేరుకొంది. అటువంటి సమయంలో బెంగాల్ రాష్ట్రంలో నక్సల్ బరీ జిల్లా రైతుకూలీలు

ignou THE PEOPLE'S UNIVERSITY

భూస్వాములకు వ్యతిరేకంగా సాయుధ పోరాటాన్ని నడిపారు. ఈ పోరాటం కేవలం భూమి గురించి, పంట గురించే కాకుండా రాజకీయ అధికారానికై పోరాడారు. ఈ పోరాటాన్ని నడిపేందుకు వారు ఇతరులపై ఆధారపడకుండా తమంతతాము నిలబడి తమ వ్యవసాయ పరికరాల్నే ఆయుధాలుగా స్వీకరించి మావో ఆలోచనా విధానంతో భూస్వాములను ఎదుర్కోవడానికి సిద్ధపడ్డారు. బెంగాల్ లో మార్క్సిస్ట్ పార్టీ బలంగా ఉన్నప్పటికీ రైతులకు ఎటువంటి ప్రయోజనం కలగలేదు. మార్క్సిస్ట్ లు బెంగాల్ ను పరిపాలించినప్పటికీ ధనిక పేద అంతరాలు ఏమాత్రం తొలగిపోలేదు. దున్నేవాడికే భూమి అనే నినాదం కొనసాగినప్పటికీ దున్నేవాడికి భూమి దక్కలేదు. దీనితో దున్నేవాడికి భూమి దక్కడం కోసం, ధనికుల అరాచకాలను ప్రతిఘటించడం కోసం నక్సల్‌భరీ రైతులు తిరగబడ్డారు. ఆయుధం చేత పట్టారు.

ఆంధ్ర ప్రాంతంలోని శ్రీకాకుళం జిల్లా గిరిజన ప్రాంతాల్లో కూడా పైన పేర్కొన్న పరిస్థితులే నెలకొని ఉన్నాయి. గిరిజన ప్రాంతాల్లో బీద గిరిజనులు వడ్డీ వ్యాపారుల దారుణమైన ఉచ్చుల్లో చిక్కుకొని, పోడు వ్యవసాయం చేసుకొనే కూలీలుగా మారిపోయారు. పండ్లు, వేర్లు, ఆకులు, కలపవంటి అడవి సరుకులమీద ఎన్నో హక్కులను అనుభవించే గిరిజనులు తినడానికి తిండికి కూడా గతిలేక తక్కువ కూలీకి శ్రమను అమ్ముకునే స్థితికి దిగజారారు. రోజంతా కష్టపడి పనిచేసే గిరిజన కార్మికుడికి తినడానికి తిండే కరువైంది. గిరిజన సాంఘిక జీవనాన్ని అస్తవ్యస్తం చేసి, అటవీ రక్షణ నిబంధనలను కఠినంగా అమలు జరిపారు. దీనితో గిరిజనుల జీవితం దుర్భరంగా మారిపోయింది. ఆ సందర్భంలో వెంపటాపురపు సత్యనారాయణ, ఆదిభట్ల కైలాసం శ్రీకాకుళం జిల్లా గిరిజన రైతు సంఘం అవతరించింది. ఈ గిరిజన సంఘం పలు విజయాలను సాధించింది. అధిక వడ్డీలు రూపుమాపడం, గిరిజన కార్పోరేషన్ దోపిడీని అంతం చేయడం, కూలిరేట్లు, పాలేర్ల జీతాలు అభివృద్ధి చేయడం, రెవిన్యూ పెత్తందార్ల దోపిడీని అంతం చేయడం వంటి పలు విజయాలను నమోదు చేసుకొంది. గిరిజనులు పలు ప్రయోజనాలు పొందారు. మొదట్లో కూలీ రేటు పెంపుదలకూ, అటవీ అధికారుల పెత్తనాన్ని ఎదిరించటానికీ మాత్రమే ఈ ఉద్యమం మొదలైంది. తరువాత కాలంలో ఈ ఉద్యమం బంజారు భూములు సాగుచేసే హక్కును పొందటానికి కూడా గిరిజనులు ప్రయత్నించారు. ఈ ప్రయత్నం తీవ్ర సంఘర్షణకు దారి తీసింది. ఈ సంఘర్షణల ఫలితంగా భూస్వాములు 1967 నాటికి గిరిజనుల ఒత్తిడికి తలవంచారు. గిరిజనులు చేసిన పోరాటాల ఫలితంగా కౌలుదారులు కూడా ప్రయోజనం పొందే స్థితికి వచ్చారు. భూస్వాములు కౌలుదారులకు మూడు వంతుల పంటను కూడా వదులుకోవాల్సి వచ్చింది. దీనితో భూస్వాములు తమ ఆధిపత్యం కోల్పోతున్నామనే భావన ఏర్పడింది. దీనితో భూస్వాములకు, గిరిజనులకు మధ్య పోరాటం ప్రారంభమైంది. అప్పటికే బెంగాల్ లోని నక్సల్‌భరీ రైతుల నుంచి స్ఫూర్తి పొందిన శ్రీకాకుళం గిరిజనులు బెంగాల్ రైతులు అవలంబించిన విధానాన్ని అనుసరించారు. ఆయుధం చేపట్టి ఉద్యమాన్ని ప్రారంభించారు. ఈ ఉద్యమంలో వెంపటాపురపు సత్యనారాయణ, ఆదిభట్ల కైలాసం, పంచాది కృష్ణమూర్తి, పంచాది నిర్మల, సుబ్బారావు పాణిగ్రాహి, చాగంటి భాస్కరరావు, తామాడ గణపతి, మొదలైన నాయకులు చనిపోయారు. వీరిలో పలుమరు సాహిత్యాన్ని

తమ పోరాటానికి ఆయుధంగా వాడుకొని ప్రజలను చైతన్యవంతులను చేశారు. వీరు రచించిన సాహిత్యం, వీరి మరణం నాటి సమకాలీన రచయితలపైన/కవులపైన/సాహితీవేత్తపైన అనేక ప్రశ్నలను లేవనెత్తింది.

అభ్యుదయ సాహిత్యం, అభ్యుదయ రచయితల సంఘం రెండు కూడా కొంత కాలానికి నిశ్శబ్దంగా ఉండిపోయాయి. అభ్యుదయ సాహిత్యంలో స్తబ్దత నెలకొన్నప్పటికీ ఒక ప్రత్యేకతను అప్పటికే ఏర్పరచుకొంది. పలుమరు కవులు/రచయితలు అభ్యుదయ సాహిత్యంవైపు పయనించారు. రచనల్లో వాస్తవికత చోటుచేసుకొన్నది. సాహిత్యంలో ప్రజల పోరాటం చిత్రీకరించబడింది. దాదాపు భావకవిత్వపు ఛాయలన్నీ కూడా కనుమరుగయ్యే స్థితి ఏర్పడింది. అనేకమంది కొత్త కవులు/రచయితలు ఏర్పడి అభ్యుదయం సాహిత్యం వైపు వచ్చారు. ఇలా అభ్యుదయ సాహిత్య సంప్రదాయం విశిష్టంగా తెలుగులో ఏర్పడి, ప్రధానమైన సాహిత్యంగా పరిణమించింది. దీనితో సాహిత్యంలో వచ్చే ప్రతికొత్త ధోరణినీ అభ్యుదయ ధోరణి అనే స్థితి ఏర్పడింది. సామ్యవాదులూ, జాతీయవాదులూ, వాస్తవికవాదులు, ఆదర్శవాదులూ, సంప్రదాయపరులూ, అంతర్జాతీయవాదులూ... అందరూ ఎలాంటి విచక్షణా లేకుండా అభ్యుదయ రచయితలమని చెప్పుకోసాగారు. మరికొందరు అభ్యుదయ రచనకు ముఖ్యమైన అంశంగా భావించే మార్క్సిస్టు అవగాహనను పక్కనపెట్టి అభ్యుదయాన్ని విశాలార్థంలో మాత్రమే చెబుతూ నన్నయ, తిక్కన, వేమన, కందుకూరి, గురజాడ మొదలగువారికి కూడా ఈ అభ్యుదయ వాదాన్ని అనుసంధానిస్తూ వ్యాఖ్యానించేవారు తయారయ్యారు.

ఇక అప్పటికే కొందరు సాహితీ మిత్రులు కలిసి శ్రీశ్రీ షష్టిపూర్తి కార్యక్రమాన్ని విశాఖపట్టణంలో చేయటానికి నిర్ణయించుకున్నారు. ఈ కార్యక్రమానికి సంబంధించిన ఏర్పాట్లు 1969లో ప్రారంభమై 1970 ఫిబ్రవరిలో జరిగాయి. ఈ కార్యక్రమానికి పలుమరు ముఖ్యులైన సాహితీవేత్తలు, విద్యార్థులు హాజరయ్యారు. అప్పటికే శ్రీకాకుళంలో జరిగిన గిరిజన పోరాటం విశాఖపట్టణంపై కూడా ప్రసరించింది. గిరిజన పోరాటానికి సానుభూతిపరులైన పలుమరు విద్యార్థులు శ్రీశ్రీ షష్టిపూర్తి సభలో కరపత్రాలు పంచారు. శ్రీశ్రీ సన్మాన సభలో పలుమరు సాహితీవేత్తలు విద్యార్థుల కరపత్రాలకు స్పందించారు.

తరువాత హైదరాబాదులోని సెవెన్ స్టార్ సిండికేటు అనే సాంస్కృతిక సంస్థ తమ పదవ వార్షికోత్సవంలో అభ్యుదయ సాహిత్య సదస్సును నిర్వహించాలనుకున్నారు. ఈ అభ్యుదయ సాహిత్య సదస్సులోనే శ్రీశ్రీని సన్మానించాలనుకున్నారు. అందుకు వారు శ్రీశ్రీని ఆహ్వానించగా, అందుకు అనేక తర్జనభర్జనల అనంతరం సెవెన్ స్టార్ సిండికేటు సంస్థ ఆహ్వానాన్ని మన్నించి వచ్చాడు. శ్రీశ్రీ అక్కడికి వచ్చినప్పటికీ అక్కడ ఉన్న విప్లవ భావాలు గల సాహితీ పరుల కోరిక మేరకు రాత్రికి రాత్రే విప్లవ రచయితల సంఘాన్ని స్థాపించడానికి పూనుకున్నాడు. అలా విప్లవ రచయితల సంఘం ప్రారంభమైంది. ఇది ఆనాడు నెలకొని ఉన్న పరిస్థితులు, శ్రీకాకుళాంధ్ర ఉద్యమం పలుమరిని కదిలించి, విప్లవ రచయితల సంఘం ఏర్పడటానికి కారణం అయింది.

ignou THE PEOPLE'S UNIVERSITY

శ్రీశ్రీ విప్లవ రచయితల సంఘం ఏర్పడినపుడు అందులో ముఖ్య పాత్ర పోషించారు. నిఖిలేశ్వర్, నగ్నముని, జ్వాలాముఖి, చెరబండరాజు విప్లవ రచయితల సంఘం ఏర్పడినపుడు అందులో సభ్యులుగా కొనసాగారు. వరవరరావు, లోచన్, కిషన్, అశోక్ మొదలగు వారు విప్లవ రచయితల సంఘంలో కార్యనిర్వాహక సభ్యులుగా కొనసాగారు.

ప్రపంచ సమస్యల కీకారణ్యపు ఘోర నిబడనిశీని చీలుస్తామంటూ స్తబ్దతను పోగొట్టే మరొక ప్రయత్నంలో 1970 జూలైలో విజయవాడ సుగన్ బాబు, దేవిప్రియ, కిరణ్ బాబు, ఓల్గా, కమలాకాంత్ అనే అయిదుగురు కవులు తమ కవిత్వం సమస్యల కీకారణ్యంలో మానవ తారాపథం చూపించే టార్చిలైటుగా, తమది ప్రధానంగా మానవతావాదంగా చెప్పుకొంటూ పైగంబర కవులుగా కొనసాగారు. కాని వీరు కూడా అనంతర కాలంలో విప్లవ రచయితల సంఘం సభ్యులుగా చేరారు. విప్లవ సాహిత్యోద్యమంలో భాగమైన తరువాత మార్క్సిస్ట్ భావజాలంతో రచనలు చేశారు.

అభ్యాసం చేయండి 4

విప్లవ సాహిత్య ఉద్యమం ప్రారంభం కావడంలో శ్రీశ్రీ పాత్రను క్లుప్తంగా పేర్కొనండి.

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

10.5 దళిత సాహిత్యోద్యమం – నేపథ్యం

తెలుగులో 1980 తరువాత దళిత సాహిత్యం ఒక ధోరణిగా ప్రారంభమై అనంతర కాలంలో ఉద్యమ రూపాన్ని సంతరించుకొన్నది. కాని అప్పటికే అంటే 1980ల నాటికి మరాఠిలో దళిత సాహిత్యం ఒక ఉద్యమ సాహిత్యంగా స్థిరపడిపోయింది. 'మరాఠీలో దళిత సాహిత్యానికి జ్యోతిబాపూలే- అంతకంటే ఎక్కువగా డా. బాబాసాహెబ్ అంబేద్కర్ ప్రేరణ ఇచ్చారు. 1950లలో ప్రారంభమై మహారాష్ట్ర బుద్ధసాహిత్య పరిషత్తు దోహదంతో విస్తరించిన దళిత సాహిత్యం 1970లలో స్థిరమైన ఉద్యమ రూపాన్ని పొందింది. 1980 నాటికి మరాఠీ సాహిత్య స్రవంతిలో భాగమై పాఠ్యగ్రంథాలలోకి ప్రవేశించింది.

తెలుగు ప్రాంతంలో దళిత ఉద్యమం ప్రారంభంలో అంటరానితనం నిర్మూలించే ప్రయత్నంగా ప్రారంభమైంది. అంటరానితనాన్ని తొలగించడానికి ప్రయత్నం చేసినవారు క్రైస్తవ మిషనరీలు. హిందూ మతంలో ఉన్న అంటరానితనాన్ని పారద్రోలడానికి వారు అంటరానివారుగా భావింపబడేవారికి క్రైస్తవమతాన్ని ఇచ్చి, విద్యను అందించి, వారి జీవన ప్రమాణాలు మెరుగు పరిచే ప్రయత్నం చేశారు. అంటరానివారి కోసం ఉద్యమ రూపంలో కృషి చేసిన వ్యక్తి మహాత్మా జ్యోతీరావుపూలే. శూద్ర, అతిశూద్ర ప్రజల మానవహక్కుల కోసం అనేక పోరాటాలు నిర్వహించిన తొలి వ్యక్తి. హిందూ సంస్కృత పండితుల రాజ్యం, పేశ్వాలు, వర్ణ-కుల వ్యవస్థని పకడ్బందీగా పోషిస్తున్న కాలంలోనే మహారాష్ట్రలో పూలే సామాజికోద్యమం నడిపాడు. సత్యసోధక సమాజం అనే సంస్థను స్థాపించి, దాని ద్వారా బ్రాహ్మణేతర కార్మికోద్యమం, సత్యశోధక బహుజన రైతుకూలీ ఉద్యమం వంటివాటిని ఆకాలంలోనే నిర్వహించారు. అణగారిన వారికోసం విద్యను అందించే ప్రయత్నం చేశారు. బొంబాయి ప్రెసిడెన్సీలో అంటరాని వాళ్ల కోసం ఆయన 1851లోనే ఒక ప్రత్యేక పాఠశాలను ప్రారంభించారు. మొత్తం భారతదేశంలోనే అంటరానివాళ్ల కోసం స్థాపించిన మొట్టమొదటి పాఠశాల అదే. ఇతడు తన భార్య సావిత్రీ భాయి పూలేతో కలిసి పలు పాఠశాలలను స్థాపించాడు.

తరువాత జాతీయోద్యమ కాలంలో పలువురు సంఘ సంస్కరణకు పూనుకున్నారు. ఇందులో భాగంగా దళిత జనోద్ధరణకు పూనుకున్నారు. హిందూ మతానికి అస్పృశ్యత కళంకమైనదిగా భావించారు. మరి కొంతమంది కుల నిర్మూలనను ప్రధాన అంశంగా చూశారు. ఇది దళితేతరులు చేసినటువంటిది. ఆ సమయంలోనే ఆంగ్లేయులు ప్రవేశపెట్టిన విద్యా విధానం ద్వారా పలువురు కింది వర్గాల వారు కూడా విద్యను అభ్యసించడం జరిగింది. దీంతో పలువురు దేశ వ్యాప్తంగా విద్యావంతులుగా తయారయ్యారు. వీరిలో మొదటి తరం వారు తమకు జరుగుతున్న అన్యాయాన్ని, తరతరాలుగా కొనసాగుతున్న అంటరానితనాన్ని గుర్తించారు. తమ కోసం తామే పోరాడాలని నిర్ణయించుకున్నారు. దేశవ్యాప్తంగా కింది కులాలుగా భావించబడే వారిలో చదుమకొన్న మొదటి తరం వ్యక్తులు కొందరు దేశంలో అగ్రవర్ణాల వారిని ఆర్యులుగా భావించి తాము ఆర్యేతరులుగా భావించుకొని అగ్రవర్ణాలపై నిరసన ప్రకటించారు. వీరు తమని ఆదివాసులుగా ఈ దేశ మూలవాసులుగా ప్రకటించు కొన్నారు. ఆది ఆంధ్ర, ఆది ద్రవిడ, ఆది కర్ణాటక వంటి పేర్లు వాడుకలోకి తెచ్చారు. అనంతర కాలంలో 1972లో బొంబాయిలో 'దళిత పాంథర్స్' ఆవిర్భవించింది. అంతవరకు దళితులంటే ఎస్సీ, ఎస్టీలు అన్న భావనకు అదనంగా ఎస్.సి., ఎస్.టి., బి.సి., మైనారిటీ, స్త్రీలు అందరూ దళితులు అన్న విశాలార్థాన్ని దళిత పాంథర్స్ ఇచ్చారు. కేవలం ఆత్మగౌరవమో, సమానత్వమో కాకుండా దళితుల రాజ్యాధికారం సాగించాలని పాంథర్స్ పిలుపునిచ్చారు. ఈ పిలుపు ద్వారా వివిధ రాష్ట్రాలలో దళిత చైతన్యం కలిగిందని చెప్పవచ్చు. ఇది తెలుగు ప్రాంతాలకు వెలుపల జరిగిన దళిత చైతన్య ఉద్యమం.

తెలుగు ప్రాంతాలలో దళిత ఉద్యమాన్ని పరిశీలిస్తే 19వ శతాబ్దం నుంచే దళిత సంస్కరణోద్యమం నడిచినట్లు కనిపిస్తుంది. సంఘసంస్కరణ కోసం

ignou THE PEOPLE'S UNIVERSITY

పోరాడిన వారు కందుకూరి వీరేశలింగం పంతులు, రఘుపతి వెంకటరత్నం నాయుడు. కందుకూరి వీరేశలింగం పంతులు సంఘసంస్కరణ కోసం రాజమండ్రి పరిసర ప్రాంతాల్లో కృషి చేస్తే, వెంకటరత్నం నాయుడుగారు కాకినాడ, మచిలిపట్నం పరిసరప్రాంతాల్లో కృషిచేశారు. వీరితోపాటు కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావు, గురజాడ అప్పారావు, ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణ మొదలగువారు కులవివక్షతకు, అంటరానితనానికి వ్యతిరేకంగా కృషిచేశారు.

వీరు చేసిన కృషి సంఘ సంస్కరణ రూపంలో కనిపిస్తుంది తప్ప దళిత ఉద్యమరూపంలో కనిపించదు. దళితుల ఉద్యమంగా తెలుగు ప్రాంతాలలో ప్రారంభమైంది హైదరాబాదులో. భాగ్యరెడ్డి వర్మ, అరిగె రామస్వామి, ఆదయ్య, శ్యాంసుందర్, వెంకట్రావు మొదలగు వారు దళిత ఉద్యమం కోసం కృషిచేశారు. వీరు అస్పృశ్యతను నిరసించి, వర్ణవ్యవస్థను ఖండించి దళితుల సంక్షేమానికి పాటుపడ్డారు. దళితుల్లో కొనసాగుతున్న జోగిని, బసివి వంటి సంప్రదాయాలను ఖండించారు. దళితుల మధ్య ఉన్న అనైక్యతను పోగొట్టి దళితుల మధ్య ఐకమత్యాన్ని పెంపొందించాడు.

వీరు ఆంధ్రదేశంలో జాతీయోద్యమానికి సమాంతరంగా దళితోద్యమాన్ని నడిపారు. కాని 1930-40 దశకంలో వచ్చిన అంబేద్కర్ సిద్ధాంతాలు, కమ్యూనిస్ట్ ఉద్యమాలు దళితులను ఆకర్షించాయి. ఈ సిద్ధాంతాల ప్రభావంతో వారు ఆత్మగౌరవం ముఖ్యమనే భావాన్ని పెంపొందించుకున్నారు. ఇక్కడ వీరు అంబేద్కర్ ఆలోచనలను అనుసరించారు. అప్పటి వరకు దళితులు ఎదుర్కొంటున్న సమస్యలకు ప్రధాన కారణం హిందూ మతమని భావించిన డా. అంబేద్కర్ హిందూ మతాన్ని వదలి బౌద్ధమతాన్ని స్వీకరించాడు. డా. అంబేద్కర్ ద్వారా ప్రభావితమైన పలువురు హిందూ మతంలోని లోపాలను, తమకు జరిగిన అన్యాయాన్ని గ్రహించి హిందూ మతాన్ని విడిచిపెట్టారు. కాని వీరు డా. అంబేద్కర్ అనుసరించిన బౌద్ధమతం గాక ఇస్లాం మతాన్ని స్వీకరించారు. కొందరు దళిత నాయకులు అంబేద్కర్ ను అనుసరించారు. తరువాత వచ్చిన తెలంగాణా పోరాటం, శ్రీకాకులాంధ్ర ఉద్యమం దళితులను మరింత చైతన్యవంతులను చేసింది. ఈ పోరాటాలు దళితుల పట్ల అమలవుతున్న దోపిడి, పీడనలకు వ్యతిరేఖంగా దళితులందరిని ఏకం చేసింది. ఈ పరిణామ క్రమంలో పలువురు దళితులు, దళితేతరుల నుండి పలు భౌతిక దాడులను ఎదుర్కోవలసి వచ్చింది. పలువురు దళిత మేధావులు దళిత నాయకులు వీటిపై స్పందించారు. దళితులను వాడ వాడలా చైతన్యవంతులను చేశారు. ఈ దాడులపై పోరాటంతో పాటు ప్రత్యామ్నాయమైన కుల నిర్మూలనా సంస్కృతిని ఏర్పాటు చేయడానికి పోరాడారు. అప్పటివరకు విప్లవోద్యమంలోనూ, పలురకాల పోరాటాలలో పాల్గొన్న వారు తమ దృష్టిని వర్గం అనే భావన నుండి కులం అనే భావనకు తీసుకొచ్చారు. అప్పటివరకు అస్పృశ్యతే ప్రధానంగా భావించిన దళితులు తమ ప్రస్తుత స్థితినుండి బయటపడటానికి రాజ్యాధికారమే లక్ష్యంగా పోరాటం ప్రారంభించారు. ఈ ఉద్యమం పలువురు కవులను రచయితలను కొత్తగా తయారు చేసింది. అప్పటి వరకు వస్తున్న దళిత జీవిత చిత్రణని కొత్త దృష్టితో చిత్రించడం ప్రారంభమైంది.

1910లో గురజాడ అప్పారావు రాసిన 'లవణరాజు' కల గేయంలో అస్పృశ్యతా నిరసన స్పష్టంగా కనిపిస్తుంది. మంగిపూడి వెంకటశర్మగారు 1915లో 'నిరుద్ధభారతం'అనే పద్యకావ్యం రాశారు. ఈ రచనలు అస్పృశ్యతకు వ్యతిరేకంగా వచ్చిటువంటివి. ఇవి దళితేతరులు రచించిన రచనలు. కాని దళితుడైన కుసుమ ధర్మన్న 1921లో 'మాకొద్దీనల్లదొరతనము' అనే గేయం ప్రసిద్ధమైనది. ఇతడు దళిత ఉద్యమాన్ని, తిరుగులేని ప్రశ్నలతో ప్రత్యామ్నాయ జాతీయోద్యమాన్ని నడిపాడు. తరువాత ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణ రచించిన మాలపల్లి, గుర్రం జాషువా, బోయి భీమన్న రచనలు మొదలగు వారు దళితులకు సంబంధించిన ఇతివృత్తంతో రచనలు చేశారు. అనంతర కాలంలో కొలకలూరి ఇనాక్, గద్దర్, పైడి తెరేశ్ బాబు, మద్దూరి నగేశ్ బాబు, కత్తి పద్మారావు, జూపక సుబద్ర, గోగు శ్యామల మొదలైన రచయితలు దళిత జీవితాన్ని గురించి రచనలు చేశారు.

అభ్యాసం చేయండి 5

అంటరానితనం నిర్మూలనకు మహాత్మా జ్యోతీరావుపూలే చేసిన కృషి వివరించండి.

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

10.6 స్త్రీవాద సాహిత్యోద్యమం- నేపథ్యం

19వ శతాబ్దం నుంచి రచయితలు/కవులు చేసిన రచనలు స్త్రీల అభివృద్ధికి సంబంధించినవి ఉన్నప్పటికీ, ఇప్పుడున్న స్త్రీవాద భావజాలంతో సాహిత్యోద్యమంగా తెలుగులో స్థిరపడింది మాత్రం 1980 తరువాతే. ఈ భావజాలం స్థిరపడటానికి దోహదం చేసింది మాత్రం ఆంగ్ల సాహిత్యంలో ప్రారంభమైన స్త్రీవాదమే. 19, 20 శతాబ్దాలలో పాశ్చాత్య దేశాల్లో జండర్ సంబంధాలలో విప్లవాత్మక మార్పులు సంభవించాయి, జండర్ సంబంధాలపై చర్చలు జరిగాయి. ఈ పునాది మీద 1949లో 'దిసెకండ్ సెక్స్' అనే పుస్తకం వ్రాసి సైమన్ డి బొవరే ఆధునిక స్త్రీవాదానికి ఒక స్పష్టమైన రూపాన్నిచ్చింది. దీనితో అప్పటి వరకు వస్తున్నటువంటి స్త్రీల ఉదార భావాల ఉద్యమంలో మార్పు వచ్చింది. ఉదార భావాలకు ప్రాధాన్యత తగ్గి రాడికల్ భావాలకు ప్రాధాన్యత పెరిగింది. దీనితో స్త్రీవాద సిద్ధాంతంలో కూడా మార్పు వచ్చింది. 'ఈ ఉద్యమాల్లో స్త్రీలు నిర్వహించిన పాత్రవల్ల స్త్రీ సమస్యలకు కూడా ఒక సిద్ధాంత రూపం ఇవ్వాల్సిన అవసరం ఏర్పడింది. ఎందుకంటే 1960-1970లలో ముందుకొచ్చిన ఫెమినిస్ట్ ఉద్యమం స్త్రీ పురుష

సంబంధాలలో విప్లవాత్మకమైన మార్పులు కావాలనే విషయాన్ని తేల్చి చెప్పింది. రాడికల్ స్త్రీవాదం, సాంఘిక స్త్రీవాదం, నల్లజాతి స్త్రీవాదం, మూడవ ప్రపంచదేశాల స్త్రీవాదం, ఉదారవాద స్త్రీవాదం మొదలగు విభాగాలు స్త్రీవాదంలో ప్రారంభమయ్యాయి. ఈ ఉద్యమాలు క్రమంగా ప్రపంచ వ్యాప్తంగా కూడా ప్రభావం చూపాయి. క్రమంగా భారతీయ సాహిత్యంలో కూడా స్త్రీవాదం ప్రవేశించింది.

మొదట భారతదేశంలో సంఘ సంస్కరణ రూపంలో స్త్రీల అభివృద్ధికి కృషి చేశారు. ఈ సంఘ సంస్కరణోద్యమంలో జరిగినవి అప్పటి వరకు వస్తున్న దురాచారాలను ఖండించి, వాటి నిర్మూలనకు కృషి చేసే రూపంలో కనిపిస్తుంది. ఈ సంఘ సంస్కరణోద్యమం కూడా బ్రిటీష్ పరిపాలనలో పాశ్చాత్య విద్యా ప్రభావం వలన జరిగిన స్త్రీ సంస్కరణోద్యమాలు అని చెప్పవచ్చు. స్త్రీ విముక్తి ఉద్యమానికి మొట్టమొదట నడుంబిగించిన వ్యక్తి రాజారామమోహన్ రాయ్. ఈ ఉద్యమానికి అతడు పూనుకోవడానికి కారణం అతడికి వ్యక్తిగతంగా జరిగిన కారణం. 1811లో రాజారామ్ మోహన్ రాయ్ అన్న చనిపోయినపుడు ఆయన భార్య అలోక మంజరి అంటే రాజారామ మోహన్ రాయ్ వదిన సహగమనం చేసింది. ఆమె రాజారామమోహన్ రాయ్ కి వదిన అయినప్పటికీ తల్లిలాగా ఆదరించింది. ఆమె సహగమనం చేసేటప్పుడు రాజారామ్ మోహన్ రాయ్ సహగమనం చేయవద్దని విన్నవించాడు. కానీ ఆమె చివరకు సహగమనం చేసింది. తల్లిలాంటి వదిన మరణంతో ఆ దురాచారాన్ని రూపుమాపడానికి పూనుకున్నాడు. చివరకు అప్పటి బ్రిటీష్ పాలకులు సహగమనాన్ని నిషేదించారు. తరువాత కొందరు వితంతువివాహాలను ప్రోత్సహించారు. వితంతు సమస్య పరిష్కారానికి పునర్వివాహామే సరైన మార్గమని సంస్కర్తలు గుర్తించారు.

కందుకూరి వీరేశలింగం పంతులు దక్షిణ భారతదేశంలో ఈ పునర్వివాహోద్యమానికి నాయకత్వం వహించాడు. రఘుపతి వెంకటరత్నం నాయుడు, కందుకూరి వీరేశలింగం పంతులు గుడిసేవ వెంకట సుబ్బయ్య, మన్నవ బుచ్చయ్య, యామిని పూర్ణ తిలకమ్మ దేవదాసీ, వేశ్యా విధానాలు రద్దుకావాలని, సంస్కరణ అవసరమని వేశ్యలు సంఘంలో ఇతరులులాగా భాగస్వాములను చేయటానికి ప్రయత్నించారు. స్త్రీ విద్యను ప్రోత్సహించారు. కందుకూరి వీరేశలింగం పంతులుగారు, గురజాడ మొదలగు వారు స్త్రీలకు సంబంధించిన రచనలు కూడా చేశారు. తరువాత వచ్చిన చలంగారు స్త్రీల లైంగిక స్వేచ్ఛా విషయాలను కూడా తమ రచనల్లో ప్రస్తావించారు. దీనివలన స్వాతంత్ర్యోద్యమంలో స్త్రీలు పాల్గొనే పరిస్థితిని సృష్టించాయి. స్రీలు పరదాల చీకట్లను దాటి ఊరేగింపుల్లో రాజకీయ ప్రదర్శనల్లో భాగస్వాములయ్యారు. స్త్రీని పీడన నుండి అణచివేత నుండి ఉద్దరించటానికి వచ్చిన ఈ ఉద్యమాలన్నీ పురుషులు చైతన్యవంతులై నడిపించినవే. ఇందులో స్త్రీలు ముఖ్యపాత్ర తక్కువగా కనిపిస్తుంది. అయితే అవి స్త్రీల చైతన్యాన్ని పెంచటానికి ఎంతగానో తోడ్పడ్డాయి.

20 వ శతాబ్దంలో మాత్రం స్త్రీలు పూర్తి స్థాయిలో తమ సమస్యల పరిష్కారానికి నడుంబిగించి వారే నాయకత్వం వహించారు. స్త్రీలే సభలు, సమావేశాలు నిర్వహించారు. వారి సమస్యలపై పోరాడారు. 1901 నేలో బండారు

ignou THE PEOPLE'S UNIVERSITY

అచ్చమాంబ ఆంధ్ర దేశంలో మహిళా సంఘం స్థాపించి నిర్వహించారు. 1913లో ప్రథమాంధ్ర మహిళా సభ బాపట్లలో జరిగింది. 1917లో భారతస్త్రీ సమాఖ్య అనీబిసెంటు, ధోరోతి, మార్గరెట కజిన్స్ వంటి వారిచే స్థాపించబడింది. 1927లో అఖిలభారత మహిళా సంఘం నెలకొల్పబడింది. మేడం కామా, సరోజినీ, అనిబిసెంటు మున్నగువాడు మహిళా సమస్యలమీద స్వాతంత్రోద్యమంలో స్త్రీపాత్ర గురించి చర్చించారు. ఈ సమావేశం ఏర్పడటానికి ప్రేరణ మాత్రం పాశ్చాత్య దేశాల్లో ఏర్పడ్డ స్త్రీ ఉద్యమాలే కారణం అని చెప్పవచ్చు. ముఖ్యంగా పాశ్చాత్య విద్య, పాశ్చాత్య మహిళలు ఈ ఉద్యమాలు నిర్వహించడానికి తోడ్పడ్డాయి. పాశ్చాత్య దేశాల్లో స్త్రీలు ఓటు హక్కుకోసం పోరాడినట్లు ఇక్కడ పోరాడారు. ముఖ్యంగా 1927లో ఏర్పడిన అఖిల భారత మహిళా సంఘం చాలా ముఖ్యమైన విజయాలను సాధించింది. స్త్రీ విద్యకోసం, ఆరోగ్య సౌకర్యాల కోసం, ఓటుహక్కు కోసం ఈ సంస్థ కృషిచేసింది. స్త్రీలకు ఓటు హక్కు విషయంపై అంతర్జాతీయంగా వాదోపవాదాలు చెలరేగాయి. బ్రిటన్ లో అమెరికా దేశాల్లో స్త్రీలకు ఓటుహక్కు లభించింది. సరోజినీ, డా. జోషి, అనీబిసెంటు వంటి మహిళా ఉద్యమ నాయకులు ఓటుహక్కుకై ఉద్యమించారు. 1930 నాటికి అన్ని రాష్ట్రాల్లోనూ అన్ని సంస్థానాల్లోను ఓటుహక్కు ఓటు హక్కు లభించింది.

ఈ ప్రభావం ఆంధ్రదేశం మీదికి కూడా ప్రసరించింది. ఇక్కడ కూడా స్త్రీ సంఘాలు ఏర్పడ్డాయి. ఇక్కడి స్త్రీలు వారి సమస్యలకై పోరాడటానికి స్త్రీసంఘాలను ముఖ్య ఆయుధంగా చేసుకొన్నారు. ఈ సంఘాలు స్త్రీ విద్య కోసం ప్రత్యేక కేంద్రాలను ఏర్పాటు చేయటం, పఠనాలయాలు, ప్రార్థనామందిరాలు, సేవాసదనలు, స్త్రీల క్లబ్బులు వంటి వాటిని ఏర్పాటు చేశాయి. నెల్లూరులోని కస్తూర్బా కళాశాల, గుంటూరులో శారదాకేతనం, కాకినాడలో స్త్రీ విద్యార్థి సమాజం మొదలైనవి ఏర్పడ్డాయి.

ఇలా ప్రారంభమైన మహిళా చైతన్యం క్రమంగా తరువాత కాలంలో స్త్రీలు విప్లవోద్యమాలల్లో కూడా పాల్గొనే స్థితి ఏర్పరిచింది. ఆనాడు భారతదేశంలో కమ్యూనిస్టు పార్టీ అవతరరించడంతో కొందరు స్త్రీలు పోరాటదశవైపు ప్రయాణించారు. ఈ కమ్యూనిస్టు ఉద్యమం స్త్రీల సమాన స్థాయి గురించి ఆలోచింప జేసింది. నైజాం ప్రాంతపు స్త్రీలు తమ మాన ప్రాణ రక్షణకై రజాకార్లను ఎదురొడ్డి నిలిచారు. భూస్వాములతో, పెత్తందార్లతో తెగించి పోరాడారు. తెలంగాణా పోరాటంలో వీరోచితమైన పాత్ర నిర్వహించారు. ముఖ్యంగా తెలంగాణా పోరాటంలో స్త్రీలు చేసిన పోరాటం అత్యంత ప్రాధాన్యత సంతరించుకొన్నది. కాని పోరాటం తరువాత స్త్రీల పరిస్థితి యథాస్థితికి వచ్చింది. ఆ ఉద్యమాలల్లో పాల్గొన్న స్త్రీలకు రకరకాల సమస్యలు ఎదురయ్యాయి. ఈ సమస్యల వలన స్త్రీలు పలురకాల అనుభవాలను సంపాదించారు. దీనితో తమ సమస్యలను గురించి తామే ఆలోచించడం, ఆ సమస్యలను తామే పరిష్కరించుకోవడానికి సిద్ధపడ్డారు. అప్పటికే పలుమరు స్త్రీలు వివిధ సంస్థలల్లో సంఘాలల్లో పనిచేసినవారు కూడా ఉన్నారు. దీనితో వీరు ప్రత్యేక స్త్రీ సంఘాలను స్థాపించే ప్రయత్నం చేశారు. వీరు ఏర్పాటు చేసుకొన్న సంఘాల ద్వారా సభలు, సమావేశాలు ఏర్పాటు చేసుకొన్నారు.

అప్పటికే పాశ్చాత్య దేశాలలో జరిగిన పోరాటాలు వీరిని ప్రభావితం చేశాయి. దీనితో స్త్రీలు స్త్రీలు ఎదుర్కొంటున్న సమస్యలను అన్ని కోణాలనుండి అధ్యయనం చేయడం ప్రారంభించారు. వీటి ద్వారా పలు ఉద్యమాల కారణంగా గృహ హింస, వరకట్న నిషేధం వంటి చట్టాలను తీసుకొచ్చారు.

1970 దశకంలో భారతదేశంలో ముఖ్యంగా నగరాల్లో విద్యావంతులైనా, ఆధిపత్యకులాలకు చెందిన మధ్య తరగతి స్త్రీలు ప్రపంచదేశాల్లో పెట్టుబడిదారీ దోపిడి, మతఛాందస వాదులకు వ్యతిరేకంగా నడిచిన పోరాటాలను, వాటిలో స్త్రీల ప్రశ్నలను విస్మరించే పితృస్వామ్య వ్యవస్థను నిరసిస్తూ కొనసాగిన స్త్రీల ఉద్యమాలను అధ్యయనం చేసి, స్త్రీవాదాన్ని పరిచయం చేశారు. ఆంధ్రప్రదేశ్ లో నాటి నియంతృత్వ పాలనా విధానాలను నిరసించిన విప్లవ, ప్రజాస్వామిక పోరాటాలలోనూ, విద్యార్థి ఉద్యమాల్లోనూ పాల్గొన్న వారు కూడా కొందరున్నారు. ఇలా పలురకాల ఉద్యమాలతో భావితులైన వారు కొందరు తమని తాము స్త్రీవాదులుగా ప్రకటించుకొన్నారు. ఆ ఉద్యమాల్లో తమ స్థానం గురించి ఆలోచించడం, పితృస్వామ్య ఆధిపత్య నిర్మాణాలను ప్రశ్నించడం మొదలు పెట్టారు.

ఈ ఆలోచనా ధోరణి విస్తృతం కావడంతో పలు స్త్రీల సంఘాలు బయలుదేరాయి. ఇవి వరకట్నం, జనాభానియంత్రన, సతి, మైనారిటీ హక్కులు మొదలగు అంశాలపై ఆందోళన చేశాయి. స్థానిక సమస్యల గురించి స్పందిస్తూ వచ్చాయి. ఈ క్రమంలో ఏర్పడినటువంటిదే ఆంధ్రదేశంలో 1970 లో ప్రోగ్రెసివ్ ఆర్గనైజేషన్ ఫార్ విమెన్ (POW). ప్రోగ్రెసివ్ ఆర్గనైజేషన్ ఫార్ విమెన్ ఏర్పడటంతో స్త్రీవాద ఉద్యమానికి తొలిబీజాలు పడ్డాయి. ఈ సంస్థ పలు కార్యక్రమాలను చేపట్టింది. '1970 లలో POW తను స్వతంత్ర ప్రతిపత్తితో పని చేస్తూ మధ్య తరగతి విద్యార్థినుల జీవితాలకు సంబంధించిన సమస్యలను తీసుకుంది. వరకట్నం, అశ్లీల సినిమాలు, పోస్టర్లు, అధిక ధరలు, విద్యార్థినుల సమస్యలు మొదలైన సమస్యలపై పనిచేసింది.' ఫలితంగా ఇది పలుమరు విద్యావంతులైన స్త్రీలను అకర్షించింది. ఈ సమయంలో 1972లో ఓల్గా రాసిన 'ప్రతి స్త్రీ ఒక నిర్మల కావాలి' అన్న కవిత స్త్రీవాద సాహిత్యానికి ఒక తొలిమెట్టుగా భావిస్తారు. ఈ పంచాది నిర్మల అనే స్త్రీ శ్రీకాకుళ గిరిజనోద్యమంలో పనిచేసిన స్త్రీ. అప్పటి వరకు స్త్రీ అనే పదానికి ఉన్న స్థానాన్ని కాదని పోరాడే మహిళగా పేర్కొన్నారు. ఈ పరిణామ క్రమంలో 1973లో ఆంధ్రదేశంలోని విద్యావంతులయిన స్త్రీలు కొందరు తమని తాము ఫెమినిస్టులుగా నిర్వచించుకొన్నారు. అయితే వీరందరు కూడా విశ్వవిద్యాలయంలో చదువుతున్న విద్యార్థినులు. వీరు అప్పటికే పాశ్చాత్య దేశాలలో ఉన్న వివిధ ఫెమినిస్టు ధోరణులు అధ్యయనం చేశారు. స్త్రీలకి సమాన హక్కుల గురించి ఉద్యమించి పెట్టుబడిదారీ విధానంలో సంస్కరణలను ఆశించటమే తప్ప విప్లవాత్మక మార్పును కోరని ఉద్యమాన్ని 'లిబరల్ ఉద్యమం'గా, స్త్రీ పురుషుల మధ్య వైరుధ్యాన్ని ప్రధానం చేసుకున్న స్త్రీవాదులను రాడికల్ ఉద్యమంగా, స్త్రీల అణచివేతనూ, పురుషస్వామ్యాన్ని, పెట్టుబడిదారీ భూస్వామ్య అణచివేతలలో భాగంగా గుర్తించిన ఉద్యమాన్ని సోషలిస్టు

ignou THE PEOPLE'S UNIVERSITY

ఉద్యమంగా సూత్రీకరించడం వలన వీరు వీటిలో తమకు అనుకూలమైనది సోషలిస్టు ఉద్యమం అని భావించి తమని తాము సోషలిస్టు ఫెమినిస్టులుగా నిర్వచించుకొన్నారు

తరువాత1974లో హైదరాబాదులో జరిగిన సదస్సులో అభ్యుదయ స్త్రీల సంఘం అనే పేరుతో ఒక పూర్తి స్థాయి కార్యవర్గంతో ఒక సంఘం ఏర్పడింది. ఇందులో ప్రధానంగా విద్యార్థినులు, ఇతర స్త్రీలు దాదాపు 500 మంది సభ్యులుగా నమోదయ్యారు. వీరు తమ సంఘం లక్ష్యాలను కూడా నిర్దేశించుకున్నారు. 'స్త్రీల ఆత్మగౌరవాన్ని నిలబెట్టేందుకు, వారి విముక్తి కోసం పోరాడేందుకు అవసరమైన చైతన్యాన్ని పెంపొందించడం, సైంటిఫిక్ సోషలిజం సూత్రాలను ప్రచారం చేయటం, స్త్రీలను అణచివేతకు గురిచేస్తున్న భూస్వామ్య ఆర్థిక విధానం, సంస్కృతికి వ్యతిరేకంగా నిర్దిష్టమైన పోరాటాన్ని నిర్మించటం, విదేశీ ఆధిపత్యం, దోపిడీలకు వ్యతిరేకంగా పోరాడుతున్న ప్రజల ఉద్యమాలకు అండగా నిలవటం, అవినీతి, నల్ల బజారు, గుత్త పారిశ్రామికాధికత్యాన్ని వ్యతిరేకిస్తూ ముందుకొచ్చిన పోరాటానికి ఆసరా కావటం, శాస్త్రీయ విద్యావిధానానికై కృషి చేసే విద్యార్థి సంఘాలన్నిటితో చేయికలపటం, అన్ని రకాల అసమానతలు, సాంఘిక, అణచివేత నిర్భంధాలను ఎదిరించి పోరాడటం అనేవి ఆ సంఘ లక్ష్యాలు.

ఇటువంటి సమయంలో ఐక్యరాజ్య సమితి 1975ని అంతర్జాతీయ మహిళా సంవత్సరంగా ప్రకటించింది. అంతేగాక దీనిని 1985 వరకు అంతర్జాతీయ మహిళా దశాబ్దిగా కొనసాగించారు. దీని వలన ప్రపంచమంతా స్త్రీల చైతన్యాన్ని ప్రభావితం చేస్తూ ఈ స్త్రీవాదం బాగా ప్రచారంలోకి వచ్చింది. ఈ క్రమంలో అనేక చిన్నచిన్న సమూహాలతో ఎక్కడికక్కడ స్త్రీల సంఘాలు ఏర్పడ్డాయి. తమ చైతన్య పరిధిలో కోర్కెల సాధనకు పని చేయసాగాయి. ముఖ్యంగా పట్టణ మధ్య తరగతి స్త్రీలు ఎక్కువగా భాగస్వాములయ్యారు. ఈ సమయంలో 1977లో ఏర్పడిన స్త్రీ శక్తి సంఘటన, ఆ తరువాత పదేళ్లకు ఏర్పడ్డ ఫెమినిస్ట్ స్టడీ సర్కిల్ వ్యక్తిగతమంతా రాజకీయమేనన్న స్త్రీవాద దృక్పథానికి ప్రచారం కల్పించటానికి, పునరుత్పత్తి హక్కుల చైతన్యం కలిగించటానికి విశేషంగా కృషి చేశాయి. దీనితో ఒక కొత్త రకమైన ఆలోచనలతో తెలుగులో స్త్రీవాదం ప్రారంభమైంది. అప్పటి వరకు స్త్రీ అంటే ఒక ఇంటికి పర్యయవాచిగానో, పిల్లలకు తల్లిగానో, ఒక భర్తకు భార్యగానో తప్ప స్త్రీలకు స్వంత ఉనికి స్వీయ స్పృహ లేకుండా పోయింది అనే భావన ప్రారంభమైంది. ఈ నేపథ్యంలోనే 1978లో ఫెమినిస్ట్ స్టడీ సర్కిల్ వారు స్త్రీశక్తి సంఘటన అనే సంస్థను స్థాపించి, స్త్రీవాద అవగాహన తరగతులను నిర్వహించి 'మాకు గోడలులేవు, మూడు తరాలు, సవాలక్ష సందేశాలు, మనకు తెలియని మన చరిత్ర, నీలిమేఘాలు వంటి పుస్తకాలను ప్రచురించారు. వీరు వెలువరించిన సాహిత్యం స్త్రీవాదానికి, ప్రజాస్వామ్య ఉద్యమాల్లో పనిచేసిన స్త్రీలకి గొప్ప బలాన్నిచ్చింది. ఈ 'మూడు తరాలు' నవల ద్వారా తెలుగులో స్త్రీవాద సాహిత్య చర్చ కూడా ప్రారంభమైంది. చర్చతో పాటు స్త్రీవాద సాహిత్య రచన కూడా విస్తృతంగా సాగడం ప్రారంభమైంది. తరువాత పలుమరు

రచయిత్రులు స్త్రీవాద దృక్పథంతో రచనలు చేయడం మొదలు పెట్టారు. పలు ప్రక్రియలలో రచనలు వెలువడ్డాయి.

అభ్యాసం చేయండి 6

1. 1970 తరువాత స్త్రీవాద ఉద్యమం ఏర్పడడానికి గల కారణాలను క్లుప్తంగా వివరించండి.

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

10.7 ముఖ్యవిషయాలను గుర్తుంచుకుందాం

- భారతదేశంలో ఉద్యమాలు ఏర్పడడానికి పాశ్చాత్య విద్య కొంత మేరకు కారణం అయ్యింది. అనంతరకాలంలో ఇక్కడి స్థానిక పరిస్థితులు ఉద్యమాలు ఏర్పడడానికి దోహదం చేశాయి.
- ఇరవై శతాబ్దంలో తెలుగు సాహిత్యంలో వెలువడిన మొదటి సాహిత్య ఉద్యమం భావ కవిత్వ ఉద్యమం. ఆంగ్ల సాహిత్య ప్రభావం ఈ ఉద్యమం పైన ఎక్కువగా కనిపిస్తుంది.
- భావ కవిత్వం రాసిన చాలామంది తాము తర్వాత కాలంలో అభ్యుదయ సాహిత్య ఉద్యమం భాగస్వాములయ్యారు.
- స్వాతంత్రం తరువాత భారతదేశంలో లో పెద్దగా మార్పులు రాకపోవడంతో అసంతృప్తికి లోనైన కొంతమంది కవులు సమూహంగా ఏర్పడి ప్రారంభించిన ఉద్యమం దిగంబర కవిత్వ ఉద్యమం.
- అభ్యుదయ కవులు కొంతమంది తర్వాత కాలంలో సమాజంలో నెలకొన్న ఈ సమస్యలను సామాన్యులకు తెలియజేయడం కోసం విప్లవ కవులుగా కొత్త పంథాను ఎంచుకున్నారు.
- కొన్ని వందల సంవత్సరాలుగా సామాజికంగా వివక్షకు గురవుతూ, తమపై జరిగిన అన్యాయానికి తిరుగుబాటుగా లేవనెత్తిన గళం దళిత సాహిత్య ఉద్యమం.
- సమాజంలో సగ భాగంగా ఉన్న స్త్రీలు తమపై జరుగుతున్న ఆధిపత్య ధోరణిని ప్రశ్నిస్తూ ఉద్యమానికి దారి వేసిన వారు స్త్రీవాద రచయిత్రులు.

10.8 అభ్యాసాలకు మాదిరి జవాబులు

అభ్యాసం చేయండి 1

ఈ కాల్పనికోద్యమ సాహిత్యం తెలుగులో వెలువడటానికి ప్రధానమైన కారణం ఆంగ్ల విద్యావిధానం. ఆనాడు దేశంలో అమలు జరిపిన పాశ్చాత్య విద్య

అనేక మంది విద్యావంతులను తయారు చేసింది. విద్యావంతులైన వారిలో అధిక సంఖ్యాకులు పాశ్చాత్యా నాగరికతా ప్రభావానికి లోనయ్యారు. ఆంగ్ల భాషా ప్రభావితులైన యువకులు పాశ్చాత్య రీతులను అధ్యయనం చేయడం అనేది ఒక ప్రాథమిక అంశంగా మారింది. తెలుగులో వివిధ శాఖల పేరుతో కాల్పనిక సాహిత్యం వెలువడింది. తెలుగులో వెలువడిన కాల్పనిక సాహిత్యంపై బెంగాలీ కవుల ప్రభావం ఉన్నట్లు సాహిత్య రచనల ద్వారా వ్యక్తమవుతున్నది. ముఖ్యంగా రవీంద్రనాథ్ ఠాగూర్ తెలుగు కవులను ఎక్కువగా ప్రభావితం చేసినట్లు పలు రచనల ద్వారా తెలుస్తుంది.. ప్రకృతి, ప్రణయ, దేశభక్తి మొదలగు పేర్లతో శాఖలుగా విభజించారు.

అభ్యాసం చేయండి 2

1936 ఏప్రిల్ 10 లక్నోలో అఖిల భారత అభ్యుదయ రచయితల మొదటి సమావేశం జరిగింది. దీనికి అధ్యక్షుడు ప్రేమ్ చంద్. అనంతరం భారత అభ్యుదయ రచయిల సంఘం ఆంధ్రదేశంలోని కవుల/రచయితలను కూడా ప్రభావితులను చేశాయి. కొందరు తెలుగు కవులు/రచయితలూ భారత అభ్యుదయ రచయితల సంఘం స్థాపించిన సమయంలో, ఆ సంఘ సమావేశాలకు వెళ్ళారు. అలా అక్కడికి వెళ్ళి ఉన్నవారిలో అబ్బూరి రామకృష్ణారావు పేర్కొనదగిన వాడు.

అక్కడ భారత అభ్యుదయ రచయితలతో మాట్లాడి ఆంధ్ర ప్రాంతానికి తిరిగి వచ్చాక ఇక్కడి రచయితలను కలిసి అభ్యుదయ రచయితల విషయాన్ని చెప్పాడు. ముఖ్యంగా విశాఖపట్నంలో శ్రీశ్రీ వంటి యువ రచయితలను కూడగట్టాడు. తరువాత ఏడు సంవత్సరాలకు తాపి ధర్మారావు అధ్యక్షతన 1943 ఫిబ్రవరి 13, 14 తేదీల్లో అభ్యుదయ రచయితల సంఘం మొదటి మహాసభ తెనాలిలో జరిగింది. ఇందులో యుద్ధవ్యతరేకత, భావ స్వాతంత్ర్యం, వాక్ స్వాతంత్ర్యం, విద్యార్థుల విజ్ఞానాభివృద్ధి, వయోజనాభివృద్ధి వీటికి సంబంధించిన తీర్మాణాలు చేశారు. అనంతరం ఆంధ్ర అభ్యుదయ రచయితల సంఘ సమావేశాలు జరిగాయి. ఈ సంఘంలో అభ్యుదయ భావాలుగల రచయితలతో పాటు, సాంప్రదాయ భావాలుగల వారు కూడా సభ్యులుగా చేరారు

అభ్యాసం చేయండి 3

స్వాతంత్ర్యం రావటంతో దేశం సుభిక్షమవుతుందని భావించినవారికి నిరాశే ఎదురయ్యింది. భారతదేశంలో భారతీయ ప్రజా ప్రతినిధులు ప్రభుత్వం ఏర్పాటు చేసినప్పటికీ ప్రజలు అనుకొన్నంత మేలు జరగలేదు. ప్రజలకు ముఖ్యమైన తిండి, బట్ట, ఇల్లు అనే సమస్యలు అలాగే మిగిలిపోయాయి. దేశంలోని సంపద అంతా కూడా కొందరికి మాత్రమే పరిమితమయ్యే స్థితి ఏర్పడింది. పాలకులు ప్రజల అజ్ఞానాన్ని, అశక్తతను ఆసరాగా చేసుకొని దేశాన్ని దోచుకు తినడం ప్రారంభించారు . అప్పటికే ప్రజలు సినీమాయలో పడిపోయారు. సినిమా ప్రజలను ప్రభావితం చేసే స్థితికి చేరుకొంది. ప్రజలు సినిమా నటులను కీర్తించడం, ఆరాధించడం ప్రారంభించారు. సినిమా నటులు ప్రజల బలహీనతను ఆసరాగా చేసుకొని అవాస్తవిక కథనాలతో ప్రజలను మభ్యపెట్టే సినిమాలు తీయడం జరుగుతూ ఉంది. పత్రికలు కూడా సినిమావాళ్ళను,

రాజకీయనాయకులను ముఖ్యంగా చేసుకొని వార్తలు రాయడం చేస్తూన్నారు. ఈ పరిస్థితి దేశమంతా వ్యాపించి ఉంది.

అభ్యాసం చేయండి 4

అభ్యుదయ కవిగా ప్రసిద్ధుడైన శ్రీశ్రీ షష్టిపూర్తి కార్యక్రమాన్ని విశాఖపట్టణంలో చేయటానికి నిర్ణయించుకున్నారు. ఈ కార్యక్రమానికి సంబంధించిన ఏర్పాట్లు 1969లో ప్రారంభమై 1970 ఫిబ్రవరిలో జరిగాయి. ఈ కార్యక్రమానికి పలుమురు ముఖ్యులైన సాహితీవేత్తలు, విద్యార్థులు హాజరయ్యారు. అప్పటికే శ్రీకాకుళంలో జరిగిన గిరిజన పోరాటం విశాఖపట్టణంపై కూడా ప్రసరించింది. గిరిజన పోరాటానికి సానుభూతిపరులైన పలుమురు విద్యార్థులు శ్రీశ్రీ షష్టిపూర్తి సభలో కరపత్రాలు పంచారు. శ్రీశ్రీ సన్మాన సభలో పలుమురు సాహితీవేత్తలు విద్యార్థుల కరపత్రాలకు స్పందించారు.

తరువాత హైదరాబాదులోని సావాన్ స్టార్ సిండికేటు అనే సాంస్కృతిక సంస్థ తమ పదవ వార్షికోత్సవంలో అభ్యుదయ సాహిత్య సదస్సును నిర్వహించాలనుకున్నారు. ఈ అభ్యుదయ సాహిత్య సదస్సులోనే శ్రీశ్రీని సన్మానించాలనుకున్నారు. అందుకు వారు శ్రీశ్రీని అహ్వానించగా, అందుకు అనేక తర్జనభర్జనల అనంతరం సావాన్ స్టార్ సిండికేటు సంస్థ ఆహ్వానాన్ని మన్నించి వచ్చాడు. శ్రీశ్రీ అక్కడికి వచ్చినప్పటికీ అక్కడ ఉన్న విప్లవ భావాలు గల సాహితీ పరుల కోరిక మేరకు రాత్రికి రాత్రే విప్లవ రచయితల సంఘాన్ని స్థాపించడానికి పూనుకున్నాడు. అలా విప్లవ రచయితల సంఘం ప్రారంభమైంది. ఇది ఆనాడు నెలకొని ఉన్న పరిస్థితులు, శ్రీకాకుళాంధ్ర ఉద్యమం పలుమరిని కదిలించి, విప్లవ రచయితల సంఘం ఏర్పడటానికి కారణం అయింది.

అభ్యాసం చేయండి 5

అంటరానివారి కోసం ఉద్యమ రూపంలో కృషి చేసిన వ్యక్తి మహాత్మా జ్యోతీరావుపూలే. శూద్ర, అతిశూద్ర ప్రజల మానవహక్కుల కోసం అనేక పోరాటాలు నిర్వహించిన తొలి వ్యక్తి. హిందూ సంస్కృత పండితుల రాజ్యం, పీశ్వాలు, వర్ణ-కుల వ్యవస్థని పకడ్బందీగా పోషిస్తున్న కాలంలోనే మహారాష్ట్రలో పూలే సామాజికోద్యమం నడిపాడు. సత్యసోధక సమాజం అనే సంస్థను స్థాపించి, దాని ద్వారా బ్రాహ్మణేతర కార్మికోద్యమం, సత్యశోధక బహుజన రైతుకూలీ ఉద్యమం వంటివాటిని ఆకాలంలోనే నిర్వహించారు. అణగారిన వారికోసం విద్యను అందించే ప్రయత్నం చేశారు. బొంబాయి ప్రెసిడెన్సీలో అంటరాని వాళ్ల కోసం ఆయన 1851లోనే ఒక ప్రత్యేక పాఠశాలను ప్రారంభించారు. మొత్తం భారతదేశంలోనే అంటరానివాళ్ల కోసం స్థాపించిన మొట్టమొదటి పాఠశాల అదే. ఇతడు తన భార్య సావిత్రీ భాయి పూలేతో కలిసి పలు పాఠశాలలను స్థాపించారు.

అభ్యాసం చేయండి 6

ఐక్యరాజ్య సమితి 1975ని అంతర్జాతీయ మహిళా సంవత్సరంగా ప్రకటించింది. అంతేగాక దీనిని 1985 వరకు అంతర్జాతీయ మహిళా దశాబ్దిగా కొనసాగించారు. దీని వలన ప్రపంచమంతా స్త్రీల చైతన్యాన్ని ప్రభావితం చేస్తూ ఈ స్త్రీవాదం బాగా ప్రచారంలోకి వచ్చింది. ఈ క్రమంలో అనేక చిన్నచిన్న సమూహాలతో ఎక్కడికక్కడ స్త్రీల సంఘాలు ఏర్పడ్డాయి. తమ చైతన్య పరిధిలో కోర్కెల సాధనకు పని చేయసాగాయి. ముఖ్యంగా పట్టణ మధ్య తరగతి స్త్రీలు ఎక్కువగా భాగస్వాములయ్యారు. ఈ సమయంలో 1977లో ఏర్పడిన స్త్రీ శక్తి సంఘటన, ఆ తరువాత పదేళ్లకు ఏర్పడ్డ ఫెమినిస్ట్ స్టడీ సర్కిల్ వ్యక్తిగతమంతా రాజకీయమేనన్న స్త్రీవాద దృక్పథానికి ప్రచారం కల్పించటానికి, పునరుత్పత్తి హక్కుల చైతన్యం కలిగించటానికి విశేషంగా కృషి చేశాయి. దీనితో ఒక కొత్త రకమైన ఆలోచనలతో తెలుగులో స్త్రీవాదం ప్రారంభమైంది. అప్పటి వరకు స్త్రీ అంటే ఒక ఇంటికి పర్యయవాచిగానో, పిల్లలకు తల్లిగానో, ఒక భర్తకు భార్యగానో తప్ప స్త్రీలకు స్వంత ఉనికి స్వీయ స్పృహ లేకుండా పోయింది అనే భావన ప్రారంభమైంది. ఈ నేపథ్యంలోనే 1978లో ఫెమినిస్ట్ స్టడీ సర్కిల్ వారు స్త్రీశక్తి సంఘటన అనే సంస్థను స్థాపించి, స్త్రీవాద అవగాహన తరగతులను నిర్వహించి 'మాకు గోడలులేవు, మూడు తరాలు, సవాలక్ష సందేశాలు, మనకు తెలియని మన చరిత్ర, నీలిమేఘాలు వంటి పుస్తకాలను ప్రచురించారు. వీరు వెలువరించిన సాహిత్యం స్త్రీవాదానికి, ప్రజాస్వామ్య ఉద్యమాల్లో పనిచేసిన స్త్రీలకి గొప్ప బలాన్నిచ్చింది. ఈ 'మూడు తరాలు' నవల ద్వారా తెలుగులో స్త్రీవాద సాహిత్య చర్చ కూడా ప్రారంభమైంది. చర్చతో పాటు స్త్రీవాద సాహిత్య రచన కూడా విస్తృతంగా సాగడం ప్రారంభమైంది. తరువాత పలుమరు రచయిత్రులు స్త్రీవాద దృక్పథంతో రచనలు చేయడం మొదలు పెట్టారు. పలు ప్రక్రియలలో రచనలు వెలువడ్డాయి.

అధ్యాయం 11 - కొన్ని ఆధునిక సాహిత్య ప్రక్రియలు (konni Adhunika sAhitya prakriyalu)

విషయక్రమం

11.0 ఉద్దేశం
11.1. ప్రవేశిక
11.2 ఆధునిక సాహిత్య ప్రక్రియలు – పరిచయం
11.3 కథానిక
    11.3.1 కథానిక లక్షణాలు
    11.3.2 కథన పద్ధతులు
    11.3.3 తెలుగు కథావికాసం
    11.3.4 కథలు – వర్గీకరణ
అభ్యాసాలు చేయండి 1
ఆకళింపు ప్రశ్నలు
అభ్యాసాలకి మాదిరి జవాబులు

11.4 నవల

11.4.1 నవలా నిర్వచనాలు

11.4.2 తెలుగు నవలా పరిణామం

11.4.3 నవలా ముఖ్యాంశాలు

11.4.4 నవల – వర్గీకరణ

అభ్యాసాలు చేయండి 2

ఆకళింపు ప్రశ్నలు

అభ్యాసాలకి మాదిరి జవాబులు

11.5 నాటకం – నాటిక - ఏకాంకిక

11.5.1 రూపకాలు – దశరూపకాలు

11.5.2 నాటిక - ఏకాంకిక

11.5.3 నాటికలు – రచయితలు

అభ్యాసాలు చేయండి 3

ఆకళింపు ప్రశ్నలు

అభ్యాసాలకి మాదిరి జవాబులు

అభ్యాసాలు చేయండి 3

ఆకళింపు ప్రశ్నలు

అభ్యాసాలకి మాదిరి జవాబులు

11.6 విమర్శ

11.6.1 విమర్శ - పరిచయం

11.6.2 విమర్శకుని లక్షణాలు

11.6.3 విమర్శ – రకాలు

అభ్యాసాలు చేయండి 5

ఆకళింపు ప్రశ్నలు

అభ్యాసాలకి మాదిరి జవాబులు

11.7 మినీ కవిత్వం

11.7.1 మినీ కవిత్వం - పరిచయం

11.7.2 మినీ కవిత్వం – వికాసం

11.7.3 మినీ కవిత్వం – ఉదాహరణలు

అభ్యాసాలు చేయండి 6

ఆకళింపు ప్రశ్నలు

అభ్యాసాలకి మాదిరి జవాబులు

11.8 నానీలు

11.8.1 నానీలు నిర్వచనం

11.8.2 నానీలు - లక్షణాలు

11.8.3 నానీలు – రచయితలు

అభ్యాసాలు చేయండి 7

ఆకళింపు ప్రశ్నలు

అభ్యాసాలకి మాదిరి జవాబులు

11.0 ఉద్దేశం

ఈ అధ్యాయాన్ని చదివిన తర్వాత మీకు ఆధునిక తెలుగు సాహిత్యంలోని ప్రక్రియలైన కథ, నవల, నాటకం – నాటిక – ఏకాంకిక, విమర్శ, మినీ కవిత్వం, నానీల పరిచయం, లక్షణాలు, వికాసం, కొందరు రచయితలు వారి రచనల గురించి స్థూలంగా తెలుసుకుంటారు. ఈ ప్రక్రియలకు సంబంధించిన ఒక అవగాహన మీకు కలుగుతుంది.

11.1. ప్రవేశిక

ముందుగా 'కథ' - అంటే ఏమిటో తెలుసుకుందాం. తెలుగులో కథానిక ప్రక్రియను గురించి ఒక అవగాహన కలుగుతుంది. భారతీయులకు కథ కొత్తదేమీ కాదు. అసలు మానవజాతికే కథ సహజమైన ప్రక్రియ, పరంపరగా చెప్పుకునే కథలకు, ఆధునిక కాలంలో ప్రసిద్ధమైన కథానిక ప్రక్రియకు తేడాలు ఉన్నాయి. 19వ శతాబ్దంలో ఐరోపా ఖండంలో నెలకొన్న అభద్రతాభావమే కథానిక ఆవిర్భవానికి కారణమని పాశ్చాత్య విమర్శకులు భావించారు. పారిశ్రామికీకరణ వలన నగర జీవితంలో ఏర్పడిన ఒత్తిడినుంచి కొద్దిపాటి విశ్రాంతిని కలిగించటానికి ఏర్పడిన సాహిత్య ప్రక్రియ కథానిక అని చెప్పవచ్చు.

సంస్కృతంలో కానీ, ఇతర భారతీయ భాషలలో కానీ అనంతమైన గద్య సాహిత్యం ఉంది. 'బృహత్కథామంజరి', 'కథాసరిత్సాగరం' విక్రమార్క కథలు, దశకుమార చరిత్ర, పంచతంత్ర కథలు, కాశీమజిలీ కథలు భారతీయులకు పరిచయమైన కథలు. కథను చెప్పే వ్యక్తి శ్రోత యొక్క అవధానతను బట్టి చెప్పే తీరు మారుతుంది. అందుకోసం ఎన్నో మెలకువలను, ఎంతో నైపుణ్యాన్ని పాటించి ప్రదర్శిస్తాడు. ఆధునిక పాఠకులకోసం ఆధునిక సామాజిక అవసరాల కోసం ఏర్పడిన సాహిత్య ప్రక్రియ కథానిక. ఈ కథానికా లక్షణాలను తెలుసుకోవటానికి ముందు మన లక్షణ గ్రంథాల్లో కథానిక గురించిన ప్రస్తావనను గమనిద్దాం.

"ఆఖ్యాయికా, కథా, ఖండకథా, పరికథా, తథా
కథానికేతి మన్యం గద్య కావ్యంచ పంచధా" (అగ్నిపురాణం)

ఇందులో గద్యకావ్య భేదాలలో కథానికను పేర్కొనటం కనిపిస్తుంది. ఇందులో కల్పిత ఇతివృత్తం గలది కథ. నాయకుడు తన చరిత్రను తానే చెప్పుకుంటే అది 'అఖ్యాయిక అవుతుందని కొంతమంది పేర్కొన్నారు. 'ఖండకథ'లో ఇతివృత్తం ఇతర గ్రంథాల్లో ప్రసిద్ధమైనదై ఉంటుంది. కథలో ఇతివృత్తం కల్పితమైనది. ఇది కూడా ఇతర గ్రంథాలలో ప్రసిద్ధమైనదే. 'పరికథ' అంటే కొద్దిపాటి విస్తృతిగల ఇతివృత్తం కలది. అత్యంత విస్తృతి ఈ లక్షణాన్ని పరిశీలిస్తే ఆధునిక కథానికకు ఇందులోని కథాలక్షణాలకు ఏమాత్రం సంబంధంలేదని తేలుతుంది.

"భయానకం సుఖతరం గర్భేచ కరుణారస
అద్భుతోఽనే సుక్లప్తార్థా నోదాత్త సాకథానికా"

ఇందులో ఆరంభంలో భయానక రసము, మధ్యలో కరుణరసం, అంతంలో అద్భుతరసం పోషించాలని రసనిర్దేశం చేయటం కనిపిస్తుంది. కొంతమంది ఈ ప్రాచీన కథానికా పరిణామమే ఆధునిక కథానిక అని భావించడం అర్థరహితంగా కనిపిస్తుంది. ఆధునిక పాశ్చాత్య సాహిత్య ప్రభావంవల్ల ప్రవేశించిన ఆధునిక సాహిత్య ప్రక్రియ కథానిక. పారిశ్రామిక విప్లవంతోపాటు వచ్చిన ఫ్రెంచి విప్లవం మానవ జీవితంలో పెనుమార్పులకు దోహదం చేసింది. స్వేచ్ఛ, సమానత్వం,

సౌభ్రాతృత్వం వంటి భావాలు ప్రజలందరికీ తెలిశాయి. పారిశ్రామిక విప్లవం వలన ముద్రణాయంత్రం, పత్రికా రంగం వ్యాప్తిలోనికి వచ్చాయి. పత్రికల్లో భిన్న భిన్నరుచులు గల చదువరులను తృప్తిపరచటం కోసం ఏర్పడిన ప్రక్రియల్లో కథాప్రక్రియ కూడా ఒకటి. 20వ శతాబ్ది చివరకు వచ్చేటప్పటికి తెలుగులో ఏ సాహిత్య ప్రక్రియకూ లేనంత ఆదరణ కథకు లభించింది.

తెలుగులో నవలకంటే కథానిక ఆలస్యంగానే ప్రవేశించింది. మొదటి కథానిక 1902లో పుట్టింది. బండారు అచ్చమాంబ 'స్త్రీవిద్య' అనే కథానిక తొలి కథానిక. తెలుగులోనే కాదు చాలా భాషల్లో నవలకంటే కథానికే ఆలస్యంగా పుట్టింది. గద్య రచనలే అయినా నవల - కథానిక రెండూ భిన్న ప్రక్రియలు. పరిమాణంలో నవల కంటే కథానిక చిన్నదే అయినా, గుణంలో, ప్రభావంలో మాత్రం తిరుగులేనిది అని చెప్పవచ్చు.

Edgar Allen Poe కథానికను గురించి "A short story is a prose narrative, requiring from half an hour to one or two hours in its perusal" అని చెప్పిన మాటలు కథానిక పరిధిని తెలుపుతాయి.

11.3.1 కథానికా లక్షణాలు

మానవ జీవితానికి సంబంధించిన ఒక చిన్న సంఘటనను తీసుకొని చెప్పే సమగ్రమైన భావచిత్రం కథానిక, 'ఏకాంశవ్యగ్రత', 'స్వయం సమగ్రత' - దీని లక్షణం. ఏకాంశవ్యగ్రత అంటే పైన చెప్పినట్లు మానవజీవితంలోని ఏదో ఒక అంశాన్ని, ఆలోచనను తీసుకొని, దానిని మొదటి నుండి చివరి వరకు చెప్పటం ఏకాంశవ్యగ్రత. అలాగే అవసరమైన విషయాన్ని అవసరమైనంత మేరకే అంటే ఇక చెప్పటానికేమీ లేదన్నట్లు చెప్పటం స్వయంసమగ్రత. ఇంకా క్లుప్తంగా చెప్పటం, వస్తువు - వర్ణన - శైలీ - పాత్రలు సహజంగ ఉండటం, చదువరికి ఉత్కంఠను కలిగించటం, రసప్రాధాన్యంగా కథను చిత్రించటం. ఆశ్చర్యావహంగా కథను ముగించటం, కథలో, కథనంలో వర్ణనలో ప్రతిసందర్భానికి అంతస్సూత్రత ఉండటం, కొత్తగా చెప్పగలిగే సృజనశక్తి, వాస్తవాధార కల్పనలు మాత్రమే ఉండాలనటం మొదలైన లక్షణాలను కథానికకు చాలామంది చెప్పారు.

'తెలుగులో కథ మంది కథావిమర్శ లేదు' అని రాచపాళెం చంద్రశేఖర్ రెడ్డి గారంటే, "కథాసాహిత్య విమర్శలేదని" - వల్లంపాటి ప్రస్తావించారు. ఈ ఆరోపణలో నిజం లేకపోలేదు. తెలుగు కథానికా రచయితలు - విమర్శకులు చేసిన కథాచర్చలను పరిశీలిస్తే కథ ఒక సన్నివేశం, ఒకపాత్ర, ఒక మనఃస్థితి - ఈ మూడింటిలో ఏదో ఒకదాన్నో, రెండింటినో, మూడింటినో ఆధారంగా చేసుకొనిసాగే ఇతివృత్తమని తేలుతుంది. ఆద్యంతాల సమన్వయం కంటే, మొత్తాన్ని విశదంగా చెప్పటంకంటే కొంతచెప్పి, చెప్పకుండా వదిలేసిన దానిలోనే ఎక్కువ ఆసక్తి కలుగుతుంది. చెప్పిన ఆ కొంచెంలో ప్రతివాక్యం, ప్రతివర్ణనా, ప్రతిసంఘటనా ఎంతో ప్రాముఖ్యాన్ని కలిగి ఉంటాయి. వాటి ఆధారంతోనే కథకుడు చెప్పకుండా వదిలేసినదాన్ని పాఠకుడు భావన చేసుకుంటాడు.

"నవలలో ఉండే విస్తృత చిత్రణా, నాటకంలో ఉండే సమ్యక్ రసోత్పత్తి లేకుండానే జీవిత చిత్రణా, పాత్రల మనస్తత్వ విచారణా, రసానంద స్ఫూర్తి ఇవ్వడమే కథావిశిష్టత. కాబట్టే స్వయంగా కవీ, నాటకకర్తా, ఎపిక్ మేకర్ అయినవాడు తప్పకుండా ఉత్కృష్ట కథకుడు కూడా అవుతాడు." అని వాడ్రేవు

చినవీరభద్రుడు పేర్కొన్నాడు. ఆయన ఇంకా తెలుగు కథను సమీక్షిస్తూ దాని నిర్మాణరీతిని ఇలా వివరించాడు.

తెలుగు కథకులు ఆంగ్ల కథా విమర్శకుల నిర్వచనాలను అధిగమించి, కథానికను ఒక సామాజిక అనుభవంగా కూడా మలుచుకున్నారు. దీనికి కారణం ప్రజాజీవితంలో వివిధ రూపాలలో బలంగా ఉన్న కథనరీతులే అంటే ఆశ్చర్యం వేస్తుంది. 19వ శతాబ్దంలో జీవితంలో ప్రచారంలో ఉన్న ఈ కథన రీతుల్ని గ్రంథస్థం చేసే ప్రయత్నాలు జరిగాయి. బ్రౌన్ 'తాతాచార్య కథలు', మధిరసుబ్బన్న దీక్షితులు 'కాశీమజలీ కథలు', 'మర్యాద రామన్న కథలు' మెకంజీ కైఫీయత్తులలోని వివిధ స్థల పరాణాలు, వివిధ చేతివృత్తులవాళ్ళు, గిరిజనులు, గృహిణులు చెప్పుకునే రకరకాల కథలు, జానపద కథలు, పొడుపుకథలు అటువంటివి. గోండులు చెప్పుకునే కథల్ని ఎల్విన్, చెంచులు చెప్పుకునే కథల్ని హైమండార్ఫ్ సంకలన పరచి, ఇంగ్లీషు అనువాదాల్ని ప్రచురించారు. ఇలా తెలుగు కథకు మహోపకారం జరిగింది. ఆ ఉపకారం ఏమంటే మౌఖిక సాహిత్యంలో ప్రచారంలో ఉన్న ఈ కథను పరిశీలిస్తే ఆధునిక, పాశ్చాత్య కథావిమర్శకులు చెప్పిన సన్నివేశం, పాత్ర, మనఃస్థితి మాత్రమే కాకుండా మరో మూడు అంశాలు కనిపిస్తాయి.

ఆద్యంత రహితం కాకుండా ఇద్దరి నడుమ జరిగే సంభాషణా గర్భితంగా కథనం కనిపిస్తుంది. కథలో కథగా కనిపించే దీనికి రెండు ప్రయోజనాలున్నాయి. కథలో మరోకథ గర్భితంగా ఉన్నప్పుడు కథచెప్పే వ్యక్తికి ఆ కథ పూర్తిగా తెలుస్తుంది. మళ్ళీ చెప్పడం ద్వారా ఒక సందేశాన్ని శ్రోతకివ్వదలచి ప్రయత్నిస్తున్నాడని తెలుస్తుంది. కథ పూర్తికాగానే రెండవ ప్రయోజనం ఆ శ్రోత తన జీవితానుభవంలో ఈ కథాశ్రవణం వలన ఒక స్పష్టమైన మార్పును పొందటం కనిపిస్తుంది. ఇటువంటి కథానిర్మాణవల్ల శ్రోత, తమ అనుభవాల్ని, సందేశాల్ని చేరుస్తూ పోవడం ఇలాగా కథాస్థితి ఒక సజీవరూపంగా కొనసాగింది.

తెలుగు కథలో రెండు ధోరణులు స్పష్టంగా కనిపిస్తాయి.

1) పాశ్చాత్య ధోరణి నిస్సంకోచంగా అనుసరించడం. ఏదో ఒక సన్నివేశాన్ని పాత్రనో, మనఃస్థితిలో చెప్పుకుపోవటం ఈ పద్ధతి.

2) సాంప్రదాయకమైన జానపద కథనరీతిని ఆధునిక కథలో మేళవించటం.

నూరేళ్ళ తెలుగు కథను పరిశీలిస్తే ప్రతికథకుడు ఈ రెండు రకాల కథలు చెప్పారు. సమకాలీన పాఠకలోకం ఆదరించినా ఆదరించకపోయినా పైన పేర్కొన్న రెండవ త కథను ప్రతిగొప్ప రచయితా రచించాడు. జాతి జీవనాన్ని పట్టుకున్న ఈ తరహా కలకాలం నిలిచిపోతాయి. (వందేళ్ల తెలుగుకథ)

11.3.2 కథన పద్ధతులు

నవలల్లో లాగానే తెలుగు కథానికల్లో 1) సాక్షీభూతంగా సర్వాన్ని చెప్పటం 2) ఉత్తమపురుషలో చెప్పటం 3) ప్రథమపురుషలో చెప్పటం 4) నాటకీయంగా చెప్పటం 2. లేఖాకథనం 6) దినచర్యాకథనం 7) ఊహాకల్పనా విధానం 8) అంతరార్థకథనం 9) చైతన్య స్రవంతి కథనం వంటి రీతులలో కథనాన్ని చెప్పటం కనిపిస్తుంది.

11.3.3 తెలుగు కథావికాసం

తొలి తెలుగు కథ మేరంగి సంస్థానానికి చెందిన ఆచంట వేంకట సాంఖ్యాయనశర్మ (1864-1933) రాసిన 'లలిత' (1933) అని ఇటీవలి వరకూ ఒక నమ్మకం.

డా. భార్గవీరావు సంకలనం చేసిన 'నూరేళ్ల పంట' లో బండారు అచ్చమాంబ (1874-1904) రాసిన 'స్త్రీ విద్య' (1902) మొదటి కథగా ముందుకు వచ్చింది. అలాగే మాడపాటి హనుమంతరావు (1885-1970) కథలు 'మల్లికాగుచ్ఛము' పేరిట 1915లో ప్రచురణ అయ్యాయి. అందులోని 'నేనే' అన్న కథలో ఆధునిక కథా లక్షణాలని మనం చూడవచ్చు. కానీ ఆధునిక తెలుగు కథకు ఆద్యుడు గురజాడ అప్పారావు (1862-1915) ఆధునిక తెలుగుసాహిత్యానికే కాకుండా కథాసాహిత్యానికి గురజాడ గురువే ఈ గురుత్వాన్ని గురించి సమీక్షిస్తూ వాడ్రేవు చినవీరభద్రుడు చేసిన వివేచనను గమనించండి.

"గురజాడ రాసినవి అయిదు కథలు, ఒక నవలిక స్కెచ్. కాని ఈ ఆరు రచనలతోనే ఆయన ఒక శతాబ్ది తెలుగు కథ బాహ్య పరిధిని అంతస్సారాన్నీ నిర్దేశించారనిపిస్తుంది. శిల్పరీత్యా సన్నివేశ ప్రధానంగా 'దిద్దుబాటు' (1910), పాత్ర ప్రధానంగా 'మెటిల్డా', మనఃస్థితి ప్రధానంగా 'సంస్కర్త హృదయం' కథలు కనిపిస్తాయి. ఈ మూడు కథలు స్పష్టంగా ఆధునిక సభ్యత, ఆధునిక చింతన ఆధారంగా రూపుదిద్దుకున్నవే. కాని 'మీపేరేమిటి' - కథలో ఆయన మౌఖిక సంప్రదాయ కథనరీతిని, ఆధునిక భావజాలాన్ని చటం కనిపిస్తుంది. 'దిద్దుబాటు' కథ, 'మీపేరేమిటి' కథ ఒకే ఏడు ప్రచురణకు వచ్చినందువల్ల దేనిని కూడా మొదటి కథగా మనం గుర్తించవచ్చు. అలా చూసినట్లయితే ఆధునిక తెలుగు కథ పుట్టడమే పరిపూర్ణ వికాసంతో పుట్టిందనాలి.

ఇలా ప్రారంభమైన కథ సామాజిక ప్రతినిధిగా ఎన్నో ఉద్యమాలను తనలో ఇముడ్చుకొని ప్రపంచ కథావీధిలో తల ఎత్తి నిలిచింది. రానురాను కథావస్తువు కులం, ప్రాంతం, లింగంవంటి ప్రాతిపదికలపైనే నిలిచినప్పటికీ, కథకుని అనుభవం ఆ పరిమితులన్ని అతిక్రమించిన సత్యాన్ని కూడ నమోదు చేసింది. అందుచేతనే ఏకకాలంలో కథకుడు స్థానికుడు, విశ్వమానవుడూ అవుతున్నాడు. పరిమిత యథార్థానికీ, అపరిమిత జీవిత సత్యానికీ మధ్య సాహిత్య శిల్పం ద్వారా రచయిత సాధించే ఒక అనుక్రమణిక ఆకథ విన్న వారి, చదివినవారి హృదయంలో ఒక మెరుపులా మెరిపిస్తుంది.

ఈ వందేళ్ల తెలుగు కథను స్థూలంగా ఈ క్రింది విశ్లేషణతో పరిశీలించవచ్చు.

11.3.4 కథలు – వర్గీకరణ

సాంఘిక కథలు - గురజాడ 'మెటిల్డ', ఓల్గా 'ఓరాజకీయ కథ' - మొదలైనవి.

ఆర్థిక సంబంధమైన కథలు - కొడవటిగంటి కుటుంబరావు 'ఇంతలో ఉంది', సి.ఎస్. రావు 'రాజనీతి' మొదలైనవి.

రాజకీయ కథలు - రాయసం వెంకటశివుడు 'నీలవేణి', సురవరం ప్రతాపరెడ్డి 'సంగంపంతులు' మొ॥వి.

మాండలిక కథలు - కేశవరెడ్డి 'చివరిగుడిసె' మొదలైనవి.

దళిత కథలు - 'భారతం బొమ్మలు' (గోపిని కరుణాకర్)

మైనార్టీ కథలు - 'దర్గామిట్ట కథలు' (ఖదీర్ బాబు)

స్త్రీవాద కథలు - ఓల్గా 'రాజకీయకథలు', 'ప్రయోగం'

కథనరీతిని బట్టి ఈ క్రింది విధంగా విశ్లేషించి చూడవచ్చు.

ఉత్తమ పురుషలో సాగే కథలు - ఎక్కువ కథలు ఈ పద్ధతిలోనే వచ్చాయి. ఉదా: గోపీచంద్ 'ధర్మవడ్డీ'

సర్వసాక్షి కథన పద్ధతి - ఉదా: పినాకపాణి 'సాలెగూడు'.

ప్రథమపురుష కథన పద్ధతి - శాంతినారాయణ 'ఈ పయనం ఎటువైపు' మొదలైనవి.

వాస్తవిక కథనం - చాసో 'బదిలీ', రంగనాయకమ్మ 'పాళ్ళానికి ప్రేమలేఖ' మొదలైనవి.

ఊహాకల్పనా విధానం (ఫాంటసీ) - చలం 'ఓ పువ్వు పూసింది', కొ.కు. రావు 'కమ్యూనిస్టుగాడిద'.

అభ్యాసాలు చేయండి 1

1. కథానిక లక్షణాలు గురించి వివరించండి.

....
....
....
....
....
....

2. కథానిక ఆవిర్భావ వికాసాలను సమీక్షించండి.

....
....
....
....
....
....

3. తెలుగు కథా సాహిత్య ప్రపంచాన్ని పరిచయం చేయండి.

....
....
....
....
....
....

4. కథానిక పుట్టుపూర్వోత్తరాలను తెలపండి.

....
....
....
....
....
....

అభ్యాసాలకు మాదిరి జవాబులు

1. కథలు – వర్గీకరణ గురించి రాయండి.

కథలోని వస్తువును బట్టి ఆ కథ ఏ కోవకు చెందుతుందో నిర్ణయించవచ్చు. సాంఘిక కథలు గురజాడ - 'మెటిల్డా', ఓల్గా 'ఓ రాజకీయ కథ' - మొదలైనవి. ఆర్థిక సంబంధమైన కథలు కొడవటిగంటి కుటుంబరావు 'ఇంతలో ఉంది', సి.ఎస్. రావు 'రాజనీతి' మొదలైనవి. రాజకీయ కథలు రాయసం వెంకటశివుడు - 'నీలవేణి', సురవరం

ప్రతాపరెడ్డి 'సంగంపంతులు' మొ॥వి. మాండలిక కథలు - కేశవరెడ్డి 'చివరిగుడిసె' మొదలైనవి. దళిత కథలు - 'భారతం బొమ్మలు' (గోపిని కరుణాకర్) మైనారిటీ కథలు - 'దర్గామిట్ట కథలు' (ఖదీర్ బాబు) స్త్రీవాద కథలు ఓల్గా - 'రాజకీయకథలు', 'ప్రయోగం' కథనరీతిని బట్టి ఉత్తమ పురుషలో సాగే కథలు - ఎక్కువ కథలు ఈ కథన పద్ధతిలోనే వచ్చాయి. ఉదా గోపీచంద్ :'ధర్మవడ్డీ'. సర్వసాక్షి కథన పద్ధతిలో వచ్చిన కథకు ఉదా - పినాకపాణి 'పాలెగాడు'. ప్రథమపురుష కథన పద్ధతిలో కనిపించే శాంతినారాయణ - 'ఈ పయనం ఎటువైపు' మొదలైనవి. వాస్తవిక కథనంగా చూస్తే - 'బదిలీ', రంగనాయకమ్మ 'పెళ్ళానికి ప్రేమలేఖ' మొదలైనవి. ఊహాకల్పనా విధానంలో చలం - 'ఓ పువ్వు పూసింది'. కొడవటిగంటి కుటుంబరావు - 'కమ్యూనిష్టు గాడిద'.

11.4 నవల

ఈ విభాగాన్ని చదివిన తర్వాత మీకు 'నవల' అంటే ఏమిటో తెలుస్తుంది? తెలుగు నవలా వికాసాన్ని గురించి, కొన్ని నవలల, రచయితల రచనల పట్ల ఒక అవగాహన ఏర్పడుతుంది.

ఆధునిక సాహిత్య ప్రక్రియల్లో ప్రముఖంగా పేర్కొనదగ్గవి – 1. నవల 2. కథ - కథానిక 3. స్వీయచరిత్ర 4. మినీకవిత్వం 5. విమర్శ మొదలైనవి. ప్రాధాన్యంలో కవిత్వం నవలను మించినా, ప్రాచుర్యంలో కథానిక దీనికి సాటి వస్తుంది. 20వ శతాబ్దంలో కొన్ని దశాబ్దాల పాటు నవలే సాహిత్యాన్ని శాసించింది. అయితే ప్రచుర ప్రాధాన్యాలు రెండింటిలోనూ సాటిలేని ప్రక్రియ నవల.

ఆంగ్లంలోని 'Novel' అనే మాటకు పర్యాయపదంగా 'నవల' అనే మాటను వాడుతున్నారు. హిందీలో 'ఉపన్యాస్' అనీ, కన్నడంలో 'కాదంబరి' అని దీన్ని పిలుస్తారు. ఆంగ్లేయులు 'Prosefiction' ను వింగడించి సమకాలీన సంఘజీవనాన్ని చిత్రించేది నవల అని, ఇంతకు పూర్వం చూడనిది, అద్భుతావహమైందీ, కేవల భావనాజన్య సంఘటనల్ని చిత్రించేది రొమాన్సని అభిప్రాయపడ్డారు. కాని ప్రపంచంలోని ఏవాఙ్మయంలోనైనా ఇది రొమాన్సని, ఇది నవల అని చెప్పగల గ్రంథం లేదు. ప్రతి గ్రంథంలోను యదార్థం, కాల్పనికాంశాలు కలిసి ఉంటాయి. ఈ 'Novel' అనే పదం 'Novella' అనే ఇటాలియన్ పదం నుండి వచ్చింది. ఇటాలియన్ స్పానిష్ భాషలలో దీనిని Novella అని ఫ్రెంచి భాషలో 'Novelle' అని అంటారు.

క్రీ.శ. 1350లో మొదటిసారిగా నవల అనే ప్రక్రియను ప్రవేశపెట్టిన 'బొకేషియో' తన రచన 'Decameron'కు 'Novella Storia' అనే పేరు పెట్టారు. దీనికర్థం కొత్తకథ. ఇంగ్లీషు భాషలో దీనికి నాంది పలికిన గద్యరచన 'Euphues' - దీనిరచయిత 'జాన్‌లిలి', ఇది ఆడవాళ్ల కాలక్షేపంకోసమే రాశానని చెప్పాడు. ఈ విధంగా ప్రారంభమైన నవల 18వ శతాబ్ది స్కాట్ యుగంలో ఉన్నత స్థాయిని అందుకొన్నది.

తెలుగువారు మొదట దీనిని 'వచన ప్రబంధం' అన్నారు. 'నవల' అనే పదాన్ని శ్రీ కాశీభట్ల బ్రహ్మయ్యశాస్త్రిగారు వీరేశలింగంగారి 'రాజశేఖర చరిత్రకు' వ్రాసిన పీఠికలో వాడి, 'నవాన్ గృష్ణన్ లాతీతి నవలా' అని వ్యుత్పత్తిని

చెప్పారు. అయితే 'నోవెల్' అనే పదం కూడ సంస్కృత 'నవ' శబ్దం లాగే నవ్యతా సూచకమే.

11.4.1 నవలా నిర్వచనాలు

పాశ్చాత్యుల నిర్వచనాలు

1) నవల చిన్న దృశ్యమాలిక (Novel is pocket theatre) క్రాఫోర్డ్
2) నవల ప్రజాప్రక్రియ - (A Democratic Literary form) స్టీఫెన్ లెస్లిక్
3) నవల చరిత్రకు ప్రత్యామ్నాయం (హెచ్.జి.వెల్స్)
4) నవలాకారుడు ఋషికంటే, తత్త్వవేత్త కంటే ఉన్నతుడు - డి. హెచ్. లారెన్స్
5) నవలలో వ్యక్తమయ్యే జీవిత సత్యాలు వాస్తవ -సోమర్ సెట్మామ్ లోని వాస్తవాల కంటే ఉన్నతమైనది.
6) మానవుడి ఆలోచనలను, చర్యలను ప్రతిబింబిస్తూ తాత్వికతను సామాజిక అనుభవంగా చిత్రీకరించడం నవల ప్రధానలక్ష్యం - డబ్ల్యు హెచ్ హడ్సన్
7) నవల వాస్తవికత పునాదిగా, నిర్మాణం కావడం దాని విశిష్టత - హోవర్డ్ సాఫ్ట్
8) విస్తృతమైన జీవితానుభవాల్ని వ్యక్తీకరించగల్గిన సాహితీ ప్రక్రియనవల - ఇవాన్స్,

తెలుగు విమర్శకుల నిర్వచనాలు

1) "నవీన ప్రబంధము" - నరహరి గోపాలకృష్ణమశెట్టి
2) "వచన ప్రబంధము" - కందుకూరి వీరేశలింగం పంతులు
3) "ఒకవ్యక్తి యొక్క జీవిత చరిత్రను కావ్యదృష్టితో వ్రాస్తేనే నవల" విశ్వనాథ
4) "ఒక జీవిత భాగాన్ని చిత్రించేది నవల" - కొడవటిగంటి కుటుంబరావు
5) "వ్యక్తుల జీవితాన్ని ప్రధానంగా చిత్రిస్తూ, సామాజిక జీవితాన్ని సంస్కృతి పోకడలను స్ఫురింపజేసే సాహిత్య ప్రక్రియ నవల" - ఆర్. యస్. సుదర్శనం,
6) "సాంఘిక జీవితానికి ప్రతిబింబంగా, వ్యక్తుల జీవిత గమనాన్ని చిత్రిస్తూ, జనుల ఆచార వ్యవహారాలను వ్యక్తీకరించే గద్య ప్రబంధము నవల" – మొదలి నాగభూషణ శర్మ
7) "నవల సామాన్యునివలె నిరాడంబరమైంది. జీవితంవలె సత్యమైంది. ప్రకృతివలె సుందరమైంది. ఆకాశంవలె విశాలమైంది. సూర్యునివలె తేజోవంతమైంది. వాయువువలె సర్వస్వమైనది" - దాశరథి రంగాచార్యులు.
8) "వాస్తవమార్గాన్ని అనుసరించి దైనందిన జీవితంలో కలిసే మానవ ప్రవృత్తులను, సంఘటనల్ని ప్రతిబింబిస్తూ రాయబడిన కల్పిత కథ నవల" గొర్రెపాటి వెంకట సుబ్బయ్య
9) "వాస్తవికత, వాస్తవికత పునాదిగా కలిగిన కల్పన తగుపాళ్ళలో కలిగిన సాహిత్య ప్రక్రియగా నవలను గుర్తించవచ్చు" వల్లంపాటి వెంకటసుబ్బయ్య,

11.4.2 తెలుగులో నవలా పరిణామం

"కళాపూర్ణోదయమే" పద్యరూపంలో ఉన్న తొలి తెలుగు నవల అని కొంతమంది వాదిస్తారు కానీ నవల గద్యరూపంలో ఉన్న ఆధునిక ప్రక్రియ. తెలుగు నవలా పరిణామ చరిత్రను 1867 నుండి లెక్కించాలా లేక 1872 నుండి లెక్కించాలా

ignou THE PEOPLE'S UNIVERSITY

అనే విషయంలో భిన్నాభిప్రాయాలున్నాయి. నిడదవోలు వెంకట్రావుగారి అభిప్రాయం ప్రకారం తొలి తెలుగు నవల 1867లో వెలువడింది. ఈ నవల పేరు 'మహాశ్వేత' - రచయిత కొక్కొండ వెంకట రత్నం పంతులు గారు. కొక్కొండ వారి విగ్రహతంత్రానికి ఇంగ్లీషులో పీఠిక రాస్తూ సంస్కృత పండితులయిన శివశంకర్ పాండ్యా గారు వ్రాసిన వాక్యాలు ఇందుకు ఆధారం. అయితే 'మహాశ్వేత' స్వతంత్రంగా రాయబడిన నవల కాదనీ, సంస్కృత కాదంబరిలోని మహాశ్వేత వృత్తాంతానికి ఇది అనువాదం మాత్రమేననీ, అందువల్ల ఇది తొలి తెలుగు నవల అనేవాదాన్ని ఖండించారు. అందుచేత 1867 నాటికి తెలుగులో నవల రాసే ప్రయత్నం ప్రారంభమైందని చెప్పవచ్చు.

లార్డ్ మేయో ఆ సంవత్సరంలోనే దేశీయుల ఆచార వ్యవహారాలు, విధానం తెలియజేసే నవలకు బహుమానం ఇస్తానని ప్రకటించాడు. ఆ ప్రకటనను పురస్కరించుకొని, కర్నూలులో డిప్యూటీ కలెక్టరుగా పనిచేస్తున్న గోపాలకృష్ణమ శెట్టి "శ్రీరంగరాజ చరిత్ర" నవలరాసి బహుమతిని గెలుచుకున్నాడు. దీనిని "ఫోర్ట్ సెయింట్ జార్జ్ గెజిట్" తొలితెలుగు నవలగా పేర్కొంది. వచన ప్రబంధంగా పేర్కొన్నాడు. తర్వాత పేరుతోనే చాలాకాలం వరకూ అంటే 1897 నవలలు తెలుగులో "వచన ప్రబంధాలు" గానే చలామణీ నాటికి 'వచన ప్రబంధం' తన పేరును నవలగా మార్చుకొంది. దీనికి కారకులు కాశీభట్ల బ్రహ్మయ్య శాస్త్రిగారు.

"ఇంగ్లీషు భాషలో 'నావల్ (Novel) అనుపదము', 'కొత్త' అను అర్థము గల నవ్ అను పదముల నుండే పుట్టినది. కామన నవల అనగా "నవాన్ విశేషాన్ గృహ్ లాతీతి అనగా కొత్త విశేషములు నవల. హూణభాష యందు కూడా ఈ మాటకు ఇదే అర్థము అనుటచే 'నవల'యను పదమునకు సరైన వేరొక సంస్కృత పదమునకై ప్రయత్నము చేయక 'నవల'యను ఈ పదమునే నేనిలా వాడుచున్నానని" బ్రహ్మయ్యశాస్త్రి తాను 'రాజశేఖర చరిత్ర విమర్శ' గ్రంథం పీఠికలో రాశారు.

"శ్రీరంగరాజ చరిత్ర" వెలువడిన ఆరు సంవత్సరాలకు, వీరేశలింగం గారు నడుపుతున్న "వివేకవర్ధని" మాసపత్రికలో "రాజశేఖరచరిత్రం" ధారావాహికంగా ప్రచురించడం ప్రారంభించారు. అయితే వీరేశలింగం గారు తెలిసో, తెలియకో తమ నవలే తెలుగులో వెలువడ్డ తొలి నవల అని ప్రకటించుకున్నారు. దీనికి తార్కాణం "స్వీయచరిత్ర" లో వీరేశలింగంగారు వ్రాసుకున్న వాక్యాలే. వీరేశలింగం గారు వ్రాసుకున్న వాక్యాలు ఎంతమాత్రమూ అంగీకార యోగ్యాలు కాకపోయినా రాజశేఖర చరిత్రకున్న ప్రాశస్త్యాన్ని కాదనలేము. ఆలివర్ గోల్డ్ స్మిత్ నవల "వికార్ ఆఫ్ వేక్ ఫీల్డ్" ప్రభావం దీని మీద కనబడుతున్నప్పటికీ అచ్చంగా భారతీయుల ఆచార వ్యవహారాలను ప్రతిబింబింపజేసే నవల ఇది. అంతే కాదు ఇంగ్లీషులోకి Fortune Wheel అనే పేరుతో అనువదింపబడిన తొలి తెలుగు నవల కూడా. తెలుగు నవలకు ఖండాంతర ఖ్యాతిని ఆర్జించి పెట్టిన తొలి తెలుగు నవలాకారుడు కూడా వీరేశలింగం పంతులుగారే. సాహిత్యానికీ, సామాజిక ప్రయోజనానికీ మధ్య గల సంబంధం ఎంత పటిష్టమైందో గుర్తుచేసే "రాజశేఖర చరిత్రం" ఒకనాటి తెలుగు నవలకు ఆదర్శమై నిలిచింది. చిలకమర్తి మొదలైనవారు ఆ రోజుల్లో నవలలు రాసే విధానాన్ని "రాజశేఖర చరిత్రం" చూసే నేర్చుకున్నారు. 'చింతామణి" పత్రిక

ignou THE PEOPLE'S UNIVERSITY

నడిపే రోజుల్లో వీరేశలింగం గారు నిర్వహించిన నవలల పోటీలు ఇందుకు మరింత దోహదాన్ని కలిగించాయి.

11.4.3 నవల ముఖ్యాంశాలు

1. కథావస్తువు
2. పాత్ర చిత్రణ
3. సన్నివేశకల్పన
4. దేశకాల నిర్దేశాలు

1. కథా వస్తువు

కథ లేకుండ నవలగాని, కథానిక కాని ఉండదు. సహేతుకమైన సన్నివేశాలు గల కథావస్తువే నవలకు ఇతివృత్తం. అయితే నవలలో కథా ప్రాముఖ్యాన్ని కొందరు తిరస్కరించారు. విజ్ఞాన సర్వస్వంలాంటి నవలల్లో, సాంఘికమైన అన్ని సమస్యలు చర్చించబడతాయి. వాటికి రచయిత చెప్పదలచిన పరిష్కారమూ సూచించబడుతుంది. సమకాలీన సాంఘిక సమస్యా పరిష్కారానికి ఉద్దేశించని నవల నవలే కాదని 'వెల్స్'' వంటివాళ్లు భావించారు. అయితే సోమర్ సెట్ మామ్ వంటివాళ్లు నవలలో కథను అంగీకరించారు. పాఠకుడి ఆసక్తిని చెదరకుండా నిలిపేది కథేకాబట్టి కథ తప్పని సరిగా ఉండాలని వీళ్లు భావించారు. అయితే నవలలో చిన్న కథ లేకుండా కేవల శిల్పంతో రాణించినవి ఉన్నాయి. ప్రఖ్యాతమైన నవలలో ఉన్న కథలను పరిశీలిస్తే వాటిలో విశ్వజనీనత, చిత్తరంజకత్వం, సంభావ్యత ప్రధాన లక్షణాలుగా కనిపిస్తాయి. కార్యకారణ సంబంధంతో హేతుబద్ధంగ, కథాగత పాత్రలను తీర్చిదిద్దడంలో కవి శక్తి కనిపిస్తుంది.

1.1 కథన పద్ధతి: కథనాన్ని నాలుగు రకాలుగా విమర్శకులు పేర్కొంటారు.
1. సాక్షి భూతంగ సర్వాన్నీ నడపటం 2. ఉత్తమ పురుషలో చెప్పటం
3. ప్రథమ పురుషతో చెప్పటం 4. నాటకీయంగా చెప్పటం.

1.1.1 సాక్షీభూత కథన పద్ధతి: ఇందులో కథను రచయితయే చెపుతాడు. నవలలోని సర్వ విషయాలను రచయితే చెపుతాడు. ప్రతిపాత్రలో, ప్రతిసందర్భంలో అంతా రచయితే కనిపిస్తాడు. ఇది ఎక్కువమంది రచయితలు అనుసరించే పద్ధతి.

1.1.2 ఉత్తమ పురుష కథన పద్ధతి: రచయిత తాను కనిపించకుండ ఉత్తమ పురుషలో చెప్పటం ఈ పధ్ధతి. అయితే ఇందులో అంతగా సౌలభ్యం రచయితకు ఉండదు.

1.1.3 ప్రథమ పురుష కథన పద్ధతి: నవలలోని కథను ఒక అప్రధాన పాత్ర ద్వారా చెప్పటం ఈ పద్దతి.

ఇవే కాకుండా తెలుగునవలా లోకాన్ని పరిశీలిస్తే మరికొన్ని కథన పద్ధతులు కనిపిస్తాయి.

1.1.4 నాటకీయం కథన పద్ధతి: కథ ఎలా నడుస్తుందో అలాగే నవలలో కథను నడపటం. ఈ దృష్ట్యా నవలను నడపటం అత్యంత కష్టం. అందుకే తెలుగులో ఇటువంటి నవలలేవీ రాలేదు.

1.1.5 వాస్తవిక కథనం: వైరూప్యత, అసంభావ్యత, యాదృచ్ఛికతలకు స్థానంలేని కథనపద్ధతి ఇది. వస్తువుమీద ఆధిపత్యం చెలాయించని ధోరణి ఈ కథన పద్ధతి. చిత్రవిచిత్ర కల్పనలు లేకుండా సజీవమైన భాషలో కథను చెప్పడం దీని ముఖ్యలక్షణం.

ఉదా: కందుకూరి 'రాజశేఖర చరిత్ర', 'రంగనాయకమ్మ' 'బలిపీఠం', కొ.కు. 'చదువు'.

1.1.6 లేఖా కథనం : పాత్రలు పరస్పరం రాసుకునే ఉత్తరాల ద్వారా నవలలో కథంతా నడుస్తుంది. పాత్రలు ఎక్కడా తారసపడవు. సంఘటనల వివరణ, వాటి మీద వ్యాఖ్య ఉంటాయి.

ఉదా: గంగినేని వెంకటేశ్వరరావు 'పాములనిచ్చెన', రంగనాయకమ్మ 'కృష్ణవేణి' మొదలైనవి.

1.1.7 దినచర్యా కథనం: పాత్రలు రాసుకునే డైరీ పేజీలే నవలగా రూపొందటం ఈ పద్ధతి. ఈ డైరీలోని పేజీలు ఒకరినొకరు చదవటం కూడా ఉండదు. డైరీలో పేజీ రాసే వ్యక్తి మాత్రమే ఆ పేజీలో మాట్లాడుతుంటున్నట్లు ఉంటుంది. ఇవి స్నేహితులు కావచ్చు, భార్యాభర్తలు కావచ్చు మరెవరి డైరీలైనా కావచ్చు.

ఉదా: ఉప్పల లక్ష్మణరావు గారి 'అతడు-ఆమె' నవల ఈ విధానంలో ప్రసిద్ధమైన నవల కొ.కు. రావు., 'సరితాదేవి డైరీ' కూడా ప్రసిద్ధమైనదే.

1.1.8 ఊహాకల్పన కథనం: ఆంగ్లంలో 'ఫాంటసీ'గా ప్రసిద్ధమైన ఈ విధానం తెలుగులో అంతగా ప్రసిద్ధం కాలేదు. ఎన్నోకొన్ని ఊహలు, కల్పనలు ప్రతినవలలోనూ ఉంటాయి. కానీ నవలంతా ఇదే ధోరణితో సాగటం తెలుగులో ప్రత్యేకంగా లేదు. ఈ పద్ధతిలో కాల్పనికంగా, అవాస్తవికంగా ఉంటూనే మహత్తరమైన జీవితవాస్తవాన్ని ప్రదర్శించాలి.

1.1.9 అంతరార్థకథనం: ఆంగ్లంలో దీనిని 'అలిగరి' అని అంటారు. పైకి చెప్పేది ఒక కథావస్తున్న లోపల అర్థమయ్యేది మరో కథావస్తువు. అలా ఉన్నప్పుడే అది అంతరార్థ కథన ధోరణి అవుతుంది. శ్లేష వాక్యాల వంటి ఈ పద్ధతిలో ఆద్యంతం నవలను రచించడం అత్యంత కష్టమైన విషయం.

ఉదా: దుర్గానంద్ 'రంగపతి', కలువకొలను సదానంద 'బంగారు నడచిన బాట'

1.1.10 చైతన్య స్రవంతి కథనం: మానవ హృదయంలోని 'చేతన' (కాన్షియస్) ను ఆధారం చేసుకొని, అది ప్రవర్తిల్లే తీరునుబట్టి, సాగే ధోరణి ఈ కథనపద్ధతి. మనస్తత్వ శాస్త్రవేత్తలైన ఫ్రాయిడ్, ఆడ్లర్, యూంగ్ల సిద్ధాంతాలు ఈ చైతన్య స్రవంతి ధోరణిలో కనిపిస్తాయి. క్షణికమైన అనుభవాల్ని మొత్తం జీవితానుభవంతో ముడిపెట్టి ఈ రెండింటి తారతమ్యాల విభజన లేకుండా ఉన్నది ఉన్నట్లుగా ప్రదర్శించే ప్రయత్నమే 'చైతన్య స్రవంతి' అని బుచ్చిబాబు ఈ ధోరణిని వివరించారు.

ఉదా: బుచ్చిబాబు 'చివరకు మిగిలేది', గోపీచంద్ 'అసమర్థుని జీవితయాత్ర', వడ్డెర చండీదాస్ 'హిమజ్వాల' ఈ ధోరణికి చెందినది.

2. పాత్రల చిత్రణ

సృజనాత్మకత గల రచయిత శక్తికి నిదర్శనం, పాత్రల నిర్మాణం. పోతపోసిన బొమ్మల్లా కాకుండా చైతన్యం ఉట్టిపడేలాగా పాత్రలు ఉండాలి. సజీవంగా పాత్రలు ఉండటం కోసం రచయిత అనేకరకాల పద్దతుల్ని అనుసరిస్తాడు. బాహ్యమైన రూప చిత్రణమే కాకుండా అంతరికమైన స్వభావ చిత్రణలో కూడ వైయక్తిక ప్రత్యేకతను వివరించాలి. మానవ స్వభావంలోని వైశిష్ట్యాన్ని పాత్రలద్వారా నవలా రచయిత వివరించాలి. సహజంగా, స్వభావసిద్ధంగా పాత్రచిత్రణ ఉండాలి. పాత్ర చిత్రణలో రెండు పద్ధతున్నాయి. (1) ప్రత్యక్ష పద్ధతి (2) పరోక్షపద్ధతి. వీటినే ఆఖ్యాన నాటకీయ పద్ధతులని

అంటారు. సజీవమైన పాత్రల నిర్మాణంలో ఆఖ్యాన పద్ధతికంటే నాటకీయ పద్ధతే శ్రేష్టమైనది. ఏ పద్ధతైనా రచయిత ప్రతిభ మీద ఆధారపడి ఉంటుంది.

"At the heart of the story is man" అనే ఆంగ్లోని అనుసరించి మానవ జీవిత చిత్రణంలోనే నవలకు ప్రాశస్త్యత చేకూరుతుంది.

"In fiction everything is true except names and dates in history nothing is true except names and dates"- Hudson

"Aspects of the Novel" అనే గ్రంథంలో "ఫార్జర్" నవల లోని పాత్రలని రెండు రకాలుగా విభజించారు. (1) Flot Characters (2) Round Characters.

"Flot Characters" అంటే క్లిష్టతలేని తనంతో ఏకైక గుణ విశేషంతో పాఠకుడు పోల్చుకోదగిన పాత్రలు Flot Characters. "Round Characters" అంటే క్లిష్టత కలిగి గంభీరమైన అనేక గుణాలతో నిండిన పాత్రలను Round Characters అని అన్నారు. ఇందులో కూడ పాత్రలను సృష్టించడంలో నవలాకారుని ప్రతిభావిశేషాలు కనిపిస్తాయి.

3. సన్నివేశ కల్పన

కార్యాచరణ ప్రవృత్తమై ఉన్న కొన్ని పాత్రలను ప్రదర్శించటానికి ఉద్దేశించిన సన్నివేశాలే 'నవల' అని చెప్పవచ్చు. ఎంత యదార్ధ జీవితాన్ని ప్రతిబింబించి రచించినా అనావశ్యకము, పునరుక్తి కాని సన్నివేశాల్ని బహుకాల వ్యవధిగల జీవన సన్నివేశాలను ఒకచోట చేర్చి చెప్పటం నవలలో కనిపిస్తుంది. అటువంటి సన్నివేశ కల్పనల్లో రచయిత ఎంతో జాగ్రత్త వహించాలి.

4. కథావాతావరణం

నవలా ఇతివృత్తంతో పాత్రచిత్రణంతో విడదీయరాని సంబంధం కల్గినది ఈ లక్షణం. దీనినే ఇంగ్లీషులో 'Baground అంటారు. కథావస్తువుకు తగిన వాతావరణాన్ని రచయిత సృష్టించాలి. పాత్రల జీవితనేపథ్యం వాస్తవజీవనానికి దగ్గరగా ఉండాలి. స్థలకాలాదులను తెలిసి రచయిత ఆ వాతావరణాన్ని సృష్టించాలి. తెలంగాణాలో సముద్రాన్ని, రాయలసీమకు చెందిన కూలీలను కోస్తా భాష మాట్లాడే వారిగా చిత్రించడం రచయిత తెలియక చేసే పనే అవుతుంది. చారిత్రక నవలను రచించే రచయిత చారిత్రక వాతావరణాన్ని తప్పనిసరిగా గమనించాలి. ఉదా॥ చారిత్రక నవలలో కిలోలతో తూకాలు వేయటం, కిలోమీటర్లతో దూరాల్ని కొలవటం ఇటువంటిదే. అందువలన స్థలకాలమాన పరిస్థితుల్ని సమాజంలోని సమస్త విషయాలు, ఆచార వ్యవహార భాషా విశేషాలన్నీ తగిన రీతిగా రచయిత చిత్రించడమే కథావాతావరణ, సృష్టి, 'మాలపల్లి'లో 'మాలపల్లె'లోని వాతావరణాన్ని, భూస్వామ్య వాతావరణాన్ని, సామ్రాజ్యవాద వ్యతిరేక భావాల్ని సమర్థంగా చిత్రించడం గమనించవచ్చు. అలాగే 'రాజశేఖరచరిత్ర'లో బ్రాహ్మణ కుటుంబ జీవనం కళ్ళకు కట్టినట్లుగా కనిపిస్తుంది. ఇలా సమర్థంగా కథావాతావరణాన్ని చిత్రించడం రచయిత ప్రతిభమీద ఆధారపడి ఉంటుంది.

11.4.4 తెలుగు నవల - వర్గీకరణ

తెలుగు నవలా చరిత్రను పరిశీలించి ప్రారంభ యుగం, అనువాద యుగం, వికాస యుగం, సాంఘిక, మనోవైజ్ఞానిక యుగం, సమకాలీన యుగం, చైతన్య యుగం అని కొందరు విభజించారు.

1. ప్రారంభ యుగం: ఈ యుగంలో కందుకూరి, నరహరి గోపాలకృష్ణమ శెట్టి, చిలకమర్తి రచనలు ప్రధానంగా చెప్పుకోవాలి. ఈ యుగం యొక్క కాలాన్ని క్రీ.శ. 1870-1900వరకుగా పరిగణించారు.

2. అనువాద యుగం: (1900-1920): బెంగాలీ, ఇంగ్లీషు అనువాదాలు ఈ యుగంలో తెలుగునాట ప్రసిద్ధి చెందాయి. ఈ యుగంలో బంకించంద్రుని నవలలు, అనువాదాలు ఎక్కువగా కనిపిస్తాయి. భోగరాజు నారాయణమూర్తి 'చంద్రగుప్తుడు' వంటి నవలలు అటువంటివే.

3. వికాస యుగం: (1920-1942) ఈ యుగంలో (1) జాతీయోద్యమాన్ని సూచించే నవలలు (2) తెలుగు చరిత్ర, సాంస్కృతిక సంబంధమైన నవలలు (3) సాంఘిక ఇతివృత్తానికి సంబంధించిన నవలలు వచ్చాయి.

4. సాంఘిక మనోవైజ్ఞానిక యుగం: (1942-1960) మనస్తత్వ శాస్త్ర ప్రధానంతో వెలువడిన మనోవిశ్లేషణాత్మక నవలలు మరికొన్ని సాంఘిక నవలలు ఈ యుగంలో వెలువడ్డాయి.

5. సమకాలీన యుగం: (1960-1980): ఈ యుగంలో ప్రేమ, ప్రణయం ప్రధాన ఇతివృత్తాలుగా వెలువడిన వ్యాపార ధోరణిలో నవలలు ప్రముఖ పాత్ర వహిస్తాయి. అయినా మాండలిక ధోరణిలో వెలువడిన నవలలు కూడా ఈ యుగంలోనే ప్రారంభమయ్యాయి.

6. చైతన్య యుగం: (1980-2000): ఈ యుగంలో వచ్చిన నవలల్లో ఊహా ప్రణయం కుహనా వైజ్ఞానికత, సమాచార విప్లవం ఆత్మకథ, నేర ధోరణి, చారిత్రకాభాసం కలిగిన ధోరణులలో వెలువడ్డాయి.

ఈ విభజన సరైన విభజన కాదని కొందరు విమర్శకులు భావించారు.

1. సాంఘిక నవలలు: సమాజాన్ని, అందులోని మంచీ చెడుల్ని చిత్రించే నవలలు సాంఘిక నవలలు. ఉదా॥ విశ్వనాథ 'మాబాబు', రంగనాయకమ్మ 'పేకమేడలు' మొదలైనవి.

2. చారిత్రక నవలలు: అడవి బాపిరాజు 'గోనగన్నారెడ్డి", తెన్నేటి సూరి 'చెంఘిజ్ ఖాన్', నోరి నరసింహశాస్త్రి 'రుద్రమదేవి" ఇటువంటివే.

3. సాంఘిక రాజకీయ నవలలు: ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణగారి 'మాలపల్లి", మహీధర 'రథ చక్రాలు' మొదలైనవి.

4. మనోవైజ్ఞానిక నవలలు: బుచ్చిబాబు 'చివరకు మిగిలేది", గోపీచంద్ 'అసమర్థుని జీవయాత్ర', రావిశాస్త్రి 'అల్పజీవి" మొదలైనవి.

5. హాస్య నవలలు: మొక్కపాటి 'బారిష్టర్ పార్వతీశం', చిలకమర్తి, గణపతి మొదలైనవి.

6. పౌరాణిక నవలలు: చిలకమర్తి 'సౌందర్యతిలక' వంటివి.

ఇంకా వ్యాపారాత్మక నవలలు, పిల్లలకోసం రచించిన నవలలు, వైజ్ఞానిక నవలలు ఉన్నాయి. దళిత, స్త్రీవాద ఉద్యమ నేపథ్యంలో వచ్చిన నవలలూ ఉన్నాయి.

అభ్యాసాలు చేయండి 2

1. తెలుగులో నవలా పరిణామ వికాసాన్ని తెలపండి.

....

....

....

....
....

2. నవలా లక్షణాలను గురించి వివరించండి.

....
....
....
....
....

3. తెలుగు నవలా వర్గీకరణ గురించి రాయండి.

....
....
....
....
....

అభ్యాసాలకు మాదిరి జవాబులు

1. నవలా నిర్వచనాలను పేర్కొనండి.

నవలను నిర్వచించిన వారిలో తెలుగు, పాశ్చాత్య విమర్శకులు ఉన్నారు. ఆ నిర్వచనాలు ఇలా కనిపిస్తున్నాయి. తెలుగు విమర్శకుల నిర్వచనాలు – 1. "నవీన ప్రబంధము" - నరహరి గోపాలకృష్ణమశెట్టి 2. "వచన ప్రబంధము" - కందుకూరి వీరేశలింగం పంతులు 3. "ఒకవ్యక్తి యొక్క జీవిత చరిత్రను కావ్యదృష్టితో వ్రాస్తేనే నవల" – విశ్వనాథ సత్యనారాయణ 4. "ఒక జీవిత భాగాన్ని చిత్రించేది నవల" - కొడవటిగంటి కుటుంబరావు 5. "వ్యక్తుల జీవితాన్ని ప్రధానంగా చిత్రిస్తూ, సామాజిక జీవితాన్ని సంస్కృతి పోకడలను స్మరింపజేసే సాహిత్య ప్రక్రియ నవల" - సుదర్శనం ,యస్ .ఆర్ 6. "సాంఘిక జీవితానికి ప్రతిబింబంగా, వ్యక్తుల జీవిత గమనాన్ని చిత్రిస్తూ, జనుల ఆచార వ్యవహారాలను వ్యక్తీకరించే గద్య ప్రబంధము నవల" - మొదలి నాగభూషణ శర్మ 7. "నవల సామాన్యునివలె నిరాడంబరమైంది, ప్రకృతివలె సుందరమైంది, జీవితంవలె సత్యమైంది, వాయువువలె సర్వస్వమైనది, సూర్యునివలె తేజోవంతమైంది ఆకాశంవలె విశాలమైంది" - దాశరథి రంగాచార్యులు. 8. "వాస్తవికత, వాస్తవికత పునాదిగా కలిగిన కల్పన తగుపాళ్ళలో కలిగిన సాహిత్య ప్రక్రియగా నవలను గుర్తించవచ్చు" - వల్లంపాటి వెంకటసుబ్బయ్య పాశ్చాత్యుల నిర్వచనాలు - 1. "నవల చిన్న దృశ్యమాలిక" క్రాఫోర్డ్. 2. "నవల చరిత్రకు ప్రత్యామ్నాయం" (వేల్స్.జి.హెచ్) 3. "నవలలో వ్యక్తమయ్యే జీవిత సత్యాలు వాస్తవ సోమర్ సెట్మామ్- లోని వాస్తవాల కంటే ఉన్నతమైనది". 4. "మానవుడి ఆలోచనలను, చర్యలను ప్రతిబింబిస్తూ తాత్వికతను సామాజిక అనుభవంగా చిత్రీకరించడం నవల ప్రధానలక్ష్యం." డబ్ల్యు. హెచ్. హడ్సన్

11.5 నాటకం – నాటిక – ఏకాంకిక

కావ్యాలు దృశ్య కావ్యాలని, శ్రవ్యకావ్యాలని రెండు రకాలు. దృశ్యకావ్యానికే నాటకమని, రూపకమని పేరు. "రూపారోపాత్ రూపకమ్" - రూపము

ఆరోపింపబడటంచే ఇవి రూపకాలు. నాటకాంతహసాహిత్యమ్' - అని అభిజనోక్తి. సాహిత్యమనే లతకు చివర కుసుమించి ఫలించిన సుమధురఫలం నాటకం. కవి అనేక శ్రవ్యకావ్యాలని రచించి, సిద్ధహస్తుడై ఆపైన నాటక రచనతోటి కీర్తికెక్కుతాడు. దీనికి ఉదాహరణ కాళిదాసే. 'రఘువంశము', 'కుమారసంభవము' వంటి మహాకావ్యాలని రచించిన తరువాత మాళవికాగ్నిమిత్రమ్', 'విక్రమోర్వశీయమ్', 'అభిజ్ఞాన శాకుంతలమ్' వంటి నాటకాలని రచించాడు. వీటిలో ఒక దానికంటే మరొకటి బలీయమైన నాటకాలు. నాటకాన్ని 'చాక్షుషక్రతువని' కాళిదాసు కీర్తించాడు. 'నాట్యం భిన్నరుచేర్జనస్య బహుధాప్యేకం సమారాధనమ్' - అని కాళిదాసు పేర్కొన్నాడు. భరతుడు కూడా నాట్యాన్ని క్రతుతుల్యమనీ, అన్ని దానాలలో నాట్యప్రయోగ ప్రదానము ప్రశస్తమనీ, నాట్యప్రయోగ మంగళాలతో తుష్టిని పొందినట్లుగా, గంధమాల్యాది పూజలతో దేవతలు తుష్టిని పొందరనీ, నాట్యవిద్యానిపుణుడు బ్రహ్మర్షులతో సమానుడనీ పేర్కొన్నాడు. భరతుడు 'రూప' శబ్దాన్ని వాడాడు. అభినవగుప్తుడు రూప - రూపక పదాలు రెండింటినీ వాడాడు. భరతుడీ అధ్యాయాన్ని 'దశరూపకమని' పేర్కొంటే, వామనుడు 'సందర్భేషు దశరూపకం శ్రేయః' అని అన్నాడు. ధనంజయుడు తన గ్రంథాన్ని 'దశ రూపకమ'నటాన్ని గమనించాలి. అన్ని దృశ్యకావ్యాలకు పర్యాయపదంగా నాటక శబ్దాన్ని అలంకారికులు కొందరు వాడారు. సంస్కృతాలంకారికులు 'దృశ్యకావ్యమనే పదాన్ని, తెలుగు కవులు ఆలంకారికులు 'నాటకమ'నే పదాన్ని ఎక్కువగా వాడారు. భరతుడే నాట్యశాస్త్రంలో నాటక శబ్దాన్ని రూపక సామాన్యంగా వాడటాన్ని గమనించాలి. తెలుగులో రూపక లక్షణాలను మొదటగా వ్రాసిన చిత్రకవి 'పెద్దనార్యుడు' తన 'లక్షణ సార సంగ్రహము'లో నాటక శబ్దాన్ని దృశ్యకావ్యాలన్నింటికీ అన్వయించేలా వాడాడు. ఉదా॥ ప్రకరణ నాటకము, వ్యాయోగ నాటకము.

సాహిత్యంలోని అన్ని ప్రక్రియలను కావ్యమన్నపదంతోనే భారతీయులు వ్యవహరించారు. పద్యమైనా, గద్యమైనా, చంపువైనా, రూపకమైనా, ఉపరూపకమైనా 'కావ్య'మన్న పేరుతోనే సంభావించారు. వాటి రచయితలను కూడ కవులన్న పేరుతోనే వ్యవహరించేవారు. రూపకాలను రచించిన వారిని తెలిపే Dramatist, Play-writer వంటి పదాలకు సంస్కృతంలో సమానార్థకంగా పూర్వకాలంలో పేర్లు లేవు. 'కవి' అనే పేరుతోనే పిలిచేవారు. 'నాటకకర్త', 'నాటకరచయిత' వంటి పదాలు తరువాతి కాలంలో వచ్చాయి.

రసానందమే రూపక ఫలమని, వ్యుత్పత్తి కాదని ధనంజయుడు దశ రూపకంలో పేర్కొన్నాడు.

11.5.1 రూపకాలు - దశరూపకాలు

భరతుడు పది రూపక భేదాలు చెప్పాడు. వాటితోపాటు నాటికను కూడా పేర్కొని లక్షణాన్ని వివరించాడు. అభినవగుప్తుడు కొన్ని ఉపరూపక భేదాలు చెప్పినప్పటికీ, వాటిని పెంపొందించిన ఖ్యాతి కోహలునిదే. సంస్కృత నాటక సాహిత్యంలో దశరూపకాలు ప్రసిద్ధిచెందాయి.

"నాటకం - చప్రకరణ - మంకో - వ్యాయోగ ఏవచ బాణః - సమవకారశ్చ - వీథీ - ప్రహసనం - డిమః

ఈ హామృగశ్చ విజ్ఞేయో దశమో నాట్యలక్షణే" (xvii-2-3 శ్లో)
1. నాటకం, 2. ప్రకరణం, 3. అంకం, 4. వ్యాయోగం, 5. బాణం,
6. సమవాకారము, 7. వీధి, 8. ప్రహసనం, 9. డిమం, 10. ఈహామృగం

11.5.2 నాటిక - ఏకాంకిక

భరతుడు పేర్కొన్న రూపకాలలో వ్యాయోగము, అంకము, ప్రహసనము, బాణము వీధి ఏకాంకాలు, ఉపరూపకాలలో పదునాలుగు ఏకాంకాలే. ఈ ఏకాంక రూపకాల్ని ఉపరూపకాల్ని ఏకాంకికలు అనవచ్చు. ఆధునిక కాలంలో వెలువడే నాటకాలు ప్రాచీన లక్షణ సమ్మతాలు కానట్లే, ఆధునికంగా వెలువడే ఏకాంకికలు కూడా ప్రాచీన లక్షణ సమ్మతాలు కావు. అలాగే భరతుడు పేర్కొన్న నాటికకు ఇప్పుడు వెలువడే నాటికకు సంబంధం లేదు.

పాశ్చాత్య దేశాల్లో కూడా ఏకాంకిక (One act play) ఆధునిక సాహిత్య ప్రక్రియే మిస్టరీ, మిరకెల్ రూపకాలు వంటివి వైశాల్యంలో చిన్నవి కావటం చేత అవి ఏకాంకికలకు ప్రాతిపదికగా కనబడుతున్నాయి. తర్వాత కాలంలో పెద్ద నాటకాలు ప్రయోగించబడటానికి, ముందు ప్రేక్షకులకు ఉత్సాహం కల్గించటానికి చిన్న చిన్న రూపకాలు ప్రయోగించబడేవి. వీటికి "Curtain Raisers" అని పేరు. నాటకం పట్ల ఉత్సాహం ఉన్నవాళ్ళు ఈ చిన్న ప్రదర్శనలు పూర్తయ్యాకనే నాటక ప్రదర్శన శాలలోకి ప్రవేశించేవారు.

ఆధునిక కాలంలో ఔత్సాహిక నాటక సమాజాల వాళ్ళు ఏకాంకికలను ప్రదర్శించటం ఎక్కువ కావటంతో కళాత్మకమైన ఏకాంకికలు విరివిగా రచించడం సాగింది. ఆధునిక రచయితలు రచించే రెండు లేక మూడంకాల రూపకాలను 'నాటికలు' అని అనవచ్చు. నవలకు, కథానికకు ఉన్న భేదమే నాటకానికి, ఏకాంకికకూ ఉన్నది. నాటకం కంటే నాటిక, నాటికకంటే ఏకాంకిక చిన్నవి. ఒకదాన్ని సంక్షిప్తం చేస్తే మరొకటి వస్తుందని అనుకోవటం పొరపాటు. ఒక్కొక్కటి ఒక్కొక్క శైలిలో ఉంటుంది. ఉత్తమ నాటకాన్ని రచించడం ఎంత కష్టమో, ఉత్తమమైన ఏకాంకికల్ని రచించటం కూడా అంతే క ఉత్తమ నాటక కర్త ఉత్తమ ఏకాంకికను వ్రాయలేకపోవచ్చు.

ఏకాంకిక రచనకు ప్రాణం సంక్షిప్తత, వస్తు గ్రహణంలో, పాత్రలను తీర్చే తిలో ఆద్యంతాల నిర్మాణంలో, సంభాషణలలో అన్నింటిలో ఈ సంక్షిప్తతను పాటించాలి. ఉత్తమ, విషాద రూపకానికి పాశ్చాత్యులు చెప్పిన ఐక్యత్రయం, అంకానికి భారతీయులు చెప్పిన లక్షణాలు 6 ఏకాంకికకు సరిపోతాయి. ఇతివృత్తంలో ప్రాసంగికేతివృత్తం ఉండదు. స్థలంలో మార్పు ఉండదు. లోకంలో ఆ కథ జరగడానికి ఎంతకాలం పడుతుందో అంతే ప్రదర్శనలో కూడా పడుతుంది. రంగస్థలం బహుపాత్రల సంకీర్ణం కాదు. కథ ఆద్యంతం ముందు కనిపించే చరిత్రయే అవుతుంది. ఇలా తప్పనిసరిగా ఉన్న ప్రాచీన లక్షణాలు ఏకాంకికలో ఆదరించబడుతున్నాయి.

తెలుగు భాషలో ప్రహసన రూపంలో గాక తొలి ఏకాంకికను రచించింది శృంగారకవి మారారాయుడు. దాని పేరు 'గ్రామకచేరి'. క్రీ.శ. 1870 నుండి ప్రహసన రూపంగా ప్రారంభమైన ఏకాంకికా ప్రక్రియ, బహుళ విస్తృతిని సాధించుకొంది. స్థూలంగా ఏకాంకిక లక్షణాన్ని చెప్పుకుంటే "ఆది మధ్యాంతాల సమన్వయంతో, ఐక్యత్రయం పాటింపబడుతూ, పరిమిత పాత్రలతో, పాత్రోచిత సంభాషణలతో, ఒకే అంకం కలదై, 30-50 నిమిషాల్లో ముగిసే నాటక విశేషం' అని చెప్పుకోవచ్చు.

ఏకాంకిక, నాటిక, ప్రహసనము వంటి ప్రక్రియలు పాశ్చాత్య ప్రభావంతో వెలువడినప్పటికీ అవి దేశీయతా ముద్రతో, కళాత్మక సృష్టితో రూపొంది వెలుగొందుతున్నాయి. తెలుగులో వెలసిన ప్రహసనాలన్నీ ఎక్కువగా ఏకాంకికలే. నాటికలలో అయిదారు రంగాలతోపాటు స్థలకాలాలలో మార్పు కూడా కనిపిస్తుంది. తెలుగు నాటక రచయితలు ఏకాంకిక, ప్రహసనము, నాటిక వీటి మధ్యగల భేదాన్ని తెలిసి వాడటం లేదు. ఈ మూడు రకాల ప్రక్రియలను 'నాటిక' అన్న పదంతోనే వ్యవహరిస్తున్నారు. స్వారూప్యాన్ని బట్టి నాటికలలో కూడా దృశ్యనాటిక, శ్రవ్యనాటిక, పద్యనాటిక గేయనాటిక, నృత్యనాటిక వంటి భేదాలున్నాయి. మళ్ళీ వస్తుభేదాన్ని బట్టి నాటకాలలాగానే పౌరాణిక, చారిత్రక, సాంఘిక, కాల్పనిక భేదాలు కలిగి ఉంటాయి. బాలనాటిక శాఖ మరొకటి ఉంది. ఇందులో క్లిష్టకల్పనలు గానీ, శిల్పచాతుర్యం గానీ ఉండటానికి అవకాశం లేదు. చమత్కార సంభాషణలు, అద్భుత సన్నివేశాలు ఇందులో ప్రధాన పాత్ర వహిస్తాయి. వస్తువులో నిబిడత్వం, రచనలో జీవం, కథాగమనంలో ఉత్సుకత ఉన్నప్పుడే అది ఉత్తమ నాటిక అమతుంది.

కొన్ని నాటికలు కొందరు నాటికాకర్తలు విశ్వనాథ, కవిరాజు, పాకాల రాజమన్నారు. భమిడిపాటి కామేశ్వరరావు, తల్లావజ్ఝుల శివశంకరశాస్త్రి వీళ్ళు తొలినాటికా కర్తలు.

కలంపోటు (శ్రీపాదను(బ్రహ్మణ్యశాస్త్రి), 'గులాబిముళ్ళు' (కొర్లపాటి గంగాధరరావు), 'కాంగ్రెస్‌వాలా' (దువ్వూరి), 'అంత్యార్పణ', (ఆచార్య ఆత్రేయ), 'ఆగస్టు 15' (సుంకర సత్యనారాయణ), 'అనంతం' (గొల్లపూడి మారుతీరావు), 'అర్ధాంగి' (నార్లవెంకటేశ్వరరావు), 'ఆకలి' (రెంటాలగోపాల కృష్ణ), 'అంతర్వాణి' (డి.వి.నరసరాజు), 'కొత్తడాబా' (నార్ల చిరంజీవి), 'తిష్యరక్షిత' (బుచ్చిబాబు), 'నర్తనశాల' (విశ్వనాథ సత్యనారాయణ), 'పేటలమీది పెళ్లి' (సంకర సత్యనారాయణ), 'బ్రతుకు భయం' (అనిశెట్టి సుబ్బారావు). 'భిక్షాపాత్ర' (జి.వి. కృష్ణారావు), 'మనస్తత్వాలు' (భమిడిపాటి రాధాకృష్ణ), 'రజకలక్ష్మీ' (వింజమూరి శివరామారావు) మొ॥

అబ్బూరి రామకృష్ణారావు, చలం, ముద్దుకృష్ణ, చింతా దీక్షితులు, చిలుకూరి నారాయణరావు, శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, మల్లవరపు విశ్వేశ్వరరావు, తిరుపతి వెంకటకమలు, మల్లాది వెంకటకృష్ణ శర్మ, మొక్కపాటి నరసింహశాస్త్రి, బుచ్చిబాబు, పాలగుమ్మి పద్మరాజు, గోరాశాస్త్రి, కొప్పరపు సుబ్బారావు, దేమలపల్లి కృష్ణశాస్త్రి, బాలాంత్రపు రజనీకాంతరావు వంటి ప్రసిద్ధ నాటికాకర్తలు తరువాతి కాలంలో నాటికకి ప్రఖ్యాతి తెచ్చిపెట్టారు. ఇంకా ఎంతోమంది మరపురాని నాటికలు రచించి నాటి ప్రపంచాన్ని సుసంపన్నం చేశారు.

అభ్యాసాలు చేయండి 3

1. నాటక లక్షణాలను పేర్కొనండి.

....

....

....

....
....

2. నాటక వికాసాన్ని తెలపండి.

....
....
....
....
....

3. దశవిధ రూపకాలను క్లుప్తంగా పరిచయం చేయండి.

....
....
....
....
....

అభ్యాసాలకు మాదిరి జవాబులు

1. నాటక నిర్వచనాలను తెలపండి.

నాటకాన్ని సంస్కృత ఆలంకారికులు, కవులు ఈ విధంగా నిర్వచించారు. 'చాక్షుషక్రతువని' కాళిదాసు కీర్తించాడు. 'నాట్యం భిన్నరుచేర్జనస్య బహుధాప్యేకం సమారాధనమ్' - అని కాళిదాసు పేర్కొన్నాడు భరతుడు కూడా నాట్యాన్ని క్రతుతుల్యమనీ, అన్ని దానాలలో నాట్యప్రయోగ ప్రదానము ప్రశస్తమనీ, నాట్యప్రయోగ మంగళాలతో తుష్టిని పొందినట్లుగా, గంధమాల్యాది పూజలతో దేవతలు తుష్టిని పొందరనీ, నాట్యవిద్యానిపుణుడు బ్రహ్మర్షులతో సమానుడనీ పేర్కొన్నాడు భరతుడు. 'రూప' శబ్దాన్నీ వాడాడు. భరతుడే అధ్యాయాన్ని రూపక పదాలు రెండింటినీ వాడాడు - అభినవగుప్తుడు రూపకాన్ని 'దశరూపకమని' పేర్కొంటే, వామనుడు 'సందర్భేషు దశరూపకం శ్రేయః' అని అన్నాడు. ధనంజయుడు తన గ్రంథాన్ని 'దశ రూపకమ'నటాన్ని గమనించాలి. నాటకం - రూపకం అనే రెండు పదాలను ఒకే అర్థంలో వాడినట్లు పై నిర్వచనాల ద్వారా తెలుస్తుంది.

అభ్యాసాలు చేయండి 4

1. ఏకాంకికను గురించి క్లుప్తంగా తెలపండి.

....
....
....
....
....

2. తెలుగు సాహిత్యంలోని ఏకాంకిక రచనలను పేర్కొనండి.

....
....
....
....
....

అభ్యాసాలకు మాదిరి జవాబులు

1. ఏకాంకిక లక్షణాలను పేర్కొనండి.

ఏకాంకిక రచనకు ప్రాణం సంక్షిప్తత, వస్తుగ్రహణంలో, పాత్రలను తీర్చేరీతిలో ఆద్యంతాల నిర్మాణంలో, సంభాషణలలో అన్నింటిలో ఈ సంక్షిప్తతను పాటించాలి. విషాద రూపకానికి, ఉత్తమ పాశ్చాత్యులు చెప్పిన ఐక్యతత్రయం, అంకానికి భారతీయులు చెప్పిన లక్షణాలు ఆరు ఏకాంకికకు సరిపోతాయి. లోకంలో ఆ కథాస్థలంలో మార్పు ఉండదు. ఇతివృత్తంలో ప్రాసంగికేతివృత్తం ఉండదు. రంగస్థలం బహుపాత్రల జరగడానికి ఎంతకాలం పడుతుందో అంతే ప్రదర్శనలో కూడా పడుతుంది. ఇలా తప్పనిసరిగా ఉన్నా కథ ఆద్యంతం ముందు కనిపించే చరిత్రయే అమతుంది. సంకీర్ణం కాదు. ప్రాచీన లక్షణాలు ఏకాంకికలో ఆదరించబడుతున్నాయి.

11.6 విమర్శ

వ్యుత్పత్తి: 'వి' అను ఉపసర్గకు 'మృశ్' అను ధాతువు చేరి విమర్శ అనే పదం పుట్టింది. వి + మృశ్ = విమర్శ = పరామర్శించుట, పరిశీలించుట; పరీక్షించుట, చర్చించుట. విమర్శ అనగా లోక సాధారణార్థం 'తప్పులెన్నుట'. సాహిత్య పరంగా విమర్శ అంటే 'గుణదోష ప్రకటన' ప్రాచీన కాలంలో విమర్శకు వ్యాఖ్య, వివరణము, మీమాంస మున్నగు పదములు పర్యాయపదములుగా వ్యాప్తిలో గలవు. గ్రంథములకు సంబంధించిన సర్వవిషయములను కూలంకషంగా చర్చించి వాఙ్మయమున ఆ గ్రంథమునకు గల స్థానం నిరూపించుట విమర్శ అనబడును.

11.6.1 విమర్శ తీరు:

విమర్శ ప్రమాణాలకు లోబడి ఉండాలి. అనగా పూర్వ లాక్షణికుల లక్షణాలు, దేశ కాలములను బట్టి, కావించుకున్న స్వీయ సూత్రములను మనసులో ఉంచుకొని విమర్శించాలి. ఉదా: "సారమతిం గవీంద్రులు ప్రసన్నకథా..." అనే పద్యంలో నన్నయ స్వీయ సూత్రములను కావించుకొనెను. కావున విమర్శకుడు విమర్శించేటపుడు వీటిని గుర్తించుకోవలెను. విమర్శకుడు మూలగ్రంథాలను పఠించాలి. విమర్శకుడు పూర్వ విమర్శకులపై ఆధారపడరాదు.

11.6.2 విమర్శకుని లక్షణాలు:

సహృదయత, నిష్పాక్షికత, నిర్మాణాత్మకత, నిరహంకారత అనే నాలుగు లక్షణాలతోపాటుగా విమర్శ విధ్వంసనాత్మకంగా ఉండరాదు. విమర్శకుని దృష్టి కావ్య ప్రవృత్తిపైనే గాని కవి ప్రవృత్తిపై ఉండరాదు.

11.6.3 విమర్శ - రకములు:

విమర్శను స్థూలంగా 2 విధాలుగా చెప్పవచ్చు

1. ఆలంకారిక విమర్శ (ప్రాచీనమైనది)
2. స్వతంత్ర విమర్శ (ఆధునికమైనది)

1. అలంకారిక విమర్శ (ప్రాచీనమైనది): అలంకారిక నిబంధనలను ఆధారముగా చేసుకొని గ్రంథమును విమర్శించుట అలంకారిక విమర్శ అనబడును. ప్రాచీన కాలమున ఈ విమర్శయే ప్రధానముగా ఉండినది.

ఉదా: భరతుడు-నాట్యశాస్త్రం, అరిస్టాటిల్ – పోయెటికా, ఆనందవర్ధనుడు - ధ్వన్యాలోకం మొదలగునవి.

2. స్వతంత్ర విమర్శ (ఆధునికమైనది): స్వతంత్ర విమర్శ అనునది, అది భౌతికశాస్త్ర పరిశీలన విధానము ననుసరించి ప్రవర్తిల్లును. ఇందు విషయ పరిశీలనయే ప్రధానము. విలువలు నిర్ణయించి తీర్పు చెప్పు అధికారము విమర్శకునకు లేదు. గ్రంథమును మరో గ్రంథముతో పోల్చరాదు. అలంకారిక నియమములను అనుసరించి విమర్శ గావించక పోవటమే నూతన / ఆధునిక / స్వతంత్ర విమర్శ.

ఈ ఆధునిక విమర్శను 5 రకములుగా విభజింపవచ్చును.

(1) నైతికవిమర్శ (Meral Criticism)

(2) మనస్తత్వవిమర్శ (Psychological Critician)

(3) సాంఘికవిమర్శ (Sociological Criticism)

(4) కళాత్మక విమర్శ (Formalistic/Aesthetic Critic)

(5) పౌరాణిక విమర్శ (Archetypal (Totemic/Mythological)

1. నైతిక విమర్శ: నైతికములగు ఆదర్శములను ఆధారంగా చేసుకొని సాహిత్యాన్ని విమర్శించినచో అది నైతిక విమర్శ అనబడును. "రామాదివద్వర్తితవ్యం, న రావణాదివత్ - పుణ్యశ్లోకస్య చరిత ముదాహరణమరాతి" అను శ్లోకం నైతిక విమర్శకు చెందుతుంది. నైతిక విమర్శకు ఆచార్యుడని చెప్పదగినవాడు- పాల్ ఎల్మార్మార్. నైతిక విమర్శను పరాకాష్టకు చేర్చినవాడు- మాథ్యూ ఆర్నాల్డ్. 'Poetry is the Crincism of Life" అని నైతిక విమర్శనా పద్ధతిని ఆర్నాల్డ్ నిర్వచించాడు. ఆధునికయుగంలో నైతిక విమర్శకు ప్రాధాన్యతనిచ్చిన పాశ్చాత్యులు - ఇర్వింగ్ బాబ్బిట్, T.S.ఇలియట్, M. ఆర్నాల్డ్

2. మనస్తత్వవిమర్శ: ఇది వ్యక్తమగు అవ్యక్త చేతనమును వ్యక్తపరచును. మనస్తత్వ విమర్శ సర్వతోముఖాభివృద్ధికి కారకులు ఫ్రాయిడ్, ఆడ్లర్, యూంగ్. మనస్తత్వవిమర్శ గావించిన వారిలో ప్రముఖులు: (హార్బర్ట్ రీడ్, LA రిచర్డ్స్) "Principles of Literary criticism" అను గ్రంథంలో విమర్శయందు మనస్తత్వశాస్త్రమునకు గల ప్రాధాన్యతను వివరించినది రిచర్డ్స్.

3. సాంఘిక విమర్శ: ఒక జాతి యొక్క లేదా సమూహం యొక్క అవ్యక్త చేతన ప్రభావాన్ని వ్యక్తపరచును. "కాలము, సంఘము, పరిసరము అనువాని ఫలమే వాజ్మయము" అని వివరించునది సాంఘిక విమర్శ.

4. కళా విమర్శ: ఈ విమర్శనే "నవ్యవిమర్శ" అని అంటారు. కళావిమర్శకు గల నామాంతరం అనుమానిక విమర్శ కళావిమర్శ అనునది ఒక స్వతంత్ర విమర్శ పద్ధతి.

5. పౌరాణిక విమర్శ: దీనినే Ritualistic Approach అని కూడా అంటారు. ఇటీవలి కాలంలో అధిక వ్యాప్తిలోనికి వచ్చిన విమర్శ ఇది. పౌరాణిక విమర్శకు మూలాధారము యూంగ్ ప్రతిపాదించిన "సాముహిక అవ్యక్తచేతన సిద్ధాంతం". ఒక కళా నిర్మాణము నందు గల మౌలిక సాంస్కృతిక రూపమును నిరూపించుటకు ఈ విమర్శ యత్నించును. పాశ్చాత్యులు అటు కవికి, ఇటు విమర్శకునికి సమానస్థాయిని కల్పించారు.

అభ్యాసాలు చేయండి 5

1. విమర్శను గురించి పేర్కొనండి.

....
....
....
....
....

2. విమర్శ రకములను గూర్చి రాయండి.

....
....
....
....
....

అభ్యాసాలకు మాదిరి జవాబులు

1. విమర్శకుని లక్షణాలను తెలపండి.

విమర్శకుని గల లక్షణాలలో ప్రధానమైనవి నాలుగు. అవి 1. సహృదయత, 2. నిష్పాక్షికత, 3. నిర్మాణాత్మకత, 4. నిరహంకారత. విమర్శకుని దృష్టి కావ్య ప్రవృత్తిపైనే గాని కవి ప్రవృత్తిపై విధ్యంసనాత్మకంగా ఉండరాదు.

11.7 మినీ కవిత్వం

మినీ కవిత్వం అనగానే "...the terrible brevity of life could demand more brevity of language", "Poets are men who refuse to utilize language" అనే మాటలు గుర్తొస్తాయి. వచన కవిత్వంలో అస్పష్టత, అవవసరమైన పొడిగింపు ఎక్కువవుతున్న రోజుల్లో మినీ కవిత్వం ఆవిర్భవించింది. పత్రికల "space filling" కి ఉపయోగపడటం వల్ల మినీ కవితల అవసరం వచ్చిందని కొందరు అభిప్రాయపడ్డారు. ఏమైనా 1978-85ల మధ్య మినీ కవిత్వం ఎక్కువగా వెలువడి యువకమలన్ని ప్రోత్సహించింది. పెద్ద కములు కూడా మినీ కవితలు రాయటం మొదలెట్టారు. చెందినది. కొల్లూరి సంపాదకత్వంలో "మినీ కవితా విప్లవం" అనే సంకలనం వెలువడగా పురాణం సుబ్రహ్మణ్య శర్మ "విప్లవం భావ సంబంధి. మీటర్ కి చెందినది కాదు. మినీ కవితలు ఉద్యమంగా రాస్తున్నవారు చిరంజీవులే కాని, ఈ ఉద్యమం వల్యుషన్ మాత్రమే రివల్యూషన్ అని భ్రమపడి చిరాకు పడడం, దీర్ఘ కవితకు మినీ కవిత సవతి అనుకోవటం మానాలి" అని హితమ చెప్పారు.

అద్దేపల్లి రామమోహనరావు, రావిరంగారావు, కొల్లూరి ప్రభృతులు మినీకవిత్వాన్ని ఉద్యమ స్థాయిలో ప్రచారం చేశారు. జి.వి. పూర్ణచంద్ మొదలైన వాళ్ళు మినీ కవితా చిత్ర ప్రదర్శనలు కూడా.. ఏర్పాటు చేశారు. "వచన కవితా యౌవన రూపం – మినీ కవిత అని అద్దేపల్లి అంటే, టి.ఎల్. కాంతారావు కవితకు సంక్షిప్త రూపమే ఈ మినీ కవిత" అన్నారు. కొ. రామమోహనరాయ్ "మినీ కవిత ఉద్యమస్థాయిలో వ్యాప్తి చెందనవసరం లేదు" అని ప్రకటించారు. "మినీ కవిత" అనే వ్యాససంపుటిలో అద్దేపల్లి రామమోహనరావు ఈ విధంగా వివరించారు: "మినీ కవితకి ఉచ్ఛ్వాసం క్లుప్తత, విశ్వాసం ధ్వని, వచన కవిత క్లుప్తతని మరిచిపోయి, కేవలం వచనానికి దగ్గరైపోతున్న స్థితిలో లేదా క్లుప్తత చేతగాని కవి చేతుల్లో అస్పష్టతకి బలైపోతున్న స్థితిలో క్లుప్తతకి ప్రతిబింబమై "మినీ కవిత" కవితా మాంత్రికుడికి చలివేంద్రం

అయింది. యువకులకి మినీకవిత వాహిక అయింది. చాలామంది కవులు మినీకవిత వల్ల గుర్తింపు పొందారు. అయితే జోకులు వంటి సినిమా డైలాగుల వంటి, చమత్కారాల వంటి మినీ కవితలు రాసి ప్రతివాడూ "కవి"గా తయారైన పరిస్థితి కూడా ఏర్పడింది. మినీ కవితకి చెప్పిన లక్షణాల్లో ప్రత్యేకత ఏమీ లేదు. ఏ కవిత్వానికైనా ఆ లక్షణాలు ఉండవలసిందే. మినీ కవిత అనే పేరు లేకపోయినా గురజాడ రాసిన 'మనిషి', శ్రీశ్రీ రాసిన "ఆ", శిష్ట్లా రాసిన "బీద మందు" అటువంటివే.

మినీ కవిత అనగానే కాళోజీ జయప్రకాశ్ నారాయణ మరణించినప్పుడు చెప్పిన కవిత వెంటనే గుర్తుకు వస్తుంది.

"పుటక నీది
చావు నీది
బ్రతుకంతా దేశానిది"

నేటి సమాజంలో మానవత్వం నశించిందనీ, పశుత్వమే మంచిదనే భావన కలుగుతోందని చెప్పడానికి నాగభైరవ నాలుగు పంక్తుల్లో చక్కగా చెప్పిన కవిత ఇది.

"మా ఊరు దొడ్డది.
పశువులున్నాయిగా
మా ఊరు చెడ్డది
మనుషులున్నారుగా"

లోకంలో నీతి నిజాయితీలు అక్కరకి రాకుండా పోయాయన్న సంగతిని అక్షరమాలలో అవసరం లేని అక్షరాలతో పోలుస్తూ ద్వానాశాస్త్రి, చెప్పిన మినీ కవిత చూడండి.

"క్రౌర్యం కార్పణ్యం కావేశాలు
రాజ్యం ఏలుతూన్న
ఈ సమాజ వర్ణమాలలో
నీతి నిజాయితీలు
'ఌౡ'లు కాక మరేమిటి?"

కొందరు జీవిత తత్త్వాన్ని మినీ కవితల్లో శక్తివంతంగా చెప్పారు. మనం జీవచ్ఛవాలుగా ఉన్నామని, ఆవేదన జీవితానికి పర్యాయపదమనీ వివరించే జింబో కవిత – మంచి కవిత!

"నే చచ్చిపోతాననే కదూ
నీ బాధ పిచ్చివాడా
ఈ వ్యవస్థలో మనం బతికింది
తొమ్మిది మాసాలే!"

మరి వసీరా తాత్త్విక చింతనతో చెప్పిన వాస్తవం ఈ కవితలో గమనించండి.

"కాళ్ళు తడవకుండా
సముద్రాన్ని దాటగల మేధావియైనా
కళ్ళు తడవకుండా
జీవితాన్ని దాటలేడు"

కొన్ని కవితలు శీర్షికని బట్టి అర్థం చేసుకోవాలి. శీర్షిక లేకపోతే స్పష్టమైన అవగాహన సాధ్యం కాదు. పి.ఎస్. రవీంద్ర కవిత ఇది.

"ఉన్నప్పుడు

ignou THE PEOPLE'S UNIVERSITY

నీ యింటి చుట్టూ
కుక్కల కాపలా
లేనప్పుడు
యింటింటా
నీవే కుక్కలా"

దీని శీర్షిక "అధికారం" అని తెలుసుకుంటే బుల్లెట్ లాంటి కవితగా గుర్తిస్తాం. రావి రంగారావు ప్రతీకాత్మకంగా రాసిన ఈ క్రింది కవితకు శీర్షిక - ? (ప్రశ్నార్థక చిహ్నం)

"బక్క చిక్కినవాడి గుండెమీద
విరుచుకుపడుతున్నాడు
వంకరచూపువాడు
స్వతంత్ర జీవిమీదనా?
పరాన్నజీవి జులుం?"

ఇందులో ప్రశ్నార్థకంలోని క్రింద గల చుక్క బక్కచిక్కిన వాడి గుండె. పైన ఉన్నది. వంకర చూపువాడికి గుర్తు. కేవల ఆవేశం కవిత్వం కాదు. జీమని వేదన ఉన్నప్పుడే అది కవిత్వమవుతుందంటూ "మార్గశీర్ష" రాసిన కవిత ఇది.

క్షణికావేశాల స్థాలిత్యంతో
మెదడు గడ్డకట్టినప్పుడు
పవర్ లెస్ ఫీలింగ్స్ ని
ప్రెస్లోనికి నెట్టినప్పుడు
కాళ్ళూ చేతులూ లేని
కవిత్వం ఊడిపడక తప్పదు.
కవిగారితో బాటు మనకీ
ఎబార్షన్ తప్పదు"

మినీ కవితా రచనలో వైవిధ్యమే కాదు అభివ్యక్తిలో వైశిష్ట్యం కూడా ఉందనడానికి బోయ జంగయ్య సంవాద శైలిలో రాసిన ఈ కవిత సాక్ష్యం – దేముడి పేరుతో చెలామణి అవటం కనిపిస్తుంది. –

"అమ్మా! కుంటోన్ని"
"పోయిరా"
"తల్లీ గుడ్డోన్ని"
"మా తల్లీ ముసిలోన్ని"
"ఏడుకొండల వాడా వెంకటరమణా!"
"వస్తున్నా ఉండు"

అలిశెట్టి ప్రభాకర్ రాసిన "వేశ్య" అనే మినీ కవిత నేటికీ విశిష్టంగా అందరికీ

"తను శవమై.... ఒకరికి వశమై
తనువు పుండై ... ఒకరికి ఎండై
ఎప్పుడూ ఎడారై ఎందరికో ఒయాసిస్సై"

అభ్యాసాలు చేయండి 6

1. మినీ కవిత్వాన్నిపరిచయం చేయండి.

....
....
....
....
....
....

2. మినీ కవిత్వంలోని ఏదైనా ఒక దాని గురించి వివరించండి.

....
....
....
....
....
....

అభ్యాసాలకు మాదిరి జవాబులు

1. మినీ కవిత్వం రాసిన కవులను పేర్కొనండి.

అద్దేపల్లి రామమోహనరావు, రావిరంగారావు, కొల్లూరి ప్రభృతులు మినీకవిత్వాన్ని ఉద్యమ స్థాయిలో ప్రచారం చేశారు. జి.వి. పూర్ణచంద్ మొదలైన వాళ్ళు మినీ కవితా చిత్ర ప్రదర్శనలు కూడా.. ఏర్పాటు చేశారు. టి.ఎల్. కాంతారావు కె. రామ్మోహనరాయ్, అద్దేపల్లి రామమోహనరావు. మినీ కవిత అనే పేరు లేకపోయినా గురజాడ రాసిన 'మనిషి', శ్రీశ్రీ రాసిన "ఆ", శిష్ట్లా రాసిన "బీద మందు" అటువంటివే.

11.8 నానీలు

నానీలు వచన కవితా ప్రక్రియలో వచ్చిన మినీ కవిత వంటివే కానీ మినీ కవిత్వం కాదు. హైకూల తరువాత వెలువడిన అత్యాధునిక కవితా రూపం నానీలు. నానీ కవిత తెలుగులోనే, తెలుగు వారి ద్వారానే ఉద్భవించింది. ఇది మరో భాష నుండి రాలేదు. హైకూలను పరిశీలించి వాటికన్నా మెరుగయినవి, సమయోచితమైనవి రచించాలన్న తపనతో ఎన్. గోపి "నానీలను" సృష్టించాడు. నానీలకు ఆద్యుడు ఎన్. గోపి.

1. నిర్వచనం

"సూక్ష్మంలో మోక్షంలా నాలుగు పాదాల్లో అనంత భావాన్ని వ్యక్తపరిచేవే నానీలు" నానీలంటే "నావి నీవి వారివి మనవి" ఎన్. గోపి

నానీ పువ్వు కాదు పుప్పొడి కాదు. మేధోమధనంలో కళ్ళు తెరిచే విత్తనం - ఎస్. ఆర్. బల్లం

"నానీ మనసుల మధ్య మూగభావాల అక్షరాకృతి నానీ. మదిలో నానీ నానీ కవితా చిగుళ్లు తొడిగిన నగ్నభావాలు నానీలు"- తలతోటి పృథ్వీరాజ్

2. లక్షణాలు

4 పాదాలుంటాయి. మొదటి రెండు పాదాలు ఒక భావాంశాన్ని ప్రతిపాదిస్తాయి. తరువాత రెండు పాదాలు మొదటి రెండు పాదాలకు సమర్థకంగానో, దృష్టాంతంగానో పూరకంగానో ఉండాలి. నానీ నాలుగు పాదాల్లో మొత్తం 20 అక్షరాలకు తగ్గకుండా

25 అక్షరాలకు మించకుండా ఉండాలి. ఒక్కో పాదంలో ఇన్నే అక్షరాలుండాలనే నియమం లేదు. కవిత్వ నిర్మాణంలో 5 రకాలయిన పద్ధతులు కన్పిస్తాయి.

3. వికాసం

నానీ కవితకు ఆద్యుడు, సృష్టికర్త – గోపి, ఎన్. నానీ అంటే గోపి, గోపి అంటే నానీలుగా తెలుగుదేశంలో ప్రచారంలో మంది. పూర్వం గోపి గారిని వేమన గోపిగా పిలిచేవారు ప్రస్తుతం నానీల గోపిగా పిలుస్తున్నారు. గోపి గారు 1998లో 365 నానీలతో "నానీలు" అనే గ్రంథాన్ని ప్రకటించాడు. ఈ గ్రంథాన్ని ఎ.బి.కె. గారికి అంకితమిచ్చాడు. ఈయనే 2002లో 365" నానీలతో "గోపి నానీలు" అనే మరో గ్రంథాన్ని వెలువరించాడు. గోపి గారి మొత్తం నానీలు "730".

ఉదా: భాషంటే
డ్రాయింగ్ రూమ్ చిలక
మరి యాసంటే
వంటింటి పరిమళం" ఎస్. గోపి

4. రచయితలు - నానీలు

ఎస్. ఆర్. బల్లం - గూడు వదిలిన గువ్వలు (గోపికి అంకితం)

ఉదా: పుస్తకం
మూసేశాను కానీ
మస్తిష్కం
విసురుగా తెరుచుకుంది.

ఎస్. రఘు - "రంగు వెలసిన జెండా", సోమేపల్లి వెంకటసుబ్బయ్య - తొలకరి చినుకులు, అల్లం జనార్ధన్ - బొంబాయి నానీలు, ద్వా.నా. శాస్త్రి - సాహిత్య నానీలు, రసరాజు - రసరాజు నానీలు, కోట్ల వెంకటేశ్వరరెడ్డి - నూరు తెలంగాణా నానీలు, యశశ్రీ రంగనాయకి - సూర్యుడి చంపలు. ద్వానా శాస్త్రి సి.నా.రె. గారి 75వ జన్మదినోత్సవం సందర్భంగా నానీలు రాసారు. ఇందులో 75 నానీలు కలవు. ఒక వ్యక్తిపై నానీలు రాసిన మొదటి కవి ద్వానా శాస్త్రి. సోమేపల్లి వెంకట సుబ్బయ్య నానీలు:

1 "పల్లె చెరువులో
తల్లి చేప
పట్నం ఎక్వేరియంలో
పిల్ల చేప"

2. "బుల్లి తెరనేనని
సరిపెట్టుకోకు
బుర్రలు
చెడగొడుతుంది.

అభ్యాసాలు చేయండి 7

1. నానీలు - నిర్వచనాలను తెలపండి.

....
....
....
....

....
....

2. నానీలు - లక్షణాలను గురించి వివరించండి.

....
....
....
....
....
....

అభ్యాసాలకు మాదిరి జవాబులు

1. నానీలు ప్రక్రియలో గల ప్రముఖుల రచనలను పేర్కొనండి.

నానీల రచయితలు

ఎస్ బల్లం. ఆర్. - గూడు వదిలిన గువ్వలు (గోపికి అంకితం), ఎస్. రఘు - "రంగు వెలసిన జెండా", సోమేపల్లి వెంకటసుబ్బయ్య - తొలకరి చినుకులు, అల్లం జనార్దన్ - బొంబాయి నానీలు, ద్వానా శాస్త్రి -సాహిత్య నానీలు, రసరాజు - రసరాజు నానీలు, కోట్ల వెంకటేశ్వరరెడ్డి - నూరు తెలంగాణా నానీలు, యశశ్రీ రంగనాయకి - సూర్యుడి చంపలు, ద్వా.నా. శాస్త్రి సి.నా.రె. 75వ జన్మదినోత్సవం సందర్భంగా నానీలు రాశారు. ఇందులో 75 నానీలు కలవు. సోమేపల్లి వెంకట సుబ్బయ్య నానీలు మొదలగునవి.

అధ్యాయం 12 - జానపద సాహిత్య పరిచయం (jAnapada sAhitya paricayaM)

విషయ క్రమం

12.0 ఉద్దేశం
12.1 ప్రవేశిక
12.2 జానపదం అంటే ఏమిటి?
12.3 జానపదులు ఎవరు?
అభ్యాసాలు చేయండి 1
12.4 జానపద సాహిత్యం అంటే ఏమిటి?
12.4.1 జానపద సాహిత్యం
అభ్యాసాలు చేయండి 2
12.5 జానపద సాహిత్యం లోని విభాగాలు
12.5.1 గద్యాఖ్యానము
12.5.1.1 పురాణం
12.5.1.2 ఇతిహాసం
12.5.1.3 జానపద కథ
12.5.2 జానపద గేయాలు
12.5.2.1 పని పాటలు
12.5.2.2 పారమార్థిక గేయాలు
12.5.2.3 బాంధవ్య గీతాలు
12.5.2.4 పిల్లలు పాటలు
12.5.2.5 వేడుక పాటలు
12.5.2.6 వలపు పాటలు
12.5.2.7 హాస్య గీతాలు
12.5.2.8 కన్నీటి పాటలు
ఆకళింపు ప్రశ్నలు
అభ్యాసాలు చేయండి 3
12.5. 3. వీరగాథలు
12.5. 4. పొడుపు కథలు
12.5. 5. సామెతలు
అభ్యాసాలు చేయండి 4
12.6 ముఖ్య విషయాలను గుర్తుంచుకుందాం
12.7 అభ్యాసాలకు మాదిరి జవాబులు

12.0 ఉద్దేశం

తెలుగు సాహిత్యంలో జానపద విభాగానికి సంబంధించి జానపదం అంటే ఏమిటి? జానపదులు ఎవరు? జానపద సాహిత్య నిర్వచనం మరియు లక్షణాలను గురించి తెలియజేయడం, జానపద సాహిత్యం లోని రకాలను, జానపద గేయాలను గురించి ఈ

ignou THE PEOPLE'S UNIVERSITY

భాగంలో పరిచయం చేస్తున్నాము. 'ఈ భాగం పూర్తి అయ్యే సరికి మీకు జానపద సాహిత్యం గురించి, జానపద గేయాలను గురించి వివరించ గలిగే సామర్థ్యం అలవడుతుంది.

12.1 ప్రవేశిక

గ్రామాలు, పల్లెటూర్లలో నివసిస్తున్న ప్రజల ఆచార సాంప్రదాయాలు, అలవాట్లు, కట్టుబాట్లు, సంస్కృతి, వారి జీవన విధానాన్ని జానపదంగా, జానపద సంస్కృతిగా పేర్కొంటారు. మన పూర్వ చరిత్రలో 16 జనపదాలు ఉండేవని వాటిని 'షోడష మహాజన పదాలు'గా పిలిచేవారని (చరిత్రలో ఆధారాలు ఉన్నాయి. ఆ మహాజన పదాలు అంగ, కాశీ, కోసల, మగధ ప్రజ, మల్ల, చేది, వత్స, కురు, పాంచాల, సూరసేన, అవంతి, గాంధార కాంబోజ, మత్స, అస్మిక) జనాలు గుంపులుగా, సమూహాలుగా జీవిస్తూ ప్రత్యేక పరిస్థితుల్లో ప్రత్యేకమైన సంస్కృతి, సాంప్రదాయాలతో జీవిస్తూ ఒక పరిధిలో విస్తరించి ఉండటం 'జనపదం'గా పిలవబడుతూ కాలానుగుణంగా పల్లెలు, గ్రామాలుగా రూపాంతరం చెందాయి.

జానపదం, విజ్ఞానం గురించి 1846 సంవత్సరంలో డబ్ల్యు. జె. థామ్స్ అనే మహాశయుడు 'ది అథనియమ్' పత్రికకు లేఖ రాస్తూ జానపదానికి Folk అనే పదం సరిపోతుందా, అతుకుతుందా అని ఆలోచించాడు. అతను ఆగస్టు 22న లేఖ రాసాడు. ఆ రోజు నుంచి Folk అనే పదం జానపదానికి సరిపోతుందని రూఢి అయింది. 22 ఆగస్టు 1946 నుండి ఈ పదం వాడుకలోనికి రావడం వల్ల ఆ రోజును 'ప్రపంచ జానపద దినోత్సవం' (World Folk Day) గా జరుపుకుంటున్నారు.

ఒక దేశం నాగరికతను, దాని సంస్కృతిని తెలుసుకోవడానికి 'జానపద విజ్ఞానం' తోడ్పడుతుంది. జానపద విజ్ఞానం అంటే ఆంగ్లంలో 'Folk Lore' అంటారు. Folk అంటే జానపదం, Lore అంటే విజ్ఞానం. Folk అంటే సమూహాలు, గ్రామవాసులు, సామాన్యులు, అనాగరికులు, వ్యవసాయదారులు అని నిర్వచనాలున్నాయి. ప్రఖ్యాత జానపద విజ్ఞాని అలెన్ డండెస్ (Alan Dundes) ఒక ప్రత్యేకమైన సంప్రదాయం కలిగిన సమూహాన్ని Folk అనొచ్చని నిర్వచించాడు. పాశ్చాత్య జానపద శాస్త్రవేత్తలు జానపద విజ్ఞానాన్ని స్థూలంగా శబ్ద సహిత కళలు (Verbal arts) శబ్దరహిత కళలు (non-Verbal arts) అని రెండు రకాలుగా వర్గీకరించారు. జానపద కళలు, చేతి పనులు, పనిముట్లు, దుస్తులు, ఆచార వ్యవహారాలు, మూఢ నమ్మకాలు, వైద్యం, పంటలు, సంగీతం, నృత్యం, ఆటలు, హావభావాలు, భాష, భావవ్యక్తీకరణ సాధనాలు, జానపద సాహిత్యం, వీటన్నింటి సమ్మేళనమే జానపద విజ్ఞానం.

12.2 జానపదం అంటే ఏమిటి?

జానపదమనగా జనపదానికి సంబంధించింది. జనపదమనగా పల్లెటూరు. జన పదమున నివసించు వారు జానపదులు, వారు పాడుకొను పాటలు జానపదములు. జానపదులు పాడుకునే గీతాలను జానపద గీతాలు అంటారు. వీటినే ఆంగ్లములో folk songs అని అంటారు. తెలుగు జానపద గీతాలు చాలా పురాతన కాలమునుండి వస్తున్నాయి. ఆశ్చర్యకరమైన విషయము ఏమిటంటే ఈ జానపదగీతాలలో కొన్నిసార్లు చక్కని ఛందస్సు కూడా ఉంటుంది. పాల్కురికి సోమనాధుడు తెలుగులో మొదటి సరిగా జానపదులు పాడుకునే పదాలను గురించి పేర్కొన్నాడు. తుమ్మెద పదాలు, వెన్నెల పదాలు మొదలైన

అనేక పదాలను గురించి సోమన తన రచనలలో పేర్కొన్నాడు. పదకవితా పితామహుడు అన్నమాచార్యుల వారు ఆ కాలంలో ప్రసిద్ధములైన జానపద బాణీలలో చాలా పదములు రాశారు.

12.3 జానపదులంటే ఎవరు?

సాధారణంగా జానపదులకు సంబంధించినదే 'జానపద విజ్ఞానం' అని చెప్పవచ్చు. 18వ శతాబ్దిలో 'జానపదం'ను నిర్వచించిన విద్వాంసులు జానపదులంటే విద్యావిహీనులైన కర్షక జనులని, గ్రామీణులని అభిప్రాయ పడ్డారు. మానవ శాస్త్రవేత్తలు అభిప్రాయంలో సంస్కృతిలో మూడు దశలున్నాయి. అరణ్య జీవన స్థితి, అనాగరిక స్థితి, నాగరికస్థితి అనే ఈ మూడు దశలలో జానపదులు అనాగరిక స్థితికి చెందిన వారని అభిప్రాయపడేవారు. అంటే జానపదులు అటు ఆటవికులూ కాదు, ఇటు నాగరికులూ కాదు. పల్లెటూళ్ళలో నివసించే వారన్నమాట.

ప్రసిద్ధ జానపద విద్వాంసుడైన అలన్ డండెస్ ప్రకారం జానపదులంటే ఏదైనా ఒక్క విషయంలోనైనా భావసామ్యం కలిగిన జనసముదాయం అని అర్థం. వీరు ఒక భాషకు సంబంధించిన వారు కావచ్చు. ఒక ప్రదేశంలో నివసిస్తున్నవారు కావచ్చు. ఒకే జాతికి, మతానికి, వృత్తికి సంబంధించిన వారు కూడా కావచ్చు. అయితే ఈ జనసముదాయం తమదే అని చెప్పుకోగల్గిన కొన్ని సంప్రదాయాలను కలిగి ఉండాలి. ఏ జన సముదాయం అయినా 'జానపదం' అనిపించుకోవాలంటే అందులో కనీసం ఇద్దరైనా ఉండాలి. అయితే మామూలుగా జానపద సముదాయంలో అంతకంటే ఎక్కువమంది వ్యక్తులుంటారు. ఈ విధంగా జానపదుల్ని నిర్వచించడం వల్ల 'జానపదం' అన్నదానికి అర్థం ఒక కుటుంబమైనా కావచ్చు. ఒక దేశమైనా కావచ్చు. ఒక కుటుంబం లోని పద్ధతులు, నమ్మకాలు, వారి ఇంటిపేరును గురించిన వివరాలు మొదలైనవి ఇంటింటి జానపద విజ్ఞానమైతే, భారతీయుల సంప్రదాయాలు, ఆచారాలు, నమ్మకాలు, పండుగలు మొదలైనవి భారతీయ జానపద విజ్ఞానం అని చెప్పవచ్చు. అందువల్ల 'జానపద విజ్ఞానం' అన్నప్పుడు వీరందరికీ ప్రత్యేకమైన సంస్కృతి ఉందని, వీళ్ళవే అయిన కొన్ని సంప్రదాయాలు, నమ్మకాలు, ఆచారాలు, అభిరుచులు, సాహిత్య రూపాలు, కళలు ఉన్నాయని అర్థం చెప్పుకోవచ్చు. జానపదులను పైన చెప్పిన ఆధునిక దృక్పథంతో నిర్వచిస్తే సమాన సంప్రదాయాలు కలిగిన ఆటవికులైనా, గిరిజనులైనా, గ్రామీణులైనా, నగరవాసులైనా జానపదులే అవుతారని చెప్పవచ్చు.

అభ్యాసాలు చేయండి 1

జానపదులు అని ఎవరిని పిలుస్తారు? క్లుప్తంగా వివరించండి.

....
....
....
....
....
....
....

12.4 జానపద సాహిత్యం అంటే ఏమిటి?

పూర్వం జానపద సాహిత్యమంటే కేవలం పల్లెపదాలు మాత్రమే అని భావించేవారు. అయితే జానపద వాఙ్మయానికి పర్యాయపదంగా జానపద విజ్ఞానాన్ని కూడా కొందరు ప్రయోగించారు. జానపద సంబంధమైన మొత్తం విజ్ఞానాన్ని ఇంగ్లీషులోని 'ఫోక్‌లోర్' కు సమానార్థకంగా తెలుగులో మనం వాడుతున్నాం. జానపదులకు సంబంధించిన ఆచారాలు, నమ్మకాలు, కథాగేయాలు, సామెతలు మొదలైన విజ్ఞానమే 'ఫోక్‌లోర్' అని థాంస్ పేర్కొన్నాడు. జానపద విజ్ఞానంలో అంతర్భాగంగానే జానపద సాహిత్యం కూడా ఉంటుంది.

ముఖ్యంగా జానపద విజ్ఞానంలో ఐదు ప్రధాన భాగములు ఉన్నవని తెలుస్తున్నది:

1) జానపద సాహిత్యము లేక 'శాబ్దిక కళలు' (Folk literature or verbal arts).
2) జానపద భాష (Folk language).
3) జానపద కళలు లేక 'శాబ్దికేతర కళలు' (Folk arts or Non-verbal arts).
4) జానపద శాస్త్రములు (Folk sciences).
5) వస్తు సంస్కృతి లేదా జానపద పరికరములు (material culture or Folk accessories).

జానపదులకు సంబంధించిన కథలు (tales), గేయములు (songs) గేయ కథలు (ballads) అనేవి జానపద సాహిత్యము లోనికి చేరతాయి. అవి శాబ్దిక కళలు.

వ్యక్తుల పేర్లు, గ్రామముల పేర్లు, మాండలిక భాషలు, జానపద రూప నిష్పత్తి (Folk etymology) నుడికారము, సామెతలు, పొడుపు కథలు, తిట్లు, ఒటు మొదలైనవి జానపద భాషకు సంబంధించినవి.

జానపదుల సంగీతము, నృత్యము, నాటకము చిత్రకళ, శిల్పకళ, వాస్తుకళ, వరికుప్పలు, గడ్డిమేటులు వేయుట, చేతిపనులు, పచ్చబొట్లు పొడుచుట, సింగారము మొదలైనవి శాబ్దికేతర కళలు.

జానపదుల మూఢ విశ్వాసములు, ఆచార వ్యవహారము, నాటు వైద్యము, వంటకములు మొదలైనవి శాస్త్ర విభాగమునకు సంబంధించినవి.

జానపదుల నిత్య జీవితములో ఉపయోగించే పరికరములు, చెంబులు, గిన్నెలు, మంచములు కంచములు, నగలు, దుస్తులు, సింగారము చేసుకొనుటకు ఉపయోగించే వస్తుమలు పదార్థములు మొదలైనవి వారి వస్తు సంస్కృతి అమతాయి.

12.4.1 జానపద సాహిత్యం (Folk Literature): 'Folk fore' శబ్దము ఇటీవలి వరకు కేవలం జానపదుల ఆచార వ్యవహారములకు మాత్రమే పరిమితమై ఉండేది. కాని నేడు దాని అర్థము విస్తృతమై జానపదులకు సంబంధించిన ప్రతి విషయమును సమీకరించుకొని జానపద సాహిత్యమును కూడ కలుపుకొని విస్తృతమైనది.

జానపదవాఙ్మయంలో జానపద సాహిత్యం ఒక భాగము. ఇది రసానందము, భావసౌకుమార్యము, భాషాసౌందర్యములు ప్రధానముగా గలది. జానపద సాహిత్యమున గేయ, వచన, రూపకములు అను మూడు ప్రధాన శాఖలున్నవి. గేయశాఖ కథా సహితమని, కథా విరహితమని రెండు విధాలు. కథా సహితమైన గేయములను కథా గేయములని, గాథాగేయములని, కథా విరహితమైన గేయములను జానపద గేయములని పల్లెపాటలని పేర్కొనవచ్చును. ఈ రెండు విధాలైన గేయములలో రసము, ఆలంబనము, వస్తుమును అనుసరించి అనేక అంతశ్శాఖలు ఉన్నవి. గేయశాఖ వలె వచనశాఖ, కథలు, సామెతలు, పొడుపు కథలని మూడు విధాలు.

జానపదుల కళలు, చేతి పనులు, పనిముట్లు, దుస్తులు, ఆచార వ్యవహారములు, మూఢవిశ్వాసములు, మంత్ర తంత్రములు, ఎలుక జోస్యము నాటు వైద్యము, వంట వార్పులు, సంగీతము, పండుగలు - పబ్బములు, వేష భాషలు, హావభావములు, యాస మాటలు - వీని అన్నిటి తోపాటు 'జానపద సాహిత్యము' (folk-literature) అని పిలువబడుచున్న నిరక్షరాస్యులైన పల్లె ప్రజల శాబ్దిక వ్యక్తీకరణము కూడ జానపద విజ్ఞానము లోనికే చేరుతుంది.

జానపద సాహిత్యమును 'శాబ్దిక కళ' (verbal art) అని పిలవడం సమంజసంగా ఉంటుంది. ఇందులో జానపద కథలు లేక కట్టు కథలు (folk tales) ఐతిహ్యము (legends), పుక్కిటి పురాణములు (myths) జానపద గేయములు (folk-songs) జానపద గేయకథలు లేదా వీర గాథలు(ballads), పొడుపు కథలు (riddles), సామెతలు (proverbs) అనే వివిధ విభాగములు ఉన్నాయి.

జానపద విజ్ఞానములో ఈ సాహిత్య విభాగము అత్యంత ప్రధానమైనదిగా భావింపబడుచున్నది. జానపద సాహిత్యం మొదటి నుండి కూడా జానపద విజ్ఞాన వేత్తల దృష్టిని ఎక్కువగా ఆకర్షించినది. వారు సాహిత్యమునకు సంబంధించిన వారైనా, సామాజిక శాస్త్రములకు సంబంధించిన వారైనా జానపద సాహిత్యమునే ఎక్కువగా విశ్లేషించడం కనిపిస్తుంది. జానపద సాహిత్యమును లేదా శాబ్దిక కళలను రెండుగా విభజించవచ్చు:

1. గద్యాభ్యాసము (prose narrative), 2. కవిత్వము (poetry)

మౌఖిక జానపద విజ్ఞానంలో మన దృష్టిని మొట్టమొదట ఆకర్షించేది. జానపద కవిక్వం.

ఈ కవిత్వమును శుద్ధ గీతములు (pure songs), కథన గీతములు (narrative songs) అని మరల రెండుగా విడదీయ వచ్చును. ఇందులోని శుద్ధ గీతములనే మనం పల్లె పాటలు లేదా జానపద గేయములు (folk songs) అని పిలుస్తున్నాము. కథన గీతములను 'వీరగాథలు' (Ballads) అనవచ్చు. పొడుపు కథలు, సామెతలు అనేవి జానపద భాషకు సంబంధించినవే అయినప్పటికీ, వాటిలో హృదయా వర్ణకమైన రమ్యత ప్రధానంగా ఉన్నది. కావున వాటిని కూడ జానపద సాహిత్య భాగం లోనే చేర్చడం జరిగింది.

ఈ విధంగా జానపద విజ్ఞానములో జానపద సాహిత్యము ఒక ప్రధాన విభాగమని చెప్పవచ్చును.

అభ్యాసాలు చేయండి 2

జానపద సాహిత్యం గురించి సంక్షిప్తంగా వివరించడి?

....
....
....
....
....
....
....
....

12.5 జానపద సాహిత్యం లోని విభాగాలు

జానపద సాహిత్యంలో ఐదు ముఖ్య విభాగాలు కనిపిస్తాయి.

1. గద్యాఖ్యానము
2. జానపద గేయములు
3. వీరగాథలు
4. పొడుపు కథలు
5. సామెతలు

ఈవిభాగాలలో కూడా మళ్ళీ అంతర్భాగములు కనిపిస్తాయి.

గద్యాఖ్యానములో మూడు అంతర విభాగాలు ఉన్నాయి. పుక్కిటి పురాణములు (myths) ఐతిహ్యములు (legends), జానపద కథలు (folk tales). ఈ జానవద కథలనే 'జనప్రియ కథలు' (popular tales), 'కిన్నెర కథలు' (fairy tales), 'కట్టుకథలు' (marchen) అని పిలుస్తారు.

జానపద గేయములలో వలపు పాటలు (Love songs), కన్నీటి పాటలు planctus), పిల్లల పాటలు, వేడుక పాటలు, స్త్రీల పాటలు, శ్రామికుల పాటలు, హాస్యపు పాటలు, తత్వములు మొదలైన అంతర్భాగములను గుర్తింప వచ్చును.

వీరగాథలను 'లఘువీర గాథలు' (ballad lings), 'వీరగాథలు' (ballade) 'వీరగాథా చక్రములు' (ballad-cycles) అని మూడుగా విడదీసి చూపవచ్చు.

పొడుపు కథలలో పోలికలు చెప్పబడును కావున ఆ పోలికలను ఆధారముగా చేసికొని వానిని అయిదు రకములుగా వర్గీకరింవవచ్చు: 1) మనుష్యుడో లేక జంతువో స్పష్టముగా తెలియని ప్రాణితో పోలిక చెప్పబడిన పొడుపు కథలు; 2) జంతువులతో పోలిక చెప్పబడిన పొడుపు కథలు, 3) మనుష్యునితో పోలిక చెప్పబడిన పొడుపు కథలు; 4) చెట్టుతో పోలిక చెప్పబడిన పొడుపు కథలు; 5) వస్తువుతో పోలిక చెప్పబడిన పొడుపు కథలు.

సామెతల వర్గీకరణలో మూడు రీతులు కనిపిస్తున్నవి: 1) సామెతలోని మొట్టమొదటి మాటను ఆధారముగా చేసికొని అకారాదిగా కూర్చుట, 2) సామెతలోని అతిముఖ్యమైన పదమును తీసికొని అకారాదిగా కూర్చుట, 3) సామెతలోని విషయమును ఆధారముగా చేసికొని వర్గీకరించుట అనేవి.

12.5.1 గద్యాఖ్యానము

మౌఖిక జానపద విజ్ఞానంలో గేయాల రూపంలో కొన్ని, గద్య రూపంలో కొన్ని, ప్రత్యేక రూపాలు కొన్ని ఉంటాయి. గేయ రూపంలో ఉండే వాటిలో కొన్ని కథా సహితాలు మరికొన్ని కథా రహితాలు. కథా సహితమైనవి గద్య కథనాలు (Prose narratives). జానపదం పేరు వినగానే మనకు సామాన్యంగా గేయాలు మాత్రమే గుర్తుకువస్తాయి. అందువల్ల గద్య కథనాల వంటి పేర్లు కొత్తగా ఉండవచ్చు. ఇవి కొంత ఎక్కువ వివరణను కూడా అపేక్షిస్తాయి. ఎందుకంటే తెలుగులో వీటిని గూర్చి ఎక్కువ పరిశ్రమ జరగలేదు. గద్య కథనాలు అనగానే ఇవి గద్య రూపంలో ఉండేవని, కథన రూపంలో ఉండేవని అర్థమమతుంది. వీటినే కొందరు గద్యాఖ్యానాలు అన్నారు. గద్య రూపంలో కథలు మనకు బాగా పరిచితమైనవే. వాటిని పేదరాశి పెద్దమ్మ కథలనో ఇంకా ఏవేవో పేర్లతో పిలుస్తారు. అయితే వీటిని కథలు అనకుండా వీటిని గద్య కథనాలని పేర్కొనడం ఇక్కడ గమనించదగిన విశేషం.

ignou THE PEOPLE'S UNIVERSITY

ఒక విషయాన్ని కేవలం ప్రాదేశిక దృష్టితో, పాక్షిక దృష్టితో అధ్యయనం చేసేటప్పుడు మనకు వాడుకలో ఉండే పేర్లనే వాడుకోవచ్చు. కాని ఏదైనా శాస్త్రాన్ని విశ్వజనీన దృష్టితో చూడాలంటే, దాన్ని ప్రపంచానికి అంతటికీ అన్వయించే కొన్ని సూత్రాల ఆధారంతో పరిశీలించక తప్పదు. ప్రపంచంలోని ప్రముఖ విద్వాంసులు కథలను మాత్రమే కాక పురాణాలను (myths) ఐతిహ్యాలను (legends) కూడా ప్రత్యేకంగా పరిశీలించారు. పురాణం, ఐతిహ్యం అనేవి కొన్ని కారణాల వల్ల జనప్రియ కథల కంటె వేరైనవి, ప్రత్యేకమైనవి. అందువల్ల ఈ మూడు రూపాలను వేరువేరుగా అధ్యయనం చేయాల్సి ఉంది. పురాణం అంటే జానపద పురాణం. కొందరు అష్టాదశ పురాణాలే పురాణాలు అనే దృష్టితో జానపద పురాణాలను కూడా పురాకథలని, పురాగాథలని వ్యవహరిస్తున్నారు. శిష్టకథ, జానపదకథ ఉన్నట్లే, శిష్ట పురాణం, జానపద పురాణం ఉండవచ్చు. పద్య పురాణాలను (ఉదా : మాత పురాణం, జాంబ పురాణం, గౌడ పురాణం) పురాణాల పేరుతో పిలిచినప్పుడు గద్య పురాణాలను మాత్రం ఎందుకు పిలవరాదు అనే ఉద్దేశంతో వీటికి పురాణం అనే పేరు వ్యాప్తిలోకి వచ్చి ఉంటుంది. మొత్తం మీద గద్యకథనాలలో మూడు ప్రధాన విభాగాలను గుర్తించవచ్చు.

1. పురాణం (myth), 2. ఐతిహ్యం (legend), 3. కథ (tale)

పై మూడు విభాగాలలో వీటిని విడమరిచి చెప్పి ఇదే పురాణం, ఇదే ఐతిహ్యం, ఇదే కథ అని నిర్దిష్టంగా చెప్పడం కూడా కష్టమే. కొందరు పురాణాన్ని ఐతిహ్యాన్ని కథ క్రిందే చేర్చి వాటిని పురాణ కథ (mythological tale), ఐతిహ్యాత్మక కథ (legendary tale) అని పేరు పెట్టారు. అయితే పురాణం, ఐతిహ్యం వేరుగా చెప్పాల్సిన కథన రూపాలు అని చెప్పడమే సమంజసం. గద్య కథనాన్ని వాగ్రూప ప్రచారం కల్గిన, పాఠాంతరాలుండే, జన ప్రియత్వం పొందిన గద్య రూపమని నిర్వచించవచ్చు. దీని స్వరూపం స్పష్టం కావాలంటే పురాణం-ఐతిహ్యం-కథ అనే మూడు విభాగాల భేద సాదృశ్యాలు తెలుసుకోవాలి. సాధారణంగా ఐతిహ్యం, పురాణం అన్నవి జానపద సాహిత్యానికి కొంత దూరంగా ఉంటాయన్నది స్పష్టమవుతుంది. అందువల్లనే 'జానపద సాహిత్యం' అన్నప్పుడు జానపద కథలను మాత్రమే పట్టికలో చేరుస్తారు (గేయం, కథా గేయం, కథ, సామెత, పొడుపు కథ). మౌఖిక జానపద విజ్ఞానం అన్నప్పుడు గద్య కథనాలన్నిటినీ చేరుస్తారు.

12.5.1.1 పురాణం : విశ్వసృష్టికి సంబంధించిన ఆలోచనలు, నమ్మకాలు పురాణాల్లో ఉంటాయి. ధార్మిక మహాపురుషులు, సాంస్కృతిక వీర పురుషులు, దేవతలు పురాణాలలో నాయకులుగా ఉంటారు. ఒక్కొకసారి ఈ పురాణ పురుషులు ఐతిహ్యవ్యక్తులు కూడా అయి ఉండవచ్చు. చరిత్రే సాంకేతిక భాషలో వికృత రూపం ధరిస్తే పురాణం పుట్టిందని అంటారు. అనేకమంది జానపద సాహితీకారులు పురాణాలను నిర్వచించే ప్రయత్నాలు చేశారు. 'పురాణం దేవతల్ని దేవతా పురుషుల్ని, సాంస్కృతిక వీరుల్ని గురించిన కథనం. పురాణం విశ్వ సృష్టిని గురించి ప్రపంచం ప్రస్తుత

స్థితికి ఎలా వచ్చిందన్న దాని గురించి, ప్రజల పుట్టుకను గురించి, జాతి, సాంస్కృతిక వర్గాల పుట్టుకను గురించి చెప్తుంది" (తెలుగు అనువాదం- కెన్నెత్ & మేరీక్లార్క్ 1888:27). 'ది స్టాండర్డ్ డిక్షనరీ ఆఫ్ ఫోక్లోర్' లో పురాణాన్ని గురించిన వివిధ అభిప్రాయాలు వ్యక్తమయ్యాయి. ప్రాచీన యుగాలలో జరిగినవని చెప్పబడేవే పురాణాలన్నది బహుసమ్మతమైన అభిప్రాయం. జి.యల్. గోమ్మె (G.L.Gomme) ప్రకారం ఇవి విజ్ఞాన పూర్వ యుగాల విజ్ఞానానికి సంబంధించినవి.

పురాణంలో మత సంబంధమైన నేపథ్యం తప్పక ఉండాలని దేవతలే ప్రధాన పాత్రలుగా ఉండి తీరాలని పై కోశంలో అభిప్రాయం వ్యక్తమయింది (పు. 778). కాని సంఘంలోని వ్యక్తుల నమ్మకమే ప్రధానం గాని, పురాణంలో దేవతా వ్యక్తులకు ప్రాధాన్యం లేదనే వారూ ఉన్నారు. పురాణాలు కొన్ని విషయాలను వివరిస్తాయి. గబ్బిలం ఎందుకు గుడ్డిది అయిందో అవి చెప్తాయి. ఇంద్ర ధనుస్సు ఎందుకు వస్తుందో వివరిస్తాయి. వాన ఎందుకు కురుస్తుందో, ఎవరు కురిపిస్తారో అని చెప్తాయి. సూర్య చంద్రులు, ఉదయా సమయాలు, వానలు వరదలు మొదలైన వస్తువులకు సంఘటనలకు, ప్రకృతి లాస్యానికీ వైపరీత్యానికీ, వివరణలు పురాణాలలో కనిపిస్తాయి.

12.5.1.1.1 లక్షణాలు : జానపద పురాణాలు సాంప్రదాయికమైనవి (traditional). పురాణాలకు చాలా ప్రాచీన సంప్రదాయం ఉంది. మొదట ఒక వ్యక్తి ఆలోచననుంచి పుట్టినప్పటికీ జానపద పురాణాలు సామూహిక ఆస్తిగా మారుతాయి. ఒక సమాజం సాంప్రదాయికంగా వ్యక్తం చేసే నమ్మకాల ఆధారంగా ఇవి రూపొందుతాయి. పురాణాలు కఠిన రూపంలో ఉంటాయన్నది రెండవ లక్షణం. పురాణాలకు కథలకు లాగా ఒక నిర్దిష్టమైన కథన రూపం ఉండదు. కథలు అనేక పాఠాంతరాలతో కూడి ఉన్నా వాటికొక నిర్దిష్ట రూపమంటూ ఉంటుంది. కాని పురాణాలలో ప్రధాన వ్యక్తులు, ప్రధాన సంఘటనలు మాత్రం ఉంటాయి. మిగిలినదంతా ఒక్కొక్క వ్యక్తికి మారుతుంటుంది. అంటే పురాణాలలో కథనం ఉన్నా అది నిర్దిష్టరూపంలో ఉండదు. కొన్ని పురాణాలు చిన్న వాక్యం రూపంలో కూడా ఉండవచ్చు.

12.5.1.2 ఐతిహ్యాలు : పురాణాలకూ, ఐతిహ్యాలకు ఉండే భేదాన్ని గుర్తించడం కష్టసాధ్యం. 'డిక్షనరీ ఆఫ్ ఫోక్లోర్' లో ఐతిహ్యం అనేది నిర్దిష్ట వ్యక్తులకు, స్థలాలకు వస్తువులకు సంబంధించినదని చెప్పబడింది. పూర్వం జరిగాయని మనం నమ్మేవాటిని ఐతిహ్యాలు అనవచ్చు. ఇతిహాసం లేక చరిత్ర కొన్ని సాక్ష్యాధారాలతో కూడి ఉంటుంది. శాసనాలు, సాహిత్యం, నాణ్యాలు మొదలైన వాటి సహాయంతో వాటిని నిర్ధారించవచ్చు. ఐతిహ్యాలు మానవుని విచిత్ర కల్పనాశక్తి ఆధారంగా ఉత్పత్తి అయ్యేవి కొన్ని, కొందరు వ్యక్తుల మీద స్థలాల మీద జనులకు ప్రత్యేక భక్తి గౌరవాలు ఉంటాయి. అటువంటి వ్యక్తులకు, స్థలాలకు ఐతిహ్యాలలో ప్రధాన పాత్ర లభిస్తుంది.

ignou THE PEOPLE'S UNIVERSITY

కలలు కూడా ఐతిహ్యాల ఉత్పత్తి కి కారణం కావచ్చు. విన్నవీ కన్నవీ మానవుని కలల్లో అద్భుతంగా పెరిగి పెద్దవై ఎన్నో నమ్మకాలకు దారి చూపుతాయి. ఈ విధమైన అభూత కల్పనలే ఐతిహ్యాల రూపకల్పనకు కారణమవుతాయి. విక్రమార్కుని సింహాసనం, మహాపురుషుల సమాధులు, ఖడ్గాలు, స్మారక శిలల వంటివి జానపదుల హృదయాల్లో బలంగా నాటుకొని, చిలువలు పలవలుగా ఐతిహ్యాల పుట్టుకకు కారణమవుతాయి.

ఐతిహ్యాలలో ముఖ్యంగా స్థానిక ఐతిహ్యాలు (local legends), సంచారి ఐతిహ్యాలు (migratory legends) అనే రెండు విభాగాలు కనిపిస్తాయి.

12.5.1.3 జానపద కథలు: జానపద విద్వాంసులనే కాక మానవ శాస్త్రజ్ఞులను, మనస్తత్వ వేత్తలను భాషాశాస్త్ర ప్రవీణులను ఆకర్షించిన ప్రక్రియ జానపద కథ. పేదరాసి పెద్దమ్మ కథలు, అమ్మమ్మ కథలు, తాతయ్య కథలు, కాకమ్మ కథలు అనే పేర్లతో జానపదులకు అందరికీ సుపరిచితాలైన ఈ గద్య కథనాలు వందలు, వేల ఏళ్ళ నుంచి సామాన్య జనుల కల్పనాశక్తికి ప్రతీకలై ప్రచారం పొందుతున్నాయి. ఇటీవలి కాలంలో జానపద విజ్ఞానానికి సంబంధించిన అనేక సిద్ధాంతాల పుట్టుకకు కారణమైంది కూడా కథల అధ్యయనమే. జానపదుల మనస్తత్వాన్ని అర్థం చేసుకోవాలంటే కథల కంటె మూలధనం మరొకటి లేదు.

పురాణం-ఐతిహ్యం- కథ అనే ఈ మూడు గద్య కథనాలను పోల్చి చూచినప్పుడు పురాణం అన్నిటి కంటె గంభీరమైనదిగా, సామాన్య జనుల మీద ప్రభుసమ్మితమైన అధికారాన్ని చలాయించేదిగా కనిపిస్తుంది. పురాణాలలో దేవతా సంబంధమైన పాత్రలు అధికంగా కనిపిస్తాయి. అవే పురాణాలని పిలవడానికి కొలబద్దలని కొందరు విద్వాంసులు భావిస్తారు. మరికొందరు అసలు ముఖ్యమైనది ప్రజల నమ్మకాన్ని చూరగొనడమే అంటారు. ఐతిహ్యాలు కొన్ని విషయాలను చెప్పి మనల్ని నమ్మమంటాయి. ఏదో ఒక ప్రదేశానికి సంబందించిందో, వ్యక్తికో, సంఘటనకో సంబంధించిందో అయిన వృత్తాంతాన్ని నమ్మకం కలిగించేట్లుగా చేస్తాయి. కథ ముఖ్యంగా మనస్సును రంజింప జేయడానికి, ఉల్లాసానికి ఉద్భవించాయి.

మూలాంశం (motif) - మాదిరి (type): జానపద కథలలో మూలాంశం, మాదిరి అనే వాటికుండే ప్రాముఖ్యం గమనించదగ్గది. మూలాంశాలు కథా వస్తువుకు సంబంధించినవని, మాదిరి కథానిర్మాణ పద్ధతికి సంబంధించిదని స్థూలంగా చెప్పవచ్చు. కథలో కనిపించే కనిష్ఠాంశాలే మూలాంశాలని అనవచ్చు. కథ వినగానే మనసుకు హత్తుకొనే కొన్ని విషయాలు ఇవి అని చెప్పవచ్చు. ఈ మూలాంశాలను మూడు ముఖ్య విభాగాల క్రింద పరిశీలించవచ్చు. 1.బ్రహ్మరాక్షసి, మాంత్రికుడు, పిశాచాలు, దేవతలు మొదలైనవి పాత్రలు. ఇవి సామాన్య పాత్రలు కావు. తల్లి మూలాంశం కాదు. సవతి తల్లి మూలాంశం. ఇలాంటి పాత్రలు తమ చేష్టలవల్ల మన మనస్సును ఆకట్టుకుంటాయి. 2. కథల్లో ఉండే మంత్ర దండం, మాంత్రిక విభూతి, భూతద్దం,

ఆకాశంలో విహరించడానికి ఉపయోగించే చాప మొదలైనవి వస్తు రూప మూలాంశాలు. 3. మూడవ విభాగం కొన్ని సంఘటనలు. ఎంతటి వారినైనా, ఎంత మందినైనా సులభంగా ఓడించడం, కొండలు నదులు- సముద్రాలు దాటి వాళ్ళి ప్రతినాయకుని ప్రాణాన్ని తీయడం మొదలైన సంఘటనల రూపంలో కూడా మూలాంశాలు ఉండవచ్చు.

12.5.2 జానపద గేయాలు

మౌఖిక జానపద విజ్ఞానంలో మన దృష్టిని మొట్టమొదట ఆకర్షించేది జానపద కవిత్వం. జానపద శబ్దం చెవిని పడినంతనే ఆంధ్రులు ఆలోచించేది గేయాలను గురించే. ఆ తర్వాత వారి మనసుకు వచ్చేది రామాయణపు పాటలు, భారతపు పాటలు, వీరగాథలు మొదలైనవి. జానపద గేయం (Folk song) ను 'పల్లెపదం' అని, 'పాతపాట' అని చెప్పే మాటలు పాతవి. జానపద విజ్ఞానం పాతదీ కాదు, కొత్తదీ కాదు. అది నిరంతరం రూపు దాల్చుతూనే ఉంటుంది. పాతబడుతూనే ఉంటుంది. భిన్న రూపాలను పొందుతూనే ఉంటుంది. కొన్ని నియమాలకు లోబడినట్లుగా కనిపించినా జానపద గేయం అనేది చాలా వరకు నియమాలకు అతీతమైనది. వందలు, వేలు జానపద గేయాలను పరిశీలించిన తర్వాత వాటిలో కొన్ని సామాన్య లక్షణాలను గుర్తించవచ్చు. అవి గేయరూపంలో ఉండడమూ, జానపదుల చేత సృష్టింప బడటమూ వీటి ముఖ్యలక్షణాలు. ''అజ్ఞాత కర్తృత్వం, సామూహిక ప్రచారం, మౌఖిక సంప్రదాయం, ప్రాచుర్యం, సారళ్యం, అనేకుల మనస్సుల నాకర్షించి సంపాదించిన జాతీయత'' జానపద గేయ లక్షణాలని చేంబర్స్ విజ్ఞానసర్వస్వం చెప్తున్నది. ముఖ్యంగా మౌఖిక సంప్రదాయం, ప్రాచుర్యం, అజ్ఞాత కర్తృత్వం జానపద గేయాలను శిష్టగేయాల నుంచి వేరు చేస్తాయి. పల్లెటూరి వారు గేయాన్ని సృష్టించారా అన్నది ముఖ్యం కాదు. సృష్టికర్త అప్రధానుడై వక్త లేక గాయకుడే ప్రధాన పాత్ర వహించినప్పుడే ఆ గేయం జానపద గేయం అవుతుంది.

అజ్ఞాత కర్తృత్వాన్ని సంతరించుకొన్న గేయం ఏ పుస్తకంలోనో పురుగులకు ఆహారంగా పడిఉన్నా అది జానపదగేయం కాలేదు. ప్రాచుర్యం దాని మరో ముఖ్య లక్షణం. గేయ గుణం దాని ప్రాచుర్యానికి చాలా వరకు దోహదం చేస్తుంది. ప్రాసలు, అనుప్రాసలు కేవలం అలంకారాలు మాత్రమే కాకుండా జానపద గేయానికి ఆవశ్యకాలూ, అత్యంత సహజాలూనూ. గేయరూపం అనేది సులువుగా జ్ఞాపకం ఉంచుకోవడానికీ, పునరుచ్చరించడానికి పనికి వస్తుంది. ప్రాచీన మానవుని భాష, ప్రాచుర్యాన్ని పొందాలనుకున్న శబ్దం లయబద్ధమైనదని చెప్తే పునరుక్తి దోషం అంటవచ్చునేమోగాని, పునరుక్తి జానపదుల విషయంలో గుణమనే చెప్పాలి. పల్లవి, అనుపల్లవి. లయవిన్యాసం లేకుంటే జానపదునికి ఉత్సాహం రాదు.

కథాగేయాల నుంచి గేయాలను వేరుచేసే గుణాలలో ముఖ్యమైంది ఆత్మాశ్రయ ధోరణి లేక భావనిష్ఠ గుణం. వీటిలో కథనం ఉండదు. పని పాటల్లో, పారమార్థిక గేయాల్లో, బాంధవ్య గీతాల్లో ఆత్మపరత్వం మరీ ఎక్కువగా

ignou THE PEOPLE'S UNIVERSITY

కనిపిస్తుంది. శృంగార గేయాలలాంటి కొన్నిటిలో సంభాషణ రీతి కూడా కనిపించవచ్చు. జానపద గేయాలు అప్రయత్నంగా వెలువడుతాయి. ఈ అప్రయత్న రచనల వెనుక అపార జీవనానుభవం ఉంటుందనడం అతిశయోక్తి కాదు. "మిలమల మాడ్చే ఎండలు, హోరున కురిసే వర్షాలు, ముడుచుకు పోయే చలి, ఆనందంతో హృదయాన్ని ఉర్రూతలూగించే పంట పొలాలు, శరీరాన్నంతటినీ కదలింపజేసే కష్టమైన పనులు, పుట్టుకలు, పెళ్ళిళ్లు, చావులు, పేరంటములు, పండుగలు, పబ్బాలు, పూజలు ఒక్కటేమిటి ప్రతీ సంఘటన, ప్రతీ సన్నివేశము, పల్లెటూరి వారి కవితావేశానికి మూల కందాలవుతూ వచ్చాయి" (నేదునూరి గంగాధరం 1861: 3–4) అని నేదునూరి గంగాధరం గారు జానపద గేయాలను గురించి పేర్కొన్నారు.

ఆశు రచనలయిన జానపద గేయాలు మౌఖిక సంప్రదాయంతో జీవిస్తాయి. మౌఖిక సంప్రదాయానికి చెందిన సాహిత్యం అక్షర సాహిత్యంకన్న ప్రాచీనమైనది మాత్రమే కాదు ఎక్కువ ప్రాచుర్యం కలది. సామూహిక ప్రసారం (communal transmission) పునఃసృష్టి (re-creation) కూడా జానపద గేయాలు రూపొందడంలో ప్రధానపాత్ర వహిస్తాయి. సమష్టి అచేతన (collective unconcious) అన్నది జానపద గేయ సృష్టికి కారణమమ తున్నది. మరో విధంగా చెప్పాలంటే వ్యక్త్యతీతం (impersonal) గా ఉండడం వీటి లక్షణమని చెప్పవచ్చు. ఈ గేయాలను పాడే ప్రతి ఒక్కరూ ఏదో పదాన్ని లేక వాక్యాన్ని మరిచి పోతారు. లేకుంటే చేరుస్తారు. అది లేకపోతే మారుస్తారు. సృష్టికర్త అప్రధానుడై ఒక్కొక్క గాయకుడూ పద వాక్య వ్యత్యాసాలకు కారణ కర్తలవుతూ ఉండే మూల గేయం కాలాన్ని గురించి పరిశోధించడం వృథాప్రయాసే అమతుంది.

"రెక్కాడితే గాని డొక్కాడదని ఆ కర్షక కార్మికులకు విశ్రాంతి యెరుగని ఆ రెక్కలే దిక్కు. వారి కష్టసుఖాలు వారిలో వారే చెప్పుకోవాలి. హృదయంలో ఉన్న ఆనందమో, ఆవేశమో, దుఃఖమో, కష్టమో పైకి చెప్పుకుంటేనే గాని హృదయ భారం తీరదు. ఇదే జానపద కవిత్వంగా వెలువడింది". (నేదునూరి గంగాధరం, 1881 : 3) అని నేదునూరి గంగాధరం గారు జానపద గేయాల పుట్టుకను గురించి పేర్కొన్నారు.

విభజన : ఏ అధ్యయనానికైనా విభజన అనేది అనివార్యం. జానపద గేయాలను లౌకికగీతాలు, పారమార్థిక గీతాలనే శీర్షికల క్రింద స్థూలంగా విభజించవచ్చు. ఆశ్రయాన్ని బట్టి పాటలన్ని పురుషుల గీతాలు, స్త్రీల పాటలు, ఉభయుల గీతాలు, పిల్లల పాటలు అని నాలుగు రకాలుగా విభజించవచ్చు. రసాన్ని బట్టి చూస్తే వలపు పాటలు, హాస్యగీతాలు మొదలైన విభాగాలు ఏర్పడతాయి. గేయాల క్రియాత్మక గుణాన్ని తీసుకుంటే పని పాటలు, క్రీడా గీతాలు, నృత్య గేయాలు మొదలైన విభాగాలు ఏర్పడతాయి. సాధ్యమైనంత వరకు అన్ని రకాల గేయాలనూ ఇముడ్చుకోగలిగిన విభజన చేస్తే ఈ క్రింది విధంగా ఉంటుంది.

1. పని పాటలు
2. పారమార్థిక గేయాలు
3. బాంధవ్య గీతాలు
4. పిల్లలు పాటలు
5. వేడుక పాటలు
6. వలపు పాటలు
7. హాస్య గీతాలు
8. కన్నీటి పాటలు

ఈవిధంగా జానపద గేయాలలోని విభాగాలను గురించి చెప్పుకోవచ్చు.

12.5.2.1 పనిపాటలు : వీటిని ఆంగ్లంలో Work songs లేదా labour songs అనీ, songs of action అనీ అంటారు. శ్రామిక గేయం, కార్మిక గేయం లాంటి పదాల కంటే పని

చేసేటప్పుడు పాడే పాటలను పని పాటలు అనడం మేలు. వీటిలో అనంత వైవిధ్యం ఉంది. గొడ్డలి, కొడవలి, రోకలి, తిరగలి మొదలైనవి పని పాటలకు పక్క వాద్యాలు. ఈ పాటలకు లయ పనిని అనుసరించి ఉంటుంది. బరువైన పనైతే పాటకూడా బరువుగా, నెమ్మదిగా సాగుతుంది. పని చకచకా సాగవలసి వస్తే పాట కూడా అట్లే పరుగెడుతుంది. ఈ పాటలలో గీత నాయకుని (song leader) పాత్ర గణనీయమైంది. తెలుగుకు సంబంధించినంత వరకు పని పాటల్లో ముఖ్యంగా పేర్కొనదగినవి కర్షక గేయాలు. వీటిని పొలం పాటలనవచ్చు. వానదేవుణ్ణి ప్రార్థించడం మొదలుకొని అన్ని పనులు ముగించుకొని ఇంటికి వెళ్ళే వరకు రైతు నోటినిండా పాటలే. వాన పాటలు, ఏరువాక పాటలు, పితాము పాటలు, నీరుకట్టే పాటలు, కలుపు, కోత, కుప్పనూర్పిడి, గొంజలుదులిపే పని పాటలన్నీ రైతుకు తన పనిలో దోహదం చేసేవే. ఏతా తో నీరుతోడి ఎన్నో పాట్లుపడిన రైతు,

ఏటి కోతం బెట్టి యెయిపుట్లు పండించి
మెతుకుకొరగ సన్నా ఎన్నడూ
నేను గంజిలో మెతుకుకొరగ నన్నా. . . అని వాపోవడమూ కనిపిస్తుంది.

రాయలమలోని కపిల పాటల్లో ఎంతో వైవిధ్యం ఉంది. హృదయాన్ని కదిలించే చురుకుదనం ఉంది. అల్పాక్షరాలలో అనల్పార్థాలను సూచించే జాణతనం ఉంది.

మాను మాను పువ్వుగా చా
మాని కింద రాశి పోనా
ఇప్పిమాను పువ్వుగా చా
ఇప్పుడిరిగె నా మనసు.
ఈతమాను ఇల్లు కాదు.
తాటిమాను తాపు కాదు
తగిలినోడు మొగుడు కాదు.
తగరు బంగారు కాదు.
బాయిగంగా బలారీగంగా
బారమంతా మోపినాము
. . . .
మనబాయి బొమ్మన్నకి
మల్లెపూల మెడదండ

అంటూ కపిలతో నీరుతోడి, మడికి గట్లుకట్టి ఉల్లాసంగా చందమామ పాట ఆలపిస్తాడు రైతు.

రాతిరి రాతిరి వస్తావని చందమామయ్యో! ॥ మామ చంద ॥
రాతిగంధం తీసి ఉంచితి చందమామయ్యో, ॥ మామ చంద ॥
రాతిరి రాతిరి రాకపోతే ॥ మామ చంద ॥
రాతిగంధం రగిలిపోయే ॥ మ చంద ॥ (నేదునూరి గంగాధరం 1961:27)

పొలంపనుల్లో స్త్రీ పురుషులిద్దరికీ సమాన ప్రాధాన్యం ఉంది. కలుపు తీసే లాంటి పనులు స్త్రీలే చేస్తారు. వాటికి సంబంధించిన పాటలు స్త్రీలే పాడుతారు. వరినాటడం, కలుపు తీయడం అయిన తర్వాత కోతల వరకు పనులుండవు. కోతకాలంలో మళ్ళీ కోలాహలం మొదలవుతుంది. తెలుగులో పొలిపదాలు కూడా

ignou THE PEOPLE'S UNIVERSITY

బోలెడన్ని లభిస్తాయి. గొంజల్ని దులిపి, ధాన్యం రాశులుగా పోసి, రాశిచుట్టూ గీత గీస్తారు. దాన్ని పొలి అంటారు. ధాన్య సమృద్ధికి 'పొలి' అని, దానికోసం పూజించే దేవుడికి 'పొలిగాడు' అని అర్థాన్ని చెప్పుకోవచ్చు. అనంతపురం ప్రాంతంలో కొలవడానికి ముందు పొలంలో ధాన్యరాశి చుట్టూ జిల్లేడాకు చేత బట్టుకొని మూడు ప్రదక్షిణాలు చేస్తారు. దీనికే పులి దిరిగడమని పేరు. వ్యవసాయంలో ఈ విధంగా మొదటినుంచి చివరివరకు ఒక్కొక్కపనికి పాడేపాటలు ఎన్నో ఉన్నాయి.

కర్షక గేయాలు ఈనాటికీ ఇంకా నిలిచి మున్నాయి. కాని కార్మిక గేయాలు చాలా వరకు యంత్రాల మోతల్లో మరుగున పడిపోయాయి. మిల్లులలో బరువులు మోసేవారు, రాళ్ళు కొట్టేవారు, బస్తాలు మోసేవారు పాడేపాటలు అక్కడొకటి, ఇక్కడొకటి వినిపిస్తే ఎక్కువ. వృత్తిగేయాలు పనిపాటల్లో ప్రధానంగా కనిపించే మరో గేయరూపంగా నేటికీ నిలిచి మున్నాయి. ఈ పాటల లయలు పనికి తగినట్లుగా మంటాయి. పడప పాటలు ప్రపంచమంతటా కనిపిస్తాయి. వీటిలో పల్లవి (refrain) లేక ఊత పదాలకు చాలా ప్రాముఖ్యం ఉంది. ఆంధ్రదేశానికి పొడవైన సాగర తీరముంది. కృష్ణా గోదావరులు ప్రయాణాలకు ఎగుమతి దిగుమతులకు ఉపకరిస్తున్నాయి. ఈ కారణాలవల్ల పడవపాటలు తెలుగులో పుష్కలంగా లభిస్తున్నాయి. చాలా వడప పాటల్లో పదాలకన్న ధ్వన్యనుకరణలే ఎక్కువగా ఉంటాయి. పడవపాటలకు విశ్వజనీన వ్యాప్తి ఉన్నట్లే, పాటలో పదంకన్న ధ్వని మిన్నమ్మై వాటికి విశ్వజనీన లక్షణమూ లభించింది.

ఏలెస్సా ఓలెస్సా ఏలెస్సా ఓలెస్సా
ఏలెస్పాడో ఓలెస్సా ఏలెస్పాదో ఓలెస్సా
ఏలా యేలా యేలా యేలా యేలా యేలా తండేలా
ఎలా ఎలా జోర్నాయ్ బార్నాయ్.

ఇలాంటి వాటిలో తరచిచూస్తే పదాలకు అర్థాలను కొంతవరకు కల్పించవచ్చునేమో. కాని వాటిని పాడేవారికి అర్థం ప్రయోజన శూన్యం; శబ్దం భారం తగ్గించే సాధనం. కొన్ని పడవ పాటల్లో వేదాంతం ఎక్కువగా కన్పిస్తుంది. కొన్ని వృత్తిగేయాల్లో పవితనం గురించిన ప్రవక్తి కనిపిస్తుంది. ఒక మేదరి అమ్మాయి అల్లిక పనిని ఎంత చక్కగా చేస్తుందో ఈ క్రింది గీతంలో చూడవచ్చు.

మేదారి కూతూరు మేలంపు రాలురా
కూసోని అల్లేరా కూరాకు సిబ్బిరా
పండుకో నల్లేరా పట్టుమంచామురా చందమామా – సై
విలబడుకో నల్లేరా నీలంపు దాగిరి
వంగోని అల్లేరా వడ జల్లిడిరా
పండుకో నల్లేరా పట్టుమంచామురా చందమామా - సై

ignou THE PEOPLE'S UNIVERSITY

(తాయమ్మ, రామాపురం, చింతామణి తాలూకా, కోలారు జిల్లా)

పనిపాటల్లో చివరిగా గృహసంబంధమైన తిరుగలి పాటల్ని, రోకటి పాటల్ని చెప్పాలి. విసురురాతి పాటలనే పేరుతో తిరుగలి పాటలు రాయలసీమలో ఎక్కువగా ప్రచారంలో ఉన్నాయి. ఇవి మామూలుగా ద్విపదచాయలో నడుస్తాయి. సామాన్యంగా ఈ గేయాలు పది పదిహేను పాదాలు కలిగి వుంటాయి. వీటిలో ఆడవారి అనుభవాలు అణిగి వుంటాయి. వారి సుఖదుఃఖాలు, మమతలు, మనువులు, అనుబంధాలు, ఆచారాలు, విసురురాయి ధ్వనితో పాటు గీతంలో చోటు చేసుకుంటాయి.

రోకటి పాటలు నన్నెచోడుని కాలంనుంచి వున్నట్లుగా ఆధారాలున్నాయి. తిరుగలి పాటల్లో హ్రస్వాలు దీర్ఘాలవుతాయి; రోకటి పాటల్లో దీర్ఘాలు హ్రస్వాలవుతాయి. రోకటి పాట తెలిసిన పడుచు దంచడానికి సిద్ధమయిందంటే కష్టమైన పనికూడా సులువవుతుంది. అప్పుడు,

దంపు దంపని యేరు అది యెంత దంపు
ధాన్యరాకుల మీద చెయ్యేసినట్లు
వంట వంటని యేరు అది యెంత వంట
వదినెతో మరదళ్ళు వాదాడినట్లు - అని ఆడుతూ పాడుతూ ఆ అతివ

పని ముగిస్తుంది.

విన్నకోట పెద్దన రోకటి పాటలు తరువోజ లయలో ఉంటాయన్నాడు. తరువోజకు తెలుగులో వెయ్యి సంవత్సరాలకు పైబడ్డ చరిత్ర వుంది. అందు వల్ల రోకటి పాటలకు కూడా అంత పాత చరిత్రే వుందనుకుంటే తప్పుకాదు. విసురు రాతి పాటలకు, రోకటి పాటలకు ఉండే భేదాన్ని కృష్ణశ్రీ ఈ విధంగా వివరించారు. 'విసురురాతి పాటలు సోదరుని అభిమానమూ, పొడుపు కథ వంటి సమస్యా, పుట్టింటి అందమూ, ప్రేయసి పరివేదనమూ వంటి అనుభవ బీజముల చుట్టున్నూ అల్లిన అందపుగూళ్ళు.... రోకటితో దంపుతున్న ఆయనములో కల్పన సాగడానికి అవకాశము తక్కువ, తల్లియైన తరువోజను బట్టి నాలుగు పాదాలకూ, ద్విపద ప్రభావాన్ని బట్టి రెండు పాదాలకూ ఒగ్గుతుంది రచన' (కృష్ణశ్రీ పల్లెపదాలు : 46). మొత్తం మీద పనిపాటలు నిజమైన జానపద గేయాలన దగ్గవి. పనిలోని కష్టాన్ని మరపింపజేస్తూ, పని పాటులకు సహజమైన సంబంధం ఉందని నిరూపించేవి పనిపాటలు. ఈ విధంగా ఇవి ప్రయోజనాత్మక గీతాలని చెప్పవచ్చు.

12.5.2.2 పారమార్థిక గేయాలు: ఈశ్వరాజ్ఞ లేనిదే చీమయినా కుట్టదనే బలమైన నమ్మకం జానపదులకు ఉంది. అందుకే వారు దేవుణ్ణి స్తుతిస్తారు. పూజిస్తారు. మెట్టవేదాంతమైనా సరే మాట్లాడుతారు. మానవాతీత శక్తులను మంచిచేసు కోడానికి స్తుతించడం, కర్మకాండలను జరపడం, తత్వచింతన చేయడం ప్రాచీన కాలంలోనే ఉన్నాయి. దీని సాధనకు భక్తి-కర్మ-జ్ఞాన మార్గాలు ముఖ్యమైనవి. వీటిలో ఒక్కొక్క మతంవారు ఒక్కొక్కడానికి ప్రాధాన్యమిస్తారు. కాని జానపదులకు ఈ మూడూ కావాలి. ఈశ్వరుని పైన అత్యంత ప్రేమ కలిగి వుండడమే భక్తి అని చెప్పవచ్చు. జానపదుల జీవితంలో

దేవతలకున్న స్థానం ఎన్నదగ్గది. తెలుగులోని దేవతా స్తుతుల్ని శైవ సంబంధాలని, వైష్ణవ సంబంధాలని, ఇతర దేవతా సంబంధాలని స్థూలంగా చెప్పవచ్చు. గణనాథుడు అందరికి నాథుడనే నమ్మకాన్ని ఈ క్రింది గీతంలో వ్యక్తం చేయటం జరిగింది.

గణనాథ విగ్గుణ గణనాథ
గొజ్జమూర్తి మోవలింగ గణనాథ
తొడ్లమూతో నీరు తెచ్చి గణనాథ
తోరంపు బొజ్జాలు కడిగి గణనాథ ॥గ॥
అయ్యవార్లు నిన్నేగొల్వ గణనాథ
వాళ్ళ పంచాంగమున మందువయ్య గణనాథ
కొమిడి వాళ్ళు నిన్నే గొల్వ గణనాథ
వాళ్ళ తక్కిడందే మందువయ్య గణనాథ
కాపువారే నిన్ను గొల్వ గణనాథ
వాళ్ళ కాడిమేడి నుందువయ్య గణనాథ (గంగన్న, కొమ్మేపల్లి, వాయల్పాడు తా॥ చిత్తూరు జి॥)

భక్తి గేయాల్లో మేలుకొలుపులు, బాలులు, సంవాదాలు ఉన్నాయి. 'తెల్లవారవచ్చె దిక్కులు తెలుపొందె చక్కని నా తండ్రి, మేలుకో' అని పురహరుడైన ఈశ్వరుణ్ణి మేలుకొలిపి భక్తిని ఆ రూపంలో వెల్లడించు కుంటారు కొందరు.

ఘల్లు ఘల్లున పాద గజ్జెలందెలు మ్రోయ
కలహంస నడకల కలికి ఎక్కడికే
జడలోను గంగాను ధరియించుకొన్నట్టి
మండలమేలు సాంబశివుని సన్నిధికే....

అనే సంవాదరూపంలో పార్వతీ పరమేశ్వరులను భక్తితో స్మరించుకోడం ఇంకోపద్ధతి. పాముకు కూడా పాలుపోసి పెంచే అమాయకులైన జానపదులకు నాగన్న మీద వాత్సల్యం ఉండడంలో ఆశ్చర్యం లేదు.

పుట్టలో నాగన్న బూచి నాగన్న
ఎండలో పడుకోకు వెర్రినాగన్న
కలవారు ఇళ్ళలో గర్వంబు వారు
కాలాపి జల్లేరు కాళ్ళ దన్నేరు (కృష్ణశ్రీ. పల్లెపదాలు :141)

విష్ణువు ఎత్తిన పది అవతారాలలో రామ, కృష్ణావతారాలు జానపదులకు అత్యంత ప్రీతి కరమైనవి. రాముడంత ఇష్టమైన తండ్రి, సీతవంటి చల్లని తల్లి తెలుగు వారికి మరెవరూ లేరు. సీతమ్మ పేరు చెప్పగానే తెలుగుపడుచుల ఒళ్ళు పులకరిస్తుంది, భక్తితో పరవశిస్తుంది. సీతమ్మ పేరుతో మేలుకొలుపు పాడితే

అదొక తృప్తి తెలుగు ఆడపడుచుకు క్రింది పాటలో జానపదులకు సహజమైన నివర్గ సుందర భావాలు గుసగుసలాడుతాయి.

అమ్మా సీతమ్మా మా తల్లి ముద్దుల గుమ్మ లేవా
బంగరు బొమ్మ లేవమ్మా.....
అత్త మామ మరదులు తోడికోడళ్ళు
అపుడా లేచుచున్నారు లేవమ్మా అదియేమా
మాయమ్మ అలసి నిద్రించేవు
అత్త వారిల్లిది లేవమ్మా-తెల్లవార వచ్చెనూ (శారదాంబ, నెల్లూరు)

ముఖ్యంగా చివరి రెండు పాదాలలో తెలుగువారి సంస్కృతి కుటుంబ మర్యాద రూపంగా తొంగిచూస్తున్నది.

మేలుకొలుపులలో, లాలి పాటలలో, మంగళహారతులలో విష్ణు స్వరూపాలను ధ్యానించుకొని భక్తి మార్గాన్ని అనుసరిస్తారు జానపదులు. ఈ క్రిందిది అలాంటి ప్రసిద్ధభక్తి గీతాలలో ఒకటి.

కేశవయని నిన్ను వాసిగ భక్తులు వర్ణించుచున్నారు మేలుకో
వాసవ వందిత వసుదేవ నందన వైకుంఠ వాసుడ మేలుకో - మేలుకో
నారాయణ నిన్ను నమ్మిన భక్తులు కరుణ బ్రోవ వేగ మేలుకో
శరణన్న రక్షణ బిరుదు నీకున్నది శశిధర సన్నుత మేలుకో.. (సుశీలమ్మ, నెల్లూరు)

నోరు నొవ్వంగ నొక్కసారి గోవిందయని పరమార్థమున భజన చేయని వారుంటే నేమి పోతేనేమి అని జానపదులు ప్రగాఢమైన భక్తితో తమ నమ్మకాన్ని వెలువరిస్తారు. శివుణ్ణి, విష్ణుమనూ, వారికి సంబంధించిన వారినే కాక శైవ వైష్ణవ వేతర దేవతాస్వరూపాలనూ అంతే ప్రగాఢ విశ్వాసంతో స్తుతిస్తారు జానపదులు. కాలేషా మస్తాను కూడా వారికి ఆరాధ్యదైవమే. నెల్లూరు దగ్గర కసుమూరు అనే గ్రామముంది. గాలిదయ్యాలచేత పీడింపబడే వాళ్ళను మస్తాను తప్పక బాగుచేస్తాడని పలుమరి నమ్మకం. ఇంద్రకంటి సూర్యకాంతం గారు కాలేషామస్తాన్ దేమని కీర్తనలు రచించారు. ఇటువంటి రచనలే కాక జానపదుల్లోనే పుట్టి ప్రచారమైన పాటలు కూడా కొన్ని ఉన్నాయి.

పరమార్థ ప్రాప్తికి అనువరించే మార్గాలలో జ్ఞానమార్గం విశిష్టమైంద పెద్దలు చెప్తారు. వేదాంత గేయాలకే తత్వాలని పేరు. వాగ్రూపమైన జానపద తత్వాలు ఆబాలగోపాలమూ ఇంపుగొల్పుతాయి. జానపద తత్వాలలో అద్వైతంతో పాటు రాజయోగం, అచలవేదాంతం, కులమతాదుల నిరసన, అహింస మొదలైనవి కూడా ఉంటాయి. ప్రజల్లో ప్రచారంలో ఉండే తత్వాలలో 'సీతపాట', 'నారాయణ శతకము', 'రామరామ శతకము', 'వచన కాలజ్ఞానము', 'కాల జ్ఞాన

తత్వములు' మొదలైనవి ముద్రిత గ్రంథరూపంలో ఉన్నాయి. వీరబ్రహ్మం గారి కాలజ్ఞాన తత్వాలకు ఆంధ్రదేశంలో మంచి ప్రచారం ఉంది.

భక్తి-కర్మ-జ్ఞాన మార్గాలలో వికసించిన ఈ పారమార్థిక చింతన మనిషిలో ఎప్పుడు పుట్టిందో చెప్పలేము. మతమూ, భగవంతుని గూర్చిన నమ్మకాలూ సుమారు 13,500 సంవత్సరాల పూర్వమే ప్రారంభమయ్యాయని మానవశాస్త్రజ్ఞులు చెప్తారు. కాని మానవాతీత శక్తులపై నమ్మకం చాలా ముందుగానే ప్రారంభమై ఉండాలి.

12.5.2.3 బాంధవ్య గీతాలు : గృహజీవనంలో వివిధ వ్యక్తుల మధ్య బాంధవ్యాలకు అనేక జానపద గేయాలు అద్దం పడతాయి. ఇవి 'స్త్రీలపాటలు' అనే పేరుతో ప్రసిద్ధమయ్యాయి. అమ్మ-కూతురు, అత్త-కోడలు, వదిన -మరదలు, అన్నాచెల్లెళ్లు మొదలైన బాంధవ్యాలలో భాగమైన జానపదుల అలవాట్లు, అభిరుచులు, భావనలు నిండిన దైనందిన భావగీతాలు ఇవి. వీటినే కౌటుంబిక గీతాలని కూడా పిలువవచ్చు.

బాంధవ్యగీతాలలో మాతృమూర్తికి సంబంధించిన పాటని మొదట పేర్కొనాలి. ప్రపంచంలో ఏ సమాజంలో నైనాసరే తల్లికొక ప్రత్యేక స్థానముంది. బిడ్డల తల్లికి ఉండే గౌరవం గొడ్రాలికి లేదు. స్త్రీలు తమ కొక్కరికే కాక అందరికీ బిడ్డలు కలగాలని కోరుకుంటారు. పుట్టిల్లంటే స్త్రీకి ఎనలేని అభిమానం. తెలుగువాళ్ళలో కూతురిని అత్త వారింటికి పంపడం సంప్రదాయం. పుట్టింటికి పోవాలంటే అతివలకాళ్ళురథాలై నడుస్తాయి, చేతులుయ్యాల చేరులై ఊగుతాయి.

కాశిదా కొడ మంటే కదలవే కాళ్ళు
ఢిల్లీ కొడదామంటే తిరగదే మనసు
నారాచ పుట్టింటి కొడదాము అంటే
నా కాళ్ళు పన్నిన్న రథములై నడచు
నా చేతులుయ్యాల చేరులై యూగు

చివరిపాదం హదయాన్ని కదిలిస్తుంది. ఉయ్యాల చేరుల్లాగా చేతులూగు తాయని ఒకతల్లి ఉపమానం చెప్పడం అత్యంత సమంజనంగా ఉంది.

సోదరుడంటే స్త్రీకి అత్యంత అభిమానం. అన్నతో చెల్లెలు మనసు విప్పి తన బాధలు చెప్పుకుంటుంది. ఆమె దృష్టిలో అబ్బాయి మేనమామలు కందికాయల వంటి కనుబొమ్మల వారు, మిరపకాయల వంటి మీసాల వారు తల్లిని తలచుకున్నా, సోదరునికి కన్నీటిగాథ వినిపించినా, తమ్ముడిపైన వాత్సల్యాన్ని వెల్లడించినా ఇవన్నీ ఆయా సందర్భాలలో పాడేవి కావు. ఇవి ఏ విసురురాయి పాటలో, రోకటి పాటలో అయి ఉంటాయి. ప్రతి మనిషికి ఏదో బాధ ఉండనే ఉంటుంది. దాన్ని ఇతరులకు చెప్పుకుంటే కాని ఉపశమనం కలగదు. చెప్పుకోడానికి ఆత్మీయులెవరూ దగ్గర లేకుంటే తిరుగలిరాయి, రోలు -రోకలే

శ్రోతలు. తమ హృదయాలలో ఏ మారుమూలో అవ్యక్తంగా పడిఉండే భావాలకొక రూపం కల్పించుకొని, వాటిని వెలిపరచడానికి జానపదులు కల్పించుకొన్న సాధనమే జానపద గేయం. బాంధవ్య గీతాలు ఈ విధమైన బాధల గాథల్ని భావగీతాల రూపంలో తెలియజేస్తాయి.

కుటుంబ జీవనంలో వివిధ బాంధవ్యాలను తెలిపే ఈ పాటలు మన నిత్య జీవితంలోని వెలుగు నీడలకు అద్దం పడతాయి. గృహజీవనం మనం ఏర్పరుచుకున్న వ్యవస్థ. దీనిలో ఎన్నో కష్టాలున్నాయి. సుఖాలున్నాయి. వీటిని అత్యంత సహజంగా గీతం రూపంలో చూపిస్తాయి గీతాలు.

12.5.2.4 పిల్లల పాటలు :

పిల్లలు గృహజీవనంలో భాగమే. అయినా పిల్లల పాటలకుండే ప్రత్యేకతను బట్టి వాటిని విశిష్ట శాఖగా పరిగణించ వలసి ఉంటుంది. ఆదిమ మానవుని భాష మన భాషకంటే ఎక్కువ లయబద్ధంగా, పాటకు దగ్గరగా ఉండేదని విజ్ఞులు చెప్తారు. అట్లే పసిపిల్లల మాటల్లోనూ ఏదో తెలియని మాధుర్యం ఉంటుంది. పిల్లల పాటలకు విశ్వజనీనత ఉంది. పసిపిల్లల జీవితం కవిత్వమయం. సుమధుర గీతమయం, పిల్లల పాటలలో పెద్దవాళ్ళు పిల్లలకోసం వ్రాసినవి, పిల్లలు తామే అల్లుకున్నవి ఉన్నాయి. పెద్దలు పిల్లలకోసం వ్రాసిన పాటలలో వైద్యరహస్యాలు కూడా ఉంటాయి. వీటిలో మళ్ళీ పెద్దలే పాడేవి కొన్ని. పిల్లలు పాడేవి కొన్ని ఉంటాయి.

బాల గీతాలు అన్నింటిలోను ముఖ్యలక్షణం వాటిలో కనిపించే లయ అని చెప్పవచ్చు. అక్షరాలు, పదాలు పునరావృత్తి కావడం వాటిలో కనిపించే గుణం. ఈ పాటల్లో కొన్ని సంవాద రూపంలో కనిపిస్తాయి. హాస్యప్రవృత్తి కొన్నిట్లో కనిపిస్తుంది. పిల్లలకోసం ప్రత్యేకంగా వెలువడిన లాలులు, జోలలు పేరేదైనా ప్రపంచమంతా వ్యాపించి ఉన్నాయి. వీటిలో అంత్యప్రాసలకు, పల్లవికి ఎక్కువ ప్రాధాన్యం ఉంటుంది. అర్థరహితమైన శబ్దాలు మాత్రమే ఉండే పాటలు కొన్ని ఉన్నాయి. ఇటువంటి ప్రాసక్రీడలు పిల్లల్లో అనతికాలంలోనే ప్రచారం పొందుతాయి. కొన్ని పాటలు పొడుపు కథలరూపంలో ఉంటాయి. ఇవి పిల్లల బుద్ధిశక్తిని ప్రేరేపించి మానసికమైన కసరత్తుగా ఉపయోగిస్తాయి. ఎగతాళి పాటలు కూడా బాల గేయాలలో ఒక భాగమే. పశుపక్ష్యాదుల చేత ఆకర్షితులైన పిల్లలు పాడేవి కొన్ని క్రీడాగేయాలు పిల్లల ఆటలకు నేపథ్యాన్నిస్తాయి.

తెలుగులో బాలగేయాలు అసంఖ్యాకంగా ఉన్నాయి. వీటిలో అపరిమిత వైవిధ్యం ఉంది. పసికూనలకు అర్థంగాని లాలిపదాల నుంచి, పెరిగి పెద్దయి పాడే ఆటపాటల (play songs) వరకు అన్నీ ఉన్నాయి.

అమ్మణ్ణి కన్నులు తమ్మి పువ్వుల్లు
తమ్మి పువ్వులలోని కమ్మ తేనెల్లు.....

వంటివి ప్రయత్న పూర్వక రచనలన్నది వాటిని చూడగానే తెలుస్తుంది. పాట ఏ విధంగా సాగినా పసిబిడ్డకేమీ అర్థంకాదు. బిడ్డకు తెలిసేది కేవలం వల్లవి మాత్రమే. ఈ పాటలలో వల్లవి హాయి హాయిగాగా బిడ్డను నిద్రబుచ్చడానికి పనికి వస్తుంది.

హాయీ.... చిచ్చిళుళుళుళువ హాయీ హాయి
హాయి హాయి ఆపదలుగాయీ
చిన్ని వాళ్ళనుగాయి శ్రీ వెంకటేశా-హాయ్
హాయమ్మ బాయమ్మ అక్క జెల్లెళ్ళు
తొలి ఒక్క జన్మాన తోడి కోడళ్ళు ॥హాయి॥ (సుశీలమ్మ, నెల్లూరు)

పసిబిడ్డకు ఉగ్గుపాలు పోసేటప్పటి నుంచి నిద్రపుచ్చే వరకు పాటలు పాడుతూ ఉండడం తల్లికి అలవాటు. ఉగ్గుపాలైనా జీర్ణమమతాయో లేదో అని తల్లికి భయం.

జీర్ణం జీర్ణం వాతాపిజీర్ణం
గుర్రం తిన్న గుగ్గిళ్ళు జీర్ణమై
ఏనుగుతిన్న వెలక్కాయ టీమై
భీముడు తిన్న పిండి వంటలు జీర్ణమై...

పోవాలని తల్లి ఆరాట పడుతుంది. పిల్లవాడికి కొద్దికొద్దిగా మారాం చేసే వయసు వచ్చి, మొండికెత్తే మొనగాడైతే చందమామను చూపిస్తూ

‘‘చందమామరావె - జాబిల్లి రావె
కొండెక్కి రావె - కోటిపేలు తేవె
పరుగెత్తిరావె - పాలు పెరుగు తేవె
అన్నిటిని తేవె అబ్బాయికివె’’ అని పాడుతారు.

బాలబాలికలే పాడే ‘కాళ్ళాగజ్జి కంకాళమ్మా’, ‘ఒప్పులకుప్ప వయ్యారి భామా’, ‘చెమ్మచెక్క చేరడేసి మొగ్గ’ మొదలైన పాటలు ఆంధ్రదేశమంతటా ప్రచారంలో ఉన్నాయి. వీటిలో వైద్య రహస్యాలు ఇమిడి ఉన్నాయి. ఈ రహస్యాలను శోధించి వెలికి తీసి బి. రామరాజుగారు, నేదునూరి గంగాధరం గారు తమ వ్యాసాలలో, పుస్తకాలలో ప్రకటించారు. ఇవన్నీ ప్రయత్నపూర్వకంగా వ్రాసిన పాటలు.

బాల గేయాలు మేధాశక్తి పెంపొందని పసికూనల జీవితంలో భాగమైనవైనా వాటి వైశిష్ట్యం వాటికుండనే ఉంది. దేవేంద్ర సత్యార్థిగారి ఈ క్రింది వాక్యాలు గమనించ దగ్గవి: “భారతీయ శిశువుల ప్రాసలు, గీతాలు ఎన్నో జాతీయ ప్రభంజనాలకు తట్టుకొని నిలబడ్డాయి. దురాక్రమకారులు దేశసంపత్తును దోచుకొని వెళ్ళారు. కాని భారతదేశంలోని చిన్ని పాపాయిల ప్రాసల్ని గీతాల్ని ఎవరు ఎత్తుకొని పోగలిగారు? మహా విపత్తులకు ప్రజలు బలి అయ్యారు. కాని

ఎవ్వరూ పిల్లల దేశీయ క్రీడలన్నీ, ఇంటింటి గీతాలను నాశనం చెయ్యలేక పోయారు" (మోడర్న్ రివ్యూ. నం. 80, పు. 394-తెలుగు అనువాదం).

12.5.2.5 వేడుక పాటలు : కర్మ ప్రధానాలైన వివాహకార్యాలు, పండుగలు, వ్రతాలు, నోములు మొదలైనవి ఈనాడు వేడుకలై పోయాయి. నలుగు పెట్టడం, తలంబ్రాలు పోయడం, బువ్వపు బంతి మొదలైనవి సంతోష గీతాలు, మత సంబంధమైన కర్మకాండల బంధాలను వదిలించుకున్న మానవుడు పండుగలను, పబ్బాలను ఏర్పరచుకున్నాడు. కోలాటం మొదలైనవి వినోద ప్రధానమైన కళలు. ఇవన్నీ వేడుకగా జరుపుకునేవి కాబట్టి వీటికి సంబంధించిన గీతాలన్నీ వేడుక పాటల కిందికి వస్తాయి. పెళ్ళి సంబరాలు పెళ్ళి చూపులతోనే ప్రారంభమవుతాయి,

పిలిపించు నీ సీత పిలుపు చూతము
పిలుపేమి సూసేవు చిలుక పలుకుల్లా
పిలిపించు నీ సీత నడక చూతాము
నడకేమి సూసేవు అంస నడకల్లా
మీ సిరిబాల సీత ఉందని
మా సీత సిన్నాది యేమియ్య లేదు
మా అయోధ్య రామునికి అడగనొస్తి
సీతకన్న సిన్నోడా అయోధ్య రాముడు. (తాయమ్మ, రామాపురం, కోలారు జిల్లా)

జానపదులకు పెళ్ళికూతుళ్ళందరూ సీతలు, పెళ్ళి కొడుకులందరూ రాముళ్ళు. పెళ్ళి సంబరాలలో నలుగు ఒక ప్రధాన ఘట్టం. వారు వీరనక అన్ని కులాలలోను వినిపించే ఈ పాటలు అచ్చమైన జానపద గేయాలు. తెలుగు వారి పెళ్ళిళ్ళలో తలంబ్రాలు సంస్కృతికి ప్రతిబింబంగా కనిపిస్తాయి.

మలమల వానొచ్చా మలుమొగ్గ పొడిగా
రవరవగాలిపిరే రాలా మల్లెల్లు

అని తలంబ్రాలను మనోహరంగా వర్ణించే జానపద గేయాలున్నాయి.

బువ్వపు బంతి కూడా గీతాలకు స్ఫూర్తి విచ్చే ఒక రసవత్తర సన్నివేశం. 'విస్తర్లు వేశారు దోసెడేసి' అని, 'ముక్క బియ్యము వండిరి' అని. 'చెయ్యి కడిగిన జిడ్డేలేదు' అని వియ్యాలవారు ఎత్తిపొడుస్తూ మంటే పిల్లనిచ్చిన వారు తల వంచక తప్పదు. అయితే మగ పెళ్ళివారిని ఆట పట్టించడానికి వారికీ ఒక సమయం వస్తుంది. ఒక పళ్ళెంలో హారతి తీసుకొని ముఖ్యమైన వారందరి దగ్గరికి వచ్చి ఎంగిలి మంగలా(ళా)లు పాడి డబ్బులు వసూలు చేస్తారు.

తెలుగువారి ఇళ్ళలో భోగి పళ్ళు పోయడం, గొబ్బిళ్లు పెట్టడం, హోళి, దసరా మొదలైనవీ ఉన్నాయి. ధనుర్మాసంలో రంగవల్లులు తీర్చి గొబ్బిళ్లు చేసి పిడకలు కొడతారు. గుమ్మడి పూలతో అలంకరిస్తారు. సంక్రాంతి ముందు

ఆంధ్రదేశంలోని పలు ప్రాంతాలలో పల్లెలు గొబ్బిపాటలతో మార్మోగుతుంటాయి.

12.5.2.6 వలపు పాటలు : కోలాటం పాటలు చాలావరకు వలపు పాటలే. వీటిని శృంగార గేయా అని వ్యవహరిస్తుంటారు. ఇవి వలపును కలిగి ఉండేవేగాని, వలచే సమ యంలో లేక వలపును వ్యక్తంచేసే సమయంలో పాడేవికావు. ఇంతవరకు వివ రించిన పని పాటలు, వేడుక పాటలు మొదలైన వాటిలో వలపు ప్రధానంగా ఉండే వాటినే వలపు పాటలుగా వ్యవహరించడం జరుగుతున్నది. ప్రాచీన మానవ సమాజంలో వలపు పాటలకు ప్రాధాన్యంలేదు. ఆనాటి జీవితంలో పనికి, పరమార్థానికి మాత్రమే ఎక్కువ ప్రాముఖ్యం కనిపిస్తుంది.

వేటాడే కాలం గడచి మనిషి వ్యవసాయాది ఆహార నిర్మాణ పద్ధతుల్ని నిర్మించుకున్న సమాజాలలోనే మనకు ఎక్కువగా వలపు పాటలు వినిపిస్తాయి. తెలుగు, కన్నడం మొదలైన నాగరిక భాషలలో వలపు పాటలదే అగ్రస్థానం. ఈ పాటలను స్త్రీలకు సంబంధించినవి. పురుషులకు సంబంధిం చినవి, సంవాద రూపంలో ఉండేవి అని మూడు విధాలుగా విభజించవచ్చు.. ప్రియురాలి మనోభావాలను అత్యంత మనోహరంగా చిత్రించే గీతాలలో 'చల్ మోహన రంగా' పాట ముఖ్యమైంది. దేవేంద్ర సత్యార్థిగారు దీన్ని అనువదించి 'మీట్ మై ఫ్యూపుల్' లో ముద్రించారు.

జానపదుల వలపు పాటల్లో ఉదాత్త విరహ భావాలను మనోహరంగా చెప్పేవి అక్కడక్కడా కనిపిస్తాయి. రాయల సీమలో ప్రచారంలో ఉండే క్రింది కపిలి పదం మధుర ప్రణయ భావానికి మంచి ఉదాహరణ.

మానుమాను పువ్వుగాచా
మానుకింద రాసి పోనా
ఇప్పిమాను పువ్వుగాచా
ఇప్పుడిరి నా మనసు.

చెట్లు నిండుగా పూలుపూచే వసంతకాలమంతా ఒక విరహిణి ప్రియుని కోసం వేచి చూచింది. ఇప్పమాను వసంత కాలాంతంలో పూలుపూస్తుంది. అలా పూలుపూచిన మాను కంటబడగానే ఆ మానిని మనసు విరిగి పోయింది. సామాన్యమైన ఒక భావం అత్యంత సుందర కావ్యంగా ఎలా మారుతుందో చెప్పడానికి పై వలపు పాట ఉదాహరణ.

జారిణికి సభ్య సమాజంలో స్థానం లేదు కాని వలపు పాటలలో ముఖ్య మైన స్థానమే ఉంది. సభ్య సమాజంలో నిషిద్ధమైన వాటిని ఉపయోగించే స్వాతంత్ర్యాన్ని జానపద విజ్ఞానం ఇస్తుంది. వలపు గీతాలలో సంవాదాలు కూడా ప్రధానస్థానాన్ని ఆక్రమిస్తున్నాయి. భార్యాభర్తల సంవాదం, ప్రియుడు - ప్రియురాలి మధ్య నంవాదం, మామా కోడళ్ళ సంవాదం మామూలుగా కనిపిస్తాయి. జానపదులకు ప్రియతములైన నాయికా నాయకులు అనేకులున్నారు.

ignou THE PEOPLE'S UNIVERSITY

కోయ్యోడు-చిట్టెమ్మ, వెంకన్న-చంద్రమ్మ, నారాయణమ్మ నాయుడుబావ మొదలైన వారికి తెలుగు వారిలో చాలా ప్రకారం ఉంది. వలపు పాటలను కొన్నిచోట్ల యాల పదాలని పిలుస్తారు.

12.5.2.7 హాస్యగీతాలు : నవ్వుపుట్టించేవి, నవ్వులాట కోసం పాడేవి హాస్య గీతాలు, హాస్యం విశ్వవ్యాపకమైంది. నవ్వు- ఏడుపు మనిషి జీవితానికి రెండు ముఖాలు. హొరేశ్ వార్పోల్ అన్నట్లు ఆలోచించే మనిషికి జీవితం హాస్య రూపకం. స్పందించే మనిషికి జీవితం విషాద రూపకం. హాస్యం వేషగతం, చేష్టాగతం, భాషాగతం కావచ్చునని చెప్పవచ్చు. వేషాలతో చేష్టలతో నవ్వించడం సులభం. కాని భాషాగతమైన చమత్కారం చూపించడం కష్టం, హాస్యం కోసమే వెలువడిన గేయాలు తక్కువే అని చెప్పాలి. పని పాటలలో, వేడుక పాటలలో, బాంధవ్య గీతాలలో అనేక సందర్భాలలో హాస్యం కనిపిస్తుంది.

పనిలోని కష్టాన్ని మరిపింప జేసే గుణం హాస్యానికి ఉండడం వల్ల కొన్ని పని పాటలు నవ్వుల బుగ్గలై ఉంటాయి. ఏ పని చేయడానికి ఇష్టం లేని వారు ‘నీళ్ళకుబోరా నిమ్మ అంటే నిద్ర వస్తదే అమ్మ’ అంటారు. ‘కట్టె లకు బోరా కమ్మ అంటే కడుపు నొప్పి మాయమ్మ’ అంటారు. ‘బొచ్చె దాచ్చుకో బొమ్మ అంటే అట్ల జెప్పు మాయమ్మ’ అని మనకు నవ్వు తెప్పిస్తారు. కొందరి చేష్టలు హాస్యరస జనకాలుగా ఉంటాయి. అవి వికృతంగానే ఉండాలని లేదు. పల్లీయుల అమాయక వేషభాషలు కూడా ఒక్కొక్కసారి నవ్వు పుట్టించేవిగా ఉండవచ్చు. కుక్కలకు కూడా ఆలువైన కాదరయ్య అనే వ్యక్తి చిత్రణలో సున్నితమైన హాస్యాన్ని అందించేది ఈ క్రింది పాట.

పొద్దున్నే లేచినాడు కాదరయ్య
వాడు కాళ్ళు మొకము కడిగినాడు ॥కా॥
కాళ్ళు మొకము కడిగినాడు కాదరయ్య
వాడు పంగనామం దిద్దినా కాదరయ్య ॥పంగ॥
వాణ్ణి పల్లి కుక్కలు చూసినాయి కాదరయ్య ॥పల్లి॥
బవ్వ బవ్వు మన్నాయి కాదరయ్య ॥బవ్వు॥
వాడు చేనిలోకి పారినాడు కాదరయ్య ॥ని ॥
వాణ్ణి చేని మనిషి చూసినాడు కాదరయ్య ॥చేని॥
వాణ్ణి కూత పెట్టి అరిసినాడు కాడరయ్య. (త్రివేణి :227)

హాస్య గీతాలు చాలావరకు నవ్వు పుట్టించేవిగా ఉంటాయి.

హాస్యరచనల్లో అధిక్షేప రచన (Satire) గొప్పదంటారు. వ్యక్తినో, జాతినో అతిసున్నితంగా ఆవహేళన చేయడం వీటి పని, అయితే జానపద గేయాల్లో ఇటువంటి ఉదాత్తహాస్యాన్ని ఆశించడం అత్యాసే అవుతుంది. జాన పదుల హాస్యం ఉదాత్తమైంది కాకున్నా సజీవమైంది.

12.5.2.8 కన్నీటి పాటలు : కరుణరస గేయాలనే కన్నీటి పాటలనవచ్చు. సామాన్యంగా జానపద గేయాలన్నీ శృంగార ప్రధానాలనే తప్పు అభిప్రాయం ఉంది. వలపు భావాలకు జానపదులు ఎంత ప్రాముఖ్యం ఇస్తారో, శోకతప్త హృదయాలకు కూడా వారంత ప్రాతినిధ్యం వహిస్తారు. కన్నీటి పాటలు ప్రపంచమంతటా ఉన్నాయి. ఆత్మీయులు చనిపోయినప్పుడు మరణ గీతాలను పాడుతారు. కాని తెలుగులో అటువంటి గీతాలు చాలా అరుదు. కరుణరస ప్రధానమైన కవిత్వం తెలుగులో కథా గేయాల రూపంలో కనిపిస్తుంది.

జానపద గేయాలలో అప్పగింతల పాటలను కన్నీటి పాటలలో మొట్టమొదట చెప్పుకోవచ్చు. వీటిని కొందరు స్త్రీల పాటలలో చేరుస్తారు. వేడుక పాటలలో పెళ్ళి పాటలన్నీ చేరుతాయి. కాని అప్పగింతల పాటలు మాత్రం ప్రత్యేకమైనవి. ఇవి సాందర్భిక గీతాలు. అంటే ఒక సందర్భం కోసం ప్రత్యేకంగా వెలువడ్డవి. ఆ సందర్భం ఎట్టి కఠినాత్మునికైనా కన్నీరు తెప్పించేది. ఈ క్రింది కోలారు జిల్లా కన్నీటి పాట అనేక విధాల ఆసక్తికరమైనది. ఒక విధంగా పుట్టింటినుంచి కదలను ఇష్టపడని కూతురి ఆవేదనను ఇది తెలుపుతుంది. దానికి కారణాలనూ కూతురు చెప్తుంది. కాని అత్తవారింటికి కూతుర్ని పంపి తీరవలసిన పరిస్థితి తల్లిది. ఎందుకంటే కూతురు అత్తవారింటికి పోయి ఇంటికి కీర్తి తేవలెనన్నది తల్లిదండ్రుల ఆకాంక్ష. గ్రామ జీవనంలో ఏ యింటికాయిల్లు వేరుగా ఉండడం సాధ్యంకాదు. సహజంగానే సామాజిక ప్రజ్ఞ గ్రామీణులు ప్రతి ఒక్కరికీ అలవడుతుంది. అందువల్లనే ఈ పాటలో తల్లి ఇంటికి కీర్తి తేవమ్మా! అని మరుక్షణమే ఊరికి తేవమ్మా! అంటుంది.

తల్లి: ఆరెకరాల్ చేనిస్తా అంటి మామిడి తోపిస్తా పోయమ్మా
నా కూతురా పోయింటికి కీర్తి తేవమ్మా ...
కూతురు: పోనమ్మా నేను పోనమ్మా పోతే తిరుగుట లేదమ్మా
ఆరుమంది అన్నగారూ కడగొట్టోడే గంగులప్ప వానికి నాకు కాదమ్మా
పోనమ్మా నేను పోనమ్మా పోతే తిరుగుట లేదమ్మా
ఏడుమంది అక్క సెల్లెళ్ళు కడగొట్టుది కమలమ్మ
దానికి నాకూ కాదమ్మా పోనమ్మా నేను పోనమ్మా
తల్లి: నాగర బిళ్ళానేపిస్తా నాగులప్పను నీ జతకిస్తా
పోయమ్మా నా కూతురా పోయింటికి కీర్తి తేవమ్మా
కూతురు: పోనమ్మా నేను పోనమ్మా పోతే తిరుగుట లేదమ్మా.

(తాయమ్మ, రామాపురం, చింతామణి తా॥ కోలారు జిల్లా)

ignou THE PEOPLE'S UNIVERSITY

గుర్రాల గోపిరెడ్డి, నాగిరెడ్డి, మొదలైన వారు విషాద నాయకులు. వీరిలో కొందరు ప్రభుత్వ విద్రోహులు. సంఘ విద్రోహులు ఉండవచ్చును గాక, కానీ వారి చరిత్రలు ప్రజలకు పాట కట్టిపాడే ఊపు నిచ్చాయి. చారిత్రకాలు, అస్పష్ట చారిత్రకాలు అయిన ఈ పాటల్లో చిన్నదైనా సరే కథ సూచ్యంగా ఉంటుంది. కొన్ని దుర్ఘటనలు కూడా కన్నీటి పాటల ఆవిర్భావానికి కారణం కావడం కద్దు. కొన్ని రైలు ప్రమాదాలు జానపదుల హృదయాలను కదిలించి కవిత్వం పుట్టడానికి కారణమైన సందర్భాలున్నాయి (త్రివేణి : 258)

ఈ విధంగా తెలుగులోని జానపద గేయాలను గురించి చెప్పుకోవచ్చు.

ఆకళింపు ప్రశ్నలు

i) జానపద గేయాలలోని పని పాటలలో కనిపించే శ్రమజీవుల కష్ట సుఖాలను గురించి వ్యాఖ్యానించండి.

....
....
....
....
....
....
....
....

ii) పారమార్థిక గేయాలలోని జానపదుల భక్తిని గురించి వ్యాఖ్యానం రాయండి.

....
....
....
....
....
....
....
....

అభ్యాసాలు చేయండి 3

i) జానపద గేయాలను గురించి, అందులోని రకాలను గురించి తెలపండి.

....
....
....
....
....
....
....
....

ii) జానపద గేయాలలోని పిల్లల పాటలను గురించి తెలపండి.

....
....
....

....
....
....
....
....

12.5.3 వీరగాథలు

ప్రపంచంలో వీరులు లేని దేశము ఉండదు. వీరగాథలు (Ballads) లేని సాహిత్యము కూడా లేదు. డెన్మార్క్ దేశమందును, ఫారోద్వీపము లందును కవిత్వమంతా కూడా వీరగాథలతోనే నిండిపోయినది. పోర్చుగీసు సాహిత్యమున వీరగాథలు తప్ప వేరొక ప్రక్రియ కానరాదు. 'సిసిలీ' ద్వీపమున ఏడు వేల వీరగాథలు ఉన్నవని పరిశోధకుల నిర్ణయము. స్పెయిన్, స్కాట్లండ్ దేశముల వీరగాథా సంపద ప్రత్యేకముగా చెప్పుకోదగినది. మన భారత దేశమున శూరకుల నిలయమగు రాజస్థానము వీరగాథల పురిటిగడ్డ. హిందీ సాహిత్య చరిత్ర వీరగాథ యుగముతోనే శ్రీకారము చుట్టుకొన్నది. మహారాష్ట్రము, పంజాబు, ఆంధ్రప్రదేశ్ మొదలైనవి వీరగాథల కాటపట్టులు. ఆంధ్ర సాహిత్యమున మనము గర్వింపదగినన్ని వీరగాథలు మన సాహిత్యమునగల 'మార్గ- దేశీ' విభాగములలో దేశికి చెందినవి. దేశీ సాహిత్యమందలి కవిత్వము నిబద్ధమనియు, అని బద్ధమనియు మరల రెండు విధములు. ఇందు వీరగాథలు 'అనిబద్ధదేశీ'కి చెందును. దీనినే 'శుద్ధదేశీ' అని కూడా పిలువవచ్చును. (ద్విపద కావ్యములు, శతకములు, యక్షగానములు, హరికథలు, వీధి నాటకములు మొదలగునవి 'నిబద్దదేశీ'కి చెందును). సూక్ష్మ పరిశీలనము చేత అనిబద్ధ దేశీలో 'పామరదేశీ' (జానపదదేశీ), 'జాతిదేశీ' అని రెండు శాఖలను గుర్తింపవచ్చును. ఇందులో వీరగాథలు పామరదేశికి చెందుతాయి.

ఈ వీరగాథలు మార్గ కవిత్వములోని ఆశుకవితా ప్రక్రియకు మూలంగా భావింపబడుచున్నవి. జానపద సాహిత్యమున కథలు (tales), గేయములు (songs), గేయకథలు (ballads) అనే మూడు ప్రధాన ప్రక్రియలు ఉన్నవి. ఇందులోని గేయకథా ప్రక్రియయే వీరగాథగా పిలువబడింది.

వీరగాథా నిర్వచనము : 'Ballad' శబ్దము 'battarc' అను లాటిను శబ్దము నుండి పుట్టినది దీనికి మొదట 'నృతగీతము' (dance song) అను అర్థమున్నను, నేడు ఆ అర్థము పోయి 'గేయ రూపమున ఉన్నకథ' అను అర్థము వ్యాపించినది. ballad అనేది బాహ్య స్వరూపమున lyric ను, అంతర స్వరూపమున epic ను పోలి ఉంటుందని పాశ్చాత్య విమర్శకులు నిర్ణయించారు. ఇది గేయ రూపమున ఉన్న చిన్న ఇతిహాసము లేదా కథాత్మకమగు 'పద్దగేయము'. Ballad శబ్దమునకు సరియైన తెలుగు శబ్దము 'వీరగాథ'. 'జానపద గేయ రూపము నుండి, వీర ప్రధానమగు కథను చెప్పుచు, సంచార గాయక భిక్షుకులచే పాడబడు సరళ కథా గేయమే వీరగాథ' అని తెలుగున నిర్వచించవచ్చు. బొబ్బిలి కథ, దేశంగురాజు కథ, ముగ్గురు మరాఠీల కథ, సర్వాయి పాపడు కథ మొదలగునవి దీనికి చక్కని ఉదాహరణ.

ఈ వీరగాథలు గాయక భిక్షువులచే రెండు మూడు రాత్రులు పాడదగిన పరిమాణములో ఉంటాయి. ఇట్టి వీరగాథలు కొన్ని ఒక ప్రముఖ వీరుని చుట్టుకు అల్లబడి, అతని గూర్చియు, అతని బంధువులను గూర్చియు వర్ణించును. ఒక్కొక్కప్పుడు ఒక కుల దైవమునకు ప్రాధాన్యమిచ్చి, ఆ దైవమును గొలిచిన రాజుల వృత్తాంతములకు అనేక వీరగాథలలో ఒక వరుస క్రమమున ఇతిహాసమువలె చెప్పబడు చుండును. ఇట్టి వీరగాథల సమూహమును 'వీరగాథా చక్రము' (Ballad-cycle) అంటారు. తెలుగులో పల్నాటి వీరకథలును, కాటమరాజు కథలును వీరగాధా చక్రములకు సరియైగ ఉదాహరణములు. ఈ వీరగాథా చక్రములను గాధాకారుల నెలల తరబడి పాడుచుందురు. ఇవియే నిజమగు ఇతిహాసము (epics) లనియు రామాయణ, మహాభారతాదులు కృత్రిమ ఇహాసములనియు కొందరు అమెరికను విమర్శకుల మతము.

మరికొన్ని వీరగాథలు మిక్కిలి హ్రస్వములుగ నుండి, జానపదులచే పనిపాటుల యందుగాని, గాయక భిక్షువులచే పగటి పూట బిచ్చమెత్తు కొనునప్పుడు గాని పాడబడుచుండును. ఇవి ఒక గంట లోపున పూర్తియగును. వీనిలో కొన్ని కథాత్మకములుగను, మరి కొన్ని కేవల కథా సూచకములుగను ఉండును. ఇట్టివానిని 'వీరగాథానికలు' లేక 'లఘువీర గాథలు' (Ballldings) అంటారు. తెలుగులో గుఱ్ఱాల గోపిరెడ్డి పాట, బుడ్డా వెంగళరెడ్డి పాట, బండోళ్ళ గురుమన్న పాట మున్నగునవి లఘు వీరగాథలకు చక్కని ఉదాహరణములు.

వీరగాథల ఉత్పత్తి కర్తృత్వములు

వీరగాథల ఉత్పత్తి కర్తృత్వములు వివాద గ్రస్తమైనవి. పాశ్చాత్య విమర్శకులలో కొందరు, వీరగాథలు అతి ప్రాచీన కాలమున జానపద సంఘములచే నృత్యము నందు ఆశువుగా సృజించబడినవని సిద్ధాంతము చేసినారు. మరి కొందరు వీరగాథలు మధ్యయుగములలో గాధాకారుల చేతను, ప్రత్యేక కమల చేతను రచింప బడినవనియు, వీనికి మూలము ప్రాచీన శిష్టసాహిత్య మనియు వాదించుచున్నారు. కానీ వీరగాథ జానపన గేయముకన్న ప్రాచీనమైనది కాజాలదు. క్రీ. శ. 12 వ శతాబ్దముకన్న ప్రాచీనమైన వీరగాథలు ప్రపంచమున ఏ దేశమందును నేడు లభించుట లేదు. అన్ని వీరగాథలును ఒకే విధముగా పుట్టవు. తెలుగులో కొన్ని వీరగాథలు శ్రీనాథాది ప్రత్యేక కమలచే రచింపబడినవి. మరి కొన్ని వీరగాథలు జంగముల ఆశు రచనలుగా పుట్టినవి.

తెలుగులో వీరగాథలు : భారతదేశంలోని వీరగాథా సంపదలో రాజస్థాన్ తో తులదూగ గల రాష్ట్రము మన ఆంధ్రదేశము. పౌరాణికములు, చారిత్రకములు, సాంఘికములు మున్నగు విభాగముల క్రిందికి వచ్చు వీరగాథలు తెలుగులో కోకొల్లలుగా ఉన్నవి. పల్నాటి వీరగాథలు, కాటమరాజు కథలు క్రీ. శ. 12, 13 శతాబ్దముల నాటికే తెనుగుగడ్డపై మారుమ్రోగు చుండినవి. మన బొబ్బిలికథ ప్రపంచమున వ్రేళ్ళపై లెక్కింపదగిన అత్యుత్తమ వీరగాథలలో ఒకటి. విమర్శకులు చెప్పిన వీరగాథా లక్షణములు అన్నింటిని పుణికి పుచ్చుకొన్న మౌఖిక పరమ ప్రశస్తి వీరగాథ మన

ignou THE PEOPLE'S UNIVERSITY

'బొబ్బిలి యుద్ధ కథ'. తెలుగు సాహిత్యము వీరగాథలు ఎక్కువగా నుండుటయే కాక, వీరగాథా చక్రములు ఎక్కువగా ఉండుట మరొక విశేషం. పౌరాణికములలో పరశురాముని కథాచక్రము. అస్పష్ట చారిత్రకములలో అంకమ్మ కథా చక్రము, చారిత్రకములలో పన్నాటి వీరకథా చక్రము, కాటమరాజు కథాచక్రము మిక్కిలి ప్రసిద్ధి కెక్కినవి. బొబ్బిలి కథ, దేసింగు రాజ కథ. బాలనాగమ్మ కథ, కాంభోజరాజు కథ, ముగ్గురు మరాటీల కథ, లకుమమ్మ కథ, కామమ్మ కథ, సన్యాసమ్మ కథ, చిన్నమ్మ కథ. ఎరుకల నాంచారి కథ, సరాయి పాపడు కథ, చిన్నపరెడ్డి కథ, సదాశివరెడ్డి కథ మొదలైనవి తెలుగులో కనిపించే వీరగాథలు.

వీరగాథా లక్షణములు : డా॥ బి. రామరాజుగారు జానపద గేయ (Folk song), పరముగా చెప్పిన పది లక్షణములలోను 'మౌఖిక ప్రచారము, సహజ శైలి, పాడుటకు వీలుగా నుండుట, పునరావృత్తి, జనసామాన్య పరిచిత వస్తువు కలిగి యుండుట, ఆశు రచనలు' అను ఆరు లక్షణములు వీరగాథలకు గూడ వర్తించుచున్నవి. 'బ్లిస్ పెర్రీ' Bliss perry) అను పాశ్చాత్య విమర్శకుడు వీరగాథల నిస్సందేహ లక్షణములను విడమర్చి చెప్పినాడు. మొత్తముపై వీరగాథలకు అతి ప్రధానములైన పది లక్షణములు ఉండునని నిశ్చయింప వచ్చును. వీరగాథ గేయ స్వరూపమున ఉండును. ఇది ప్రథమ లక్షణము. సరళచ్ఛందము, పునరావృత్తి (refrain), గానయోగ్యత అనునవి ఇందలి ఉపలక్షణములు. వీరగాథ శతాఖ్యానాత్మకముగా నుండును. ఇది ద్వితీయ లక్షణము. నియమిత పరిణామం. యథార్థ సంఘటనా జన్యత్వము, దేశీయేతి వృత్తము, నాయకాజేవత, వీరరస ప్రాధాన్యము, కథాసారళ్యము, హఠాత్సారంభత్వము, సంభాషణాసహితత్వము, వచన రాహిత్యము, విషాదాంతత, అభివర్ధిత పునరుక్తి 'incremental repitition' అను పదునొకండును ద్వితీయ లక్షణం లోని ఉపలక్షణములు. గాయక భిక్షుమల ఆశు కవిత్వమున జనించుట వీరగాథ యొక్క తృతీయ లక్షణము. తెలిసినను వీరగాథ అప్రధాన కర్తృకముగా నుండుట తృతీయ లక్షణములోని అవాంతర లక్షణము. మౌఖిక ప్రసరణ (oral transmission) న దేశమంతయు వ్యాపించుట, మౌఖిక సంప్రదాయము (oral tradition) న తరతరములు జీవించుట వీరగాథ నాల్గవ లక్షణం. బహు జనాదరపాత్రత లేక జనప్రియత్వము (pcrylarity) ఇందలి అవాంతర లక్షణము. వీరగాథ నాటకము వంటి శుద్ధ పరాశ్రయ కవిత్వము (objective poetry) ఇది దీని ఐదవ లక్షణము.

వీరగాథలలో భాష మాత్రమే కాక భావములును సరళముగా ఉండును. వీరగాథలలో కొన్ని పడికట్టు వర్ణనలు పదేపదే ప్రయోగింపబడును. వీనిని 'వీరగాథల వారాను వర్తనములు' (ballad commonplaces) అందురు. ఇట్టి శైలి సారళ్యమును, వారాను వర్తనములను కలిగి ఉండుట వీరగాథల ఆరవ లక్షణము. ఎంతటి ప్రతిభా వ్యుత్పత్తులు గల కవి యైనను సాంప్రదాయిక వీరగాథను తనంతతాను సృజింప లేడు. వీరగాథ ప్రజలలో సహజముగా పుట్టును. ఇట్లు అనితర సాధ్యములుగా ఉండుట వీరగాథల ఏడవ లక్షణము. ప్రపంచమున వివిధ దేశముల వీరగాథలలో ఒక ఒక సూత్రము కాన్పించును. అందుచేత వీరగాథలు ప్రాక్తన మానవ సంఘమును, వసుధైక కుటుంబమును

నిరూపింప సమర్థము అని చెప్పవచ్చును. ఇట్టి అద్వితీయ గుణము (unique character) ను కలిగి ఉండుట వీరగాథల ఎనిమిదవ లక్షణము.

వీరగాథల విభజన : తెలుగు విమర్శకులలో శ్రీపాద గోపాలకృష్ణమూర్తిగారు, హరి ఆది శేషువుగారు, ప్రొ॥ బి. రామరాజుగారు, నేదునూరి గంగాధరం గారు. పింగళి లక్ష్మీకాంతం గారు వీరగాథల వర్గీకరణ విధానమును కొంతలో కొంత సూచించినారు. ఇందు శ్రీపాద గోపాలకృష్ణ మూర్తిగారి వర్గీకరణము ప్రశస్తమైనది. వీరు జానపద గేయవాఙ్మయము నంతటిని గేయములు, కథాగేయములు అను రెండు ప్రధాన భాగములుగా విడదీసిరి.

వీరగాథలను వర్గీకరించుటలో మౌఖిక సంప్రదాయము, కాలప్రమాణము, భాషామాండలిక విభాగములు, ఇతివృత్తములు, ఛందస్సు, పునరావృత్తి, జానపద వాద్యములు ప్రధాన వీరులు, దర్శనములు మున్నగు వానిని ఆధారముగా చేసికొనవలెను. జానపద కవిత్యము (folk poetry) ను పల్లె పాటలు లేక జానపద గేయములు (folk-songs) జానపద గేయ కథలు లేక వీరగాథలు (balads) అని రెండు ప్రధాన భాగములుగా విభజింపవచ్చును. వీరగాథలలో మరల రెండు రకములున్నవి. సాంప్రదాయిక వీరగాథలు (traditional ballads) లేక 'జనప్రియ వీరగాథలు' (popular ballads) వీరగాథానుకరణములు (ballad-of imitation), ఇందులో సాంప్రదాయిక వీరగాథలను మూడు ప్రధాన విభాగములుగా విడదీయవచ్చును. వీరగాథా చక్రములు (batlad cycle), వీరగాథలు (ballads) వీరగాథానికలు లేక లఘువీరగాథలు (ballad luru).

వీనిలో మొదటి విభాగమైన వీరగాథా చక్రములలో ఇతివృత్తములను బట్టి శక్తికథా చక్రము, పల్నాటి వీరకథా చక్రము, కాటమరాజు కథాచక్రము మొదలైన వాటిని గుర్తింప వచ్చును. ఎల్లమ్మ కథాచక్రము, అంకమ్మ కథా చక్రము, చౌడమ్మ పాటలు, ఇతర శక్తికథలు శక్తికథాచక్రము లోని అంతశ్శాఖలు.

పైన తెల్పిన మూడవ ప్రధాన విభాగమైన వీరగాథానికలకు (లఘువీరగాథలకు) గుణాల గోపిరెడ్డి పాట, మానందిరెడ్డి పాట, ఉయ్యాలవాడ నరసింహారెడ్డి పాట, బుడ్డా వెంగళరెడ్డి పాట, ఓబులరెడ్డి పాట మొదలగునవి ఉదాహరణములు. ఇవన్నియు కొలది నిమిషములలో పాడబడు కథాత్మక లేదా కథాసూచక వీరగేయములు.

శక్తి కథాచక్రము (The Ballad-cycle of Shakti) శక్తిఆరాధనము భారతదేశమున అతి ప్రాచీన కాలము నుండి ఉన్నది. శక్తులు అనంత విధములు. ఇవి యన్నియును ఆదిశక్తి యొక్క వివిధావతారములే. జానపదులు ఎల్లమ్మ, అంకమ్మ, గంగమ్మ, పోలేరమ్మ, ముత్యాలమ్మ మున్నగు ఆదిశక్తుల నారాధింతురు. ఈ యారాధనా రూపములే మన పల్లెలలో జరుపబడు గ్రామదేవతల జాతరలు. ఈ జాతరలలో ఆయాశక్తుల కథలను మాల మాదిగలు గానము చేయు చుందురు. ఎల్లమ్మ కథలు, అంకమ్మ కథలు, చౌడమ్మ పాటలు, పోలేరమ్మ కథ, మాతాపురాణము, ఆది పురాణము లేక ఆరంజోతి కత మొదలైనవి తెలుగు లోని శక్తి పురాణాలు. పల్నాటి వీరకథ,

కాటమరాజు కథాచక్రము, బొబ్బిలి వరుస కథలు, పదములు - జంగమ కథలు, వీర గాథానికలు లేక లఘు వీర గాథలు, వీర గాథానుకరణలు - బుర్రకథలు అనేవి వీరగాథలలోని విభాగాలు.

12.5.4 పొడుపు కథలు

జానపద విజ్ఞానంలో ప్రత్యేకశాఖగా పరిగణించదగినంత వ్యాప్తి కలది పొడుపు కథ. జానపద కవిత్వం, గద్యకథ, సామెత వైవిధ్యం గల ప్రక్రియలైతే, పొడుపు కథల్లో వాటన్నిటి కంటే ఎక్కువ వైవిధ్యం ఉంది. పొడుపు కథల్ని జానపద సాహిత్యంలో భాగంగా పేర్కొంటున్నా వీటిలో కొన్నింటిని గణిత రూపంలో, చిత్రరూపంలో కూడా చూపించవచ్చు. జానపద గేయ రూపంలో, కథాగేయరూపంలో, కథారూపంలో, సామెతల రూపంలో కూడా పొడుపు కథలు ఉంటాయి.

వినోదాన్ని, విజ్ఞానాన్ని సమానంగా పంచి ఇచ్చే ప్రక్రియల్లో పొడుపు కథను మించినది లేదు. ఇలాంటి ప్రయోజనాత్మక దృష్టితోనే ప్రపంచంలోని ప్రతి సమాజంలోని వ్యక్తులూ వీటిని ఉపయోగించుకుంటారు. ఇవి నిత్య జీవితంలో భాగమైపోయాయి. ఆదిమ మానవుని చిత్తవృత్తి బుద్ధి వికాసం పొందుతున్న దశలో మానవుని తహతహను, అభివ్యక్తి శక్తిని ఇవి ప్రతిబింబిస్తాయి. పొడుపుకథలకు జీవితమే మూలధనం. జీవితంలో సమస్యల్ని విడగొట్టడానికి మనిషి చేసే ప్రయత్నమే వీటికి ప్రేరణ. ఎదుటివాని బుద్ధి కుశలతకు ఒక పరీక్షగా ఉద్భవిస్తాయి పొడుపు కథలు. సామాన్య మానవునిలోని బుద్ధిచాతుర్యం, హాస్యప్రియత్వం, సమస్యలను పరిష్కరించుకోవాలనే మనస్తత్వం పొడుపు కథలను తీర్చిదిద్దుతాయి. "ప్రత్యుత్తరం తెలియని వారి బుద్ధికుశలతను పరి క్షించడానికి వారిని తికమక పెట్టడానికి తయారు చేసిన ప్రశ్నలు పొడుపుకథలు" అన్నారు రోగార్ డి. అబ్రహామ్స్, అలన్ డండస్ (రిచర్డ్ ఎం. 1972:130).

నిర్వచనాలు-లక్షణాలు : ఇంగ్లీషులో పొడుపు కథను 'రిడిల్' Riddle అంటారు. దీనికి మూలమైన (raedan) అనే పాతఇంగ్లీషు పదానికి 'సలహా ఇవ్వడమ'ని అర్థం. తెలుగులో, ఇంగ్లీషులో కన్నడంలో ఇతర భాషలలో పొడుపు కథల నిర్వచనాలు ఉన్నాయి. "పొడుచుట, విప్పుటలలో ఆనందమును వెల్లివిరియించునవి పొడుపు కథలు" అన్నారు శ్రీ నేదునూరి గంగాధరం (1981). పొడుపు కథ అనే పేరులోని కథవల్ల, బహుశా సమస్యాత్మక కథలకు (riddle stories) ముందు ఈ పేరుండి తర్వాత అన్నిరకాల సమస్యలకూ పేరు వచ్చిందేమో అనిపిస్తుంది. పొడుపు అంటే సరిపోతుందేమో. కన్నడంలో ఇదే అర్థంలో 'ఒగటు' అన్న పేరు ప్రచారంలో ఉంది. ఒగటిన కథా అంటే సమస్యాత్మక కథ అని అర్థం. తమిళంలోని ఏడుకక్కై అనే పేరు మన పొడుపుకథను పోలిందే.

తెలుగులోనే వేరువేరు ప్రాంతాల్లో వేరువేరు పేర్లు వాడుకలో ఉన్నాయి. పొడుపు కథ అన్నది సాగర ప్రాంతాల పదం. తెలంగాణాలో కొన్ని ప్రాంతాలలో దీనికి శాస్త్రం అంటారు. శాస్త్రార్థమెంత కఠినమో దీనిని

ignou THE PEOPLE'S UNIVERSITY

విడదీయుట అంత కష్టమని కాబోలు పొడుపు కథలకు శాస్త్రములని పేరు వచ్చినది అన్నారు డా. బి. రామరాజు (1958:515) కొన్ని ప్రాంతాల్లో శాస్త్రమంటే సామెత. చిత్తూరు మొదలైన చోట్ల మారుకత అనేది ప్రచారంలో ఉంది. ఇచ్చుకత, విచ్చుకత, విప్పుకత, అడ్డకత అడ్డుకత, ఒడ్డుకత మొదలైన పేర్లు కూడా ప్రచారంలో ఉన్నాయి.

పొడుపు అంటే పొడవడం, పొడుచునట్లుగా ప్రశ్నించడం అనే అర్థాలను చెప్తుంటారు. పొడుపు కథలో పొడిచి పొడిచి లేక గుచ్చిగుచ్చి అడగడం ముఖ్య లక్షణం కాబట్టి ఈ పేరు వచ్చి వుండవచ్చు. గుచ్చడమే ప్రధాన క్రియగా ఉండే పచ్చపొడుపు మనకు పరిచితమే. నేరుగా చెప్పడానికి మారుగా (బదులుగా) మరొకటి చెప్పడం వల్ల మారుకత అనే పేరు వచ్చి వుండవచ్చు.

పొడుపు కథల్లోని వైవిధ్యాన్నంతటినీ ఒక్క నిర్వచనంలో ఇమడ్చడం సులభసాధ్యం కాదు. ఆర్చర్ టేలర్ పొడుపు కథల్లో ముఖ్యంగా రెండు వివరణాత్మక గుణాలున్నాయని అంటాడు. వాటిలో ఒకటి రూఢం (positive) మరొకటి వ్యతిరేకం (negative). రూఢంగా ఉండేది వాచ్యంగా ఉండకుండా ఆలంకారికంగా ఉంటుంది. టేలర్ నిర్వచనం ప్రకారం పొడుపు కథలో ఒక వస్తువుకు సంబంధించిన ఆలంకారిక వివరణ, సాహిత్య వివరణ ఉంటాయి. అవి వినేవారిని తికమక పెట్టే విధంగా ఉంటాయి టేలర్ చెప్పినట్లుగా ఒకటి రూఢంగా, మరొకటి వ్యతిరేకంగా ఉండే గుణం అన్ని పొడుపు కథల్లోనూ కనిపించదు.

"పొడుపు కథ నిజమైన అర్థాన్ని కప్పిపుచ్చేదిగా ఉండవచ్చు. ప్రశ్న రూపంలో ఉండవచ్చు. కాని ఇది జవాబును నేరుగా సూచించదు". అని కొందరు నిర్వచించారు. గంభీరమైనవిగా ఉండడం పొడుపు కథల ప్రధాన లక్షణంగా పేర్కొవచ్చు. బుద్ధిచాతుర్యానికి వీటిలో ఎక్కువ ప్రాముఖ్యం ఉంటుంది. ఊహాతీతంగా కనిపించడం, గూఢంగా వుండే జవాబు తెలియగానే ఎదుటి వారికి దిగ్భ్రమ కలిగేట్లుగా చేయడం పొడుపు కథ లక్షణం. చెప్పాల్సిన విషయాన్ని గోప్యంగా ఉంచడం ప్రయత్న పూర్వక సృష్టికి సంబంధించింది. అప్రయత్నంగా వెలువడే జానపద గేయాల వంటి ప్రక్రియల నుంచి పొడుపు కథను వేరుచేసే గుణమిదే. ఎదుటి వ్యక్తి బుద్ధి శక్తిని పరీక్షించడానికి పొడుపు కథలు ప్రయత్న పూర్వకంగా వెలువడ్డాయి.

ప్రశ్నోత్తర రూపంలో ఉండే పొడుపు కథలు తెలుగులోనూ ఉన్నాయి: వేరే భాషల్లోనూ ఉన్నాయి. ఇవి పాటల రూపంలో ఉండవచ్చు లేక గద్య రూపంలో ఉండవచ్చు. పెళ్ళిళ్ళలో ఇలాంటి వాటిని వాడుతుంటారు. ప్రపంచంలోని వివిధ ప్రాంతాల పొడుపు కథలను భాషా శాస్త్రపరంగా కూడా వర్గీకరించవచ్చు. గొలుసు కట్టు పదాలు, సామాన్య వాక్యాలు, సంకీర్ణ వాక్యాలు, వ్యతిరేక వాక్యాలు, పద్యరూప పొడుపు కథలు, కథారూపంతో ఉండే పొడుపు కథలు ఈ విధంగా భాషాశాస్త్ర పరంగా విభజన చెయ్యవచ్చు.

పొడుపు కథల్లో ఐదు వర్గాలను గుర్తించవచ్చు. 1. మనుష్యులు, జంతువులు అని గుర్తించలేని జీవాలతో పోలిక. 2. జంతువులతో పోలిక 3. మనుష్యులతో పోలిక 4. వృక్షాదులతో పోలిక 5. వస్తువులతో పోలిక.

ఉదా: వంకర టింకర శొ(శొంఠి)
వాని తమ్ముడు అ (అల్లము)
నల్లగుడ్డ మి (మిరియములు)
నాలుగు కాళ్ళ మే (మేక)

పొడుపు కథల నిడివిని బట్టి చిన్నవని, పెద్దవని, రెండు రకాలుగా విభజించ వచ్చునని టేకుమళ్ళ వారు సూచించారు.

(1) చిన్నవి : చిటారు కొమ్మని మిఠాయి పొట్లం (తేనె పట్టు)
గుడినిండ ముత్యాలు గుడికి బీగం (దానిమ్మపండు)

(2) పెద్దవి : రాచవారికి నచ్చచేచిన్నది
రాజ్యాలెల్ల మెచ్చేనన్నది
బంగారు వారింటి కోడలు
పట్టుమంటే రాదు చేతులు చెంతాడుతో తోడకుండ
చెంబుతో ముంచకుండ
నీటుగా కులుకుతున్నది.
నీళ్ళు తాస్తానంటు వున్నది (కొబ్బరికాయ)

(3) వచనంలాగా ఉండేవి కొన్ని : కొందరు తిందురుముందు పెట్టుకొని ఏడుస్తారు (ఉల్లిగడ్డ)

(4) గేయాలలాగా ఉండేవి అనేకం: చెక్కని స్తంభం, చేతికందదు
చెయ్యనికుండ, పొయ్యని నీళ్ళు
వెయ్యని సున్నం, తియ్యంగా (=కొబ్బరి నీళ్ళు)

(5) పొడుపు కథలను గుర్తుంచుకొనేట్లు చేసేవి వాటి అంత్యప్రాసలు, చాలా పొడుపుకథల్లో చివరి అక్షరమో, చివరి రెండక్షరాలో పదాలు అంత్య ప్రాసల రూపంలో ఉంటాయి.

వంకర టింకరిమాను వయ్యారిమాను
రాజులెక్కేమాను కష్టజీవులమాను

పొడుపుకథ కాలక్షేపానికిమాత్రమేకాదు. మానవజీవితంలోనికటసంబంధం ఉండే సాహిత్యప్రక్రియగా పొడుపుకథను పేర్కోవచ్చు. ఇది వినోదసాధనం మాత్రమేకాక విజ్ఞాన సాధనంకూడా. రాజకీయంగా, కార్మికంగా, మతపరంగా పొడుపు కథకు మానవ సంస్కృతితో సంబంధం ఉంది. ఇది జానపదుల బుద్ధి వికాసానికి తోడ్పడే బలమైన మాధ్యమం. పొడుపుకథను అడగడం, ఎదుటివారు దానిని విప్పడం పిల్లలకు వినోదాన్ని. దానితోబాటు బుద్ధి వికాసాన్ని కలిగిస్తాయి. పొడుపుకథలతో ఆదిమ మానవునికి సంబంధించిన అనేక ఆచా రాలు, సంప్రదాయాలు ముడిపడి వున్నాయి. వానను రప్పించడం కోసం. పెళ్ళిళ్ళలో వినోదం కోసం, పంటలు సమృద్ధికోసం కూడా

ignou
THE PEOPLE'S
UNIVERSITY

పొడుపు కథలను వాడుతారు. వీటికి సంబంధించిన కొన్ని నిషేధాలు కూడా ఉన్నాయి. కొన్ని సందర్భాలలో పొడుపు కథలను ఉపయోగించరాదు. ముఖ్యంగా నాట్ల సమయంలో, కోతల సమయంలో ఇలాంటి నిషేధాలున్నాయి. అన్ని వేళల వినోదాలతో కాలం వెళ్ళబుచ్చితే పొలం పనులు సరిగా సాగవనే అభిప్రాయం దీనికి కారణం కావచ్చు. పంట చేతికి వచ్చిన తర్వాత పండగ చేసుకొని వినోదంగా కాలం గడిపితే తప్పులేదు.

12.5.5 సామెతలు

సామెత అనే మాట 'సామ్యత' నుంచి వచ్చింది. వీటి ముఖ్య గుణాలలో సామ్యతను చెప్పడం కూడా ఒకటి. దృష్టాంతమనే అర్థంలోనే హంగరీ భాషలో (pelda begged) అనీ, అరబ్బీ భాషలో మతల్ (mathal) అనీ సామెతకు పేర్లున్నాయ. ఆంగ్లంలో సామెతను 'ప్రోవెర్బ్' (proverb) అంటారు. సంస్కృతంలో సూక్తి అని, సుభాషితమని, తమిళంలో వళమొళి (పాతమాట) అని, కన్నడంలో గాదె (గాథా శబ్ద భవం) లేక నాణ్ణుడి అని అంటారు. జనజీవితానికి ఉన్నంత వైవిధ్యం సామెతలకు ఉంది. సామెతను నిర్వచించాలంటే పుస్తకం చివర వాయ్యాలిగాని, పుస్తకం ప్రారంభంలో కాదని (ఎ. కె. రామానుజన్ 1968:68) చెప్పడంలో సామెతల్లోని వైవిధ్యం ఎలాంటిదని తెలుస్తుంది. రోగర్ డి. ఆబ్రహామ్స్ సామెతను నిర్వచిస్తూ, "సామెతలు సంక్షిప్తంగా, వివేకయుతంగా ఉండే సాంప్రదాయిక అభివ్యక్తులు" అన్నది ఆయన మాటల్లో ముఖ్యమైంది.

జానపద విజ్ఞానం లోని అన్ని అంశాలలాగే సామెతలు కూడా సాంప్రదాయిక మైనవి. వాటి ప్రత్యేకత వివేక వంతమైనవి కావడం, సంక్షిప్తంగా ఉండడం. వివేకవంతంగా ఉండడమన్నది సామెతల పుట్టుకకు సంబంధించింది. సంక్షిప్తంగా ఉండడమన్నది స్వరూపాన్ని గురించి చెప్తుంది. సామెతలు సంక్షిప్తంగా ఉంటాయి. వాటిలో ఇరవై పదాల కంటె ఎక్కువ ఉండవని, ఉంటే అవి సామెతలు కావని కొందరు విద్వాంసుల అభిప్రాయం. దీనివల్ల సామెతలకు సంక్షిప్తత అన్నది ముఖ్య గుణం అని తేలుతుంది. అల్పాక్షరాలలో అనల్పార్థ రచన అన్న వాక్యానికి సామెతలు ఉదాహరణలుగా ఉంటాయి. సామాన్యంగా సామెతలలో ఒక్క వాక్యం మాత్రం ఉంటుంది. ప్రాచీన కళాత్మక అభివ్యక్తులలో సామెతలు ముఖ్యమైనవి. అయితే సామెతలు ఎప్పుడూ సంక్షిప్తంగానే ఉంటాయని అనుకోడానికి వీలు లేదు. సామెతలో ఒక వాక్యంగాని, ఒకే పరిమాణం గల రెండు వాక్యాలు గాని ఉండవచ్చు. చివరికి అక్షరాల సంఖ్యలో కూడా పోలిక కనిపిస్తుంది. అంటే సామెతలోని రెండు భాగాల అక్షరాల సంఖ్య సమానంగా ఉంటుందన్న మాట. 'చేసింది పోదు. చేయండి రాదు', 'చేసేవి లోపాలు, చెప్పితే కోపాలు', 'నలుగురు నడిచిందే బాట, పలుమరు పలికిందే మాట' మొదలైనవి సామెతలకు ఉదాహరణలు.

సామెతల్లో సమాన భాగాలు ఒకవేళ లేకున్నా ప్రాసాను ప్రాసలతో గూడిన లయ కనిపిస్తుంది. ఛందో దృష్టితో చూస్తే వీటిలో ద్విపద పాదాలూ, తేటగీతి పాదాలూ, ఆట వెలది పాదాలూ కనిపించవచ్చు. లయ అన్నది ప్రాచీన కవితాగుణాలలో ఒకటి. సామెతల్లో కూడా లయ ఉంటుందని చెప్పవచ్చు. ఈ లయ సామెతలను గుర్తు పెట్టుకోడానికి ఉప యోగిస్తుంది. మౌలికమైన ప్రతిభ, కల్పనాశక్తి, అన్వేషణాశక్తి కలిగిన అతి ప్రాచీన మానపుడే సామెతలను సృష్టించాడనడంలో సందేహంలేదు. మనోవిశ్లేషణ సిద్ధాంతం, స్వప్న సిద్ధాంతం మొదలైనవి సామెతలు ఎందుకు పుట్టాయి అన్న దాన్ని తెలుసుకోడానికి కొంత వరకు ఉపయోగిస్తాయి. సామెత ఏ కాలంలో పుట్టిందనడానికి ఎక్కడైనా ఒక పదంలో చరిత్రకు సంబంధించిన వెలుగును ప్రసాదించే అర్థం మంటే కొంత ప్రయత్నం జరపవచ్చు. 'ఇంట్లో ఈగల మోత, బయట పల్లకీల మోత' అనే సామెత వీధిలో కారు హారన్లు వినిపించే ఈ కాలంలో పుట్టింది కాదన్నది స్పష్టమే. 'కాలితో నడిస్తే కాశీకి పోవచ్చునుగాని, తలతో నడిస్తే తలవాకిలి దాటగలమా' అన్నది ఈ కాలందని చెప్పగలమా.

భౌగోళికంగా ఒక సామెత ఏ ప్రదేశానికి చెందిందనే విషయాన్ని పరిశీలించడానికి చారిత్రక భౌగోళిక సిద్ధాంతం ఉపయోగిస్తుంది. ఫిన్నిష్ పద్ధతి అని ప్రచారమైన ఈ విధానం మామూలుగా కథల అధ్యయనంలో ఉపయోగంలో ఉంది. అయినా సామెత మొదలైన వాటికి కూడా ఈ విధానాన్ని వాడుకోవచ్చు. ఈ సిద్ధాంతం ప్రకారం సామెత ఒక ప్రదేశంలో పుట్టి మిగిలిన ప్రదేశాలకు వ్యాపిస్తుంది. కొన్ని సామెతలు పురాణాలు, ఐతిహ్యాలు, కథలు మొదలైన వాటిని ఆధారంగా చేసుకొని ఉద్భవిస్తాయి. పురాణేతిహాసాలు చాలా సామెతలకు ప్రేరణ నిచ్చాయి. రామాయణ మహాభారతాలు, బైబిలు, పంచతంత్రం మొదలైనవి ఇలాంటి గ్రంథాలు. ఉదా: 'రామాయణంలో పిడకల వేట', 'వింటే భారతం వినాలి, తింటే గారెలే తినాలి', 'రామాయణమంతా విని రాముడికి సీతేం కావాలని అడిగినట్లు?' మొదలైనవి ఉదాహరణలు.

సామెతలను విభజించడంలో ముఖ్యంగా రెండు పద్ధతులున్నాయి. అకారాదిగా విభజించడం మొదటిది. దీనిలో మళ్ళీ రెండు ఉప వర్గాలు ఉన్నాయి. సామెతల మొదటి మాటను తీసుకొని అకారాదిగా అమర్చడం లేక సామెతల్లో ముఖ్యమైన పదాన్ని తీసుకొని అకారాదిగా కూర్చడం. ఈ మొదటి పద్ధతికాక మరో పద్ధతి ఉంది. అది వస్తువును ఆధారంగా చేసుకొని వర్గీకరించడం. మొదటిదాని కంటే ఇదే ఉత్తమమైనదని చెప్పవచ్చు. మొదట వస్తువును బట్టి వర్గీకరించి తర్వాత ఒక్కొక్క వస్తువుకు సంబంధించిన సామెతల్ని ఆకారాదిగా కూర్చవచ్చు.

సామెతలలో కొన్ని ఏదో సత్యాన్నిగాని, నీతినిగాని చెప్పేవిగా ఉండవచ్చు.

ఉదా : పరులసొమ్ము పాపిష్టి సొమ్ము Honesty is the best Policy

ఒక సూత్రాన్నిగాని, అనుభవాన్నిగాని చెప్పేవి కొన్ని.

ఉదా: మౌనం అంగీకారసూచకం. Silence gives Consent

కొన్ని సామెతలు కథలను సూచించేవిగా, పాతకాలపు సంప్రదాయాలను సూచించేవిగా ఉంటాయి. ఈసపు కథకు సంబంధించినవి, పంచతంత్రం కథలకు సంబంధించినవి అనేకం ఉన్నాయి.

ఉదా: అందని ద్రాక్ష పళ్ళు పుల్లన Sour grapes

కొన్ని సంప్రదాయాలను, ఆచారాలను తెలిపే సామెతలున్నాయి. సామెతల్లో ఈ క్రింది విభాగాలను గుర్తించవచ్చు 1. పూర్తి వాక్యాలు 2. విద్యా వంతుల సంగ్రహ వాక్యరూపాలైన సామెతలు 3. అనుప్రాసలు 4 అసంపూర్ణ వాక్యాలు 5. క్రియారహిత అసంపూర్ణ వాక్యాలు 6. ఉపమలు 7. ఉదాహృత వాక్యాలు 8. ఆధునిక సరసోక్తులు.

వస్తువును బట్టి సామెతల్ని విభజించేటట్లయితే పౌరాణికాలు, చారిత్రకాలు, సాంఘికాలు అనే రూపాలు ఏర్పడతాయి. కొన్ని సామెతలు స్థల పురాణాలు. అంటే అవి ఆయా స్థలాల వైశిష్ట్యాన్ని తెలుపుతాయి. వస్తువును బట్టి చేసే వర్గీకరణలో ప్రకృతి వస్తువులను గురించిన సామెతలను కూడా చేర్చవచ్చు.

సామెతలలో ఎంత వైవిధ్య ముందంటే నిజానికి ఒక్కొక్క సామెతా ఒక్కొక్క ప్రత్యేక విభాగమని చెప్పదగి ఉంది. మానవుని అనుభవానికి, స్వభావానికి సంబంధించిన సామెతల్ని పెద్ద విభాగంగా పేర్కోవచ్చు. వేదాంత పరమైన సామెతల్ని కూడా ప్రత్యేక విభాగంగా చెప్పవలసి ఉంది. సలహాలు, చమత్కారాలు, విజ్ఞానానికి సంబంధించిన సామెతల్ని మరో విభాగంగా పేర్కో వచ్చు. కథలకు తోకలుగా పుట్టుకొచ్చే సామెతలది ఒక విభాగం. శృంగారం, హాస్యం మొదలైన వాటికి సంబంధించిన సామెతలను ప్రత్యేకంగా పేర్కోవాలి. ఇవికాక ఆలంకారికమైన సామెతల నన్నింటినీ కలిపి ఉపమలు, రూపకాలు, శబ్దాలంకారాలు కలవి ఈ విధంగా కొన్ని విభాగాలను ఏర్పరచవచ్చు. జానపద సాహిత్య ప్రక్రియల్లో చాలా త్వరగా పుట్టి, త్వరగా నశించి పోయే వాటిలో సామెతల్ని ముందు చెప్పుకోవాలి. దీనికి కారణం స్పష్టమే. అనుభవమున్న ప్రతివాడూ సందర్భానికి తగ్గట్లుగా. ఏదో ఒక మాట అంటాడు. అది గట్టిదైతే అలాగే ఆ నోట ఆ నోట ప్రచారమై చివరికి సామెతగా స్థిరపడుతుంది. ఇది మనం చెప్పినంత నిదానంగా జరగదు. కొన్ని దినాలలోనే సామెత రూపకల్పన జరగవచ్చు. అయితే దానికి తగిన నేపథ్యం లేకపోతే మళ్ళీ అది మరుగున పడిపోవచ్చు.

అభ్యాసాలు చేయండి 4

i) తెలుగు వీరగాథలను గురించి రాయండి.

....

....

....
....
....
....
....
....

ii) జానపద సాహిత్యంలో పొడుపు కథల ప్రాముఖ్యతను రాయండి.

....
....
....
....
....
....
....
....

12.6 ముఖ్య విషయాలను గుర్తుంచుకుందాం

- గ్రామాలు, పల్లెటూర్లలో నివసిస్తున్న ప్రజల ఆచార సాంప్రదాయాలు, అలవాట్లు, కట్టుబాట్లు, సంస్కృతి, వారి జీవన విధానాన్ని జానపదంగా, జానపద సంస్కృతిగా పేర్కొంటారు.
- జానపద విజ్ఞానం గురించి 1846 సంవత్సరంలో డబ్ల్యు. జె. థామ్స్ అనే మహాశయుడు 'ది అథనియమ్' పత్రికకు లేఖ రాస్తూ జానపదానికి Folk అనే పదం గురించి పేర్కొన్నాడు.
- ఒక దేశం నాగరికతను, దాని సంస్కృతిని తెలుసుకోవడానికి 'జానపద విజ్ఞానం' తోడ్పడుతుంది.
- అలన్ డండెస్ ప్రకారం జానపదులంటే ఏదైనా ఒక్క విషయంలోనైనా భావసామ్యం కలిగిన జన సముదాయం అని అర్థం.
- జానపదులకు సంబంధించిన ఆచారాలు, నమ్మకాలు, కథాగేయాలు, సామెతలు మొదలైన విజ్ఞానమే 'ఫోక్లోర్' అని థామ్స్ పేర్కొన్నాడు.
- జానపద సాహిత్యంలో ఐదు ముఖ్య విభాగాలు కనిపిస్తాయి. 1. గద్యాఖ్యానము, 2. జానపద గేయములు, 3. వీరగాథలు, 4. పొడుపు కథలు, 5. సామెతలు
- గద్యకథనాలలో మూడు ప్రధాన విభాగాలను గుర్తించవచ్చు. 1. పురాణం (myth), 2. ఐతిహ్యం (legend), 3. కథ (tale)
- ''అజ్ఞాత కర్తృత్వం, సామూహిక ప్రచారం, మౌఖిక సంప్రదాయం, ప్రాచుర్యం, సారళ్యం, అనేకుల మనస్సుల నాకర్షించి సంపాదించిన జాతీయత" జానపద గేయ లక్షణాలని చేంబర్స్ విజ్ఞానసర్వస్వం చెప్తున్నది.
- 'జానపద గేయ రూపము నుండి, వీర ప్రధానమగు కథను చెప్పుచు, సంచార గాయక భిక్షుకులచే పాడబడు సరళ కథా గేయమే వీరగాథ' అని తెలుగులో వీరగాథను నిర్వచించవచ్చు.

- మౌఖిక ప్రచారము, సహజ శైలి, పాడుటకు వీలుగా నుండుట, పునరావృత్తి, జనసామాన్య పరిచిత వస్తువు కలిగి యుండుట, ఆశు రచనలు’ అను ఆరు లక్షణములు వీరగాథలకు గూడ వర్తించుచున్నవి.
- సాంప్రదాయిక వీరగాథలు వీరగాథా చక్రములు (batlad cycle), వీరగాథలు (ballads) వీరగాథానికలు లేక లఘువీరగాథలు (ballad luru) అని మూడు రకాలు.
- సామాన్య మానవమనిలోని బుద్ధిచాతుర్యం, హాస్యప్రియత్వం, సమస్యలను పరిష్కరించుకోవాలనే మనస్తత్వం పొడుపు కథలను తీర్చి దిద్దుతాయి.
- రోగర్ డి. ఆబ్రహామ్స్ సామెతను నిర్వచిస్తూ, “సామెతలు సంక్షిప్తంగా, వివేకయుతంగా ఉండే సాంప్రదాయిక అభివ్యక్తులు” అన్నాడు.

12.7 అభ్యాసాలకు మాదిరి జవాబులు

అభ్యాసాలు చేయండి 1

జ.సాధారణంగా జానపదులకు సంబంధించినదే ‘జానపద విజ్ఞానం’ అని చెప్పవచ్చు. 18వ శతాబ్దిలో ‘జానపదం’ను నిర్వచించిన విద్వాంసులు జానపదులంటే విద్యావిహీనులైన కర్షక జనులని, గ్రామీణులని అభిప్రాయ పడ్డారు. అంటే జానపదులు ఆటు ఆటవికులూ కాదు, ఇటు నాగరికులూ కాదు. పల్లెటూళ్ళలో నివసించే వారన్నమాట. ప్రసిద్ధ జానపద విద్వాంసుడైన అలన్ డండెస్ ప్రకారం జానపదులంటే ఏదైనా ఒక్క విషయంలోనైనా భావసామ్యం కలిగిన జన సముదాయం అని అర్థం. వీరు ఒక భాషకు సంబంధించిన వారు కావచ్చు. ఒక ప్రదేశంలో నివసిస్తున్నవారు కావచ్చు. ఒకే జాతికి, మతానికి, వృత్తికి సంబంధించిన వారు కూడా కావచ్చు. అయితే ఈ జనసముదాయం తమదే అని చెప్పుకోగల్గిన కొన్ని సంప్రదాయాలను కలిగి ఉండాలి. ఏ జన సముదాయం అయినా ‘జానపదం’ అనిపించుకోవాలంటే అందులో కనీసం ఇద్దరైనా ఉండాలి.

అభ్యాసాలు చేయండి 2

జ. జానపద వాఙ్మయంలో జానపద సాహిత్యం ఒక భాగము. ఇది రసానందము, భావ సౌకుమార్యము, భాషా సౌందర్యములు ప్రధానముగా గలది. జానపద సాహిత్యమున గేయ, వచన, రూపకములు అను మూడు ప్రధాన శాఖలున్నవి. గేయశాఖ కథా సహితమని, కథా విరహితమని రెండు విధాలు. కథా సహితమైన గేయములను కథా గేయములని, గాథాగేయములని, కథా విరహితమైన గేయములను జానపద గేయములని పల్లెపాటలని పేర్కొనవచ్చును. జానపద సాహిత్యమును ‘శాబ్దిక కళ’ (verbal art) అని పిలవడం సమంజసంగా ఉంటుంది. ఇందులో జానపద కథలు లేక కట్టు కథలు (folk tales) ఐతిహ్యము (legends), పుక్కిటి పురాణములు (myths) జానపద గేయములు (folk-songs) జానపద గేయకథలు లేదా వీర గాథలు (ballads), పొడుపు కథలు (riddles), సామెతలు (proverbs) అనే వివిధ విభాగములు ఉన్నాయి.

అభ్యాసాలు చేయండి 3

i) జ. జానపద గేయాలను లౌకికగీతాలు, పారమార్థిక గీతాలనే శీర్షికల క్రింద స్థూలంగా విభజించవచ్చు. ఆశ్రయాన్ని బట్టి పాటల్ని పురుషుల గీతాలు,

స్త్రీల పాటలు, ఉభయుల గీతాలు, పిల్లల పాటలు అని నాలుగు రకాలుగా విభజించవచ్చు. రసాన్ని బట్టి చూస్తే వలపు పాటలు, హాస్యగీతాలు మొదలైన విభాగాలు ఏర్పడతాయి. గేయాల క్రియాత్మక గుణాన్ని తీసుకుంటే పని పాటలు, క్రీడా గీతాలు, నృత్య గేయాలు మొదలైన విభాగాలు ఏర్పడతాయి. సాధ్యమైనంత వరకు అన్ని రకాల గేయాలనూ ఇముడ్చుకోగలిగిన విభజన చేస్తే ఈ క్రింది విధంగా ఉంటుంది.

1. పని పాటలు
2. పారమార్థిక గేయాలు
3. బాంధవ్య గీతాలు
4. పిల్లలు పాటలు
5. వేడుక పాటలు
6. వలపు పాటలు
7. హాస్య గీతాలు
8. కన్నీటి పాటలు

ఈవిధంగా జానపద గేయాలలోని విభాగాలను గురించి చెప్పుకోవచ్చు.

ii) జ. పిల్లలు గృహజీవనంలో భాగమే. అయినా పిల్లల పాటలకుండే ప్రత్యేకతను బట్టి వాటిని విశిష్ట శాఖగా పరిగణించ వలసి ఉంటుంది. ఆదిమ మానవుని భాష మన భాషకంటే ఎక్కువ లయబద్ధంగా, పాటకు దగ్గరగా ఉండేదని విజ్ఞులు చెప్తారు. అట్లే పసిపిల్లల మాటల్లోనూ ఏదో తెలియని మాధుర్యం ఉంటుంది. బాల గీతాలు అన్నింటిలోను ముఖ్యలక్షణం వాటిలో కనిపించే లయ అని చెప్పవచ్చు. అక్షరాలు, పదాలు పునరావృత్తి కావడం వాటిలో కనిపించే గుణం. ఈ పాటల్లో కొన్ని సంవాద రూపంలో కనిపిస్తాయి. హాస్యప్రవృత్తి కొన్నిట్లో కనిపిస్తుంది. పిల్లలకోసం ప్రత్యేకంగా వెలువడిన లాలులు, జోలలు పేరేదైనా ప్రపంచమంతా వ్యాపించి ఉన్నాయి. వీటిలో అంత్యప్రాసలకు, పల్లవికి ఎక్కువ ప్రాధాన్యం ఉంటుంది. తెలుగులో బాలగేయాలు అసంఖ్యాకంగా ఉన్నాయి. వీటిలో అపరిమిత వైవిధ్యం ఉంది. పసికూనలకు అర్థంగాని లాలిపదాల నుంచి, పెరిగి పెద్దయి పాడే ఆటపాటల (play songs) వరకు అన్నీ ఉన్నాయి. బాల గేయాలు మేధాశక్తి పెంపొందని పసికూనల జీవితంలో భాగమైనవైనా వాటి వైశిష్ట్యం వాటికుండనే ఉంది.

అభ్యాసాలు చేయండి 4

i) జ. భారతదేశంలోని వీరగాథా సంపదలో రాజస్థాన్ తో తులదూగ గల రాష్ట్రము మన ఆంధ్రదేశము. పౌరాణికములు, చారిత్రకములు, సాంఘికములు మున్నగు విభాగముల క్రిందికి వచ్చు వీరగాథలు తెలుగులో కోకొల్లలుగా ఉన్నవి. పల్నాటి వీరగాథలు, కాటమరాజు కథలు క్రీ. శ. 12, 13 శతాబ్దముల నాటికే తెనుగు గడ్డపై మారుమ్రోగు చుండినవి. విమర్శకులు చెప్పిన వీరగాథా లక్షణములు అన్నింటిని పుణికి పుచ్చుకొన్న వీరగాథ మన ‘బొబ్బిలి యుద్ధ కథ’. తెలుగు సాహిత్యము వీరగాథలు ఎక్కువగా నుండుటయే కాక, వీరగాథా చక్రములు ఎక్కువగా ఉండుట మరొక విశేషం. పౌరాణికములలో పరశురాముని కథాచక్రము. అస్పష్ట చారిత్రకములలో అంకమ్మ కథా చక్రము, చారిత్రకములో పల్నాటి వీరకథా చక్రము, కాటమరాజు కథాచక్రము మిక్కిలి ప్రసిద్ధి కెక్కినవి. బొబ్బిలి కథ, దేసింగు రాజ కథ. బాలనాగమ్మ కథ, కాంభోజరాజు కథ, ముగ్గురు మరాటీల కథ, లకుమమ్మ కథ, కామమ్మ కథ, సన్యాసమ్మ కథ, చిన్నమ్మ కథ. ఎరుకల నాంచారి కథ, సరాయి పాపడు కథ, చిన్నపరెడ్డి కథ, సదాశివరెడ్డి కథ మొదలైనవి తెలుగులో కనిపించే వీరగాథలు.

ii) జ. జానపద విజ్ఞానంలో ప్రత్యేకశాఖగా పరిగణించదగినంత వ్యాప్తి కలది పొడుపు కథ. జానపద కవిత్వం, గద్యకథ, సామెత వైవిధ్యం గల ప్రక్రియలైతే, పొడుపు కథల్లో వాటన్నిటి కంటే ఎక్కువ వైవిధ్యం ఉంది. జానపద గేయ రూపంలో, కథాగేయ రూపంలో, కథారూపంలో, సామెతల రూపంలో కూడా పొడుపు కథలు ఉంటాయి.

వినోదాన్ని, విజ్ఞానాన్ని సమానంగా పంచి ఇచ్చే ప్రక్రియల్లో పొడుపు కథను మించినది లేదు. ఇలాంటి ప్రయోజనాత్మక దృష్టితోనే ప్రపంచంలోని ప్రతి సమాజంలోని వ్యక్తులూ వీటిని ఉపయోగించుకుంటారు. పొడుపు కథలకు జీవితమే మూలధనం. జీవితంలో సమస్యల్ని విడగొట్టడానికి మనిషి చేసే ప్రయత్నమే వీటికి ప్రేరణ. ఎదుటివాని బుద్ధి కుశలతకు ఒక పరీక్షగా ఉద్భవిస్తాయి పొడుపు కథలు. సామాన్య మానవునిలోని బుద్ధిచాతుర్యం, హాస్యప్రియత్వం, సమస్యలను పరిష్కరించుకోవాలనే మనస్తత్వం పొడుపు కథలను తీర్చిదిద్దుతాయి. “ప్రత్యుత్తరం తెలియని వారి బుద్ధికుశలతను పరిక్షించడానికి వారిని తికమక పెట్టడానికి తయారు చేసిన ప్రశ్నలు పొడుపుకథలు” అన్నారు రోగెర్ డి. అబ్రహామ్స్, అలన్ డండస్.